Psikanalitik Öyküler-1

Çeviren: M. Banu Büyükkal

Kozmik Kahkaha

Vamık D. Volkan

4. Baskı

okuyan us

VAMIK DJEMAL VOLKAN

KOZMİK KAHKAHA

"Psikanalitik Öyküler 1"

Okuyan Us Yayınları

ÇEVİRİ: M. BANU BÜYÜKKAL

İçindekiler

Prof. Volkan, Kıbrıs’ta Lefkoşe’de doğdu ve tıp eğitimini Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde tamamladıktan sonra ABD’ye yerleşti.

Prof. Volkan, Virginia Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri bölümünde 1963-2002 yıllan arasında eğitim görevlisi olarak çalıştı ve 2002’de Emeritus Profesör (me-

muriyet unvanım koruyan emekli profesör; ç.n) olarak emekliye ayrıldı. 1974-1994 yıllan arasında Virginia Üniversitesi Blue Ridge Hastanesi’nin medikal direktörlüğünü yürütmüştür. 2002’den beri Massachusettes eyaletindeki Stockbridge’de Austen Riggs Merkezi’nde onursal “Erik Erikson Bilim Adamı” (sçholar) olmuştur. Ayn-ca Washington Psikanaliz Enstitüsü’nde Emeritus Eğitim ve Süpervizyon Analistidir ve hem Uluslararası Politik Psikoloji Demeği (ISPP) hem de Virginia Psikanaliz Derneğinin eski başkamdir.

1990’larda eski ABD Başkam Jimmy Carter’ın yöne-

timindeki Carter Merkezi Uluslararası Görüşmeler Ağı’nın üyesi olarak görev almıştır. 1995’te FBI Kritik Olaylara Yanıt Grubu için Seçilmiş Danışma Komisyo-nu’na başkanlık yapmıştır. 1999’da Avusturya Viyana’da 27. Yıllık Sigmund Freud Semineri’ni vermiştir. 2000 yılında Tel Aviv’deki İzak Rabin İsrail Çalışmaları Merkezi’nde Onursal Rabin Öğretim Görevlisi olarak görev yapmıştır. Şubat 2001’cfe, Boston Massachusetts’teki Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde konuk profesör olarak çalışmıştır. 2002’de Uluslararası Psikanaliz Demeği Terörizm Komitesi’ne atanmıştır. 2003’te İzmir Ege Üniversitesi’nde konuk psikiyatri profesörü olarak çalışmıştır. 2005 yılında Ankara Üniversitesi’nde konuk psikiyatri profesörü olarak çalışmıştır. 2006 yılında Viyana, Avusturya’da “Fullbright/Sigmund Freud Vakfı’nda Konuk Psikanaliz Bilim Adamı” olacaktır.

Prof. Volkan’ın aldığı birçok ödül arasında Nevitt Sanford Ödülü (1994), Max Hayman Ödülü (1995), L. Bryce Boyer Ödülü (1996), Margâret

Mahler Edebiyat Ödülü (1999). 2Ö03’te uluslararası bir jüri, dünya çapında psikoterapiye olan katkılarından ötürü Prof. Volkan’ı Viyana Kenti ve Dünya Psikoterapi Konseyi tarafından verilen Sigmund Freud Ödülü’ne lâyık görmüştür. 2005 yılında, Finlandiya Kuopio Üniversitesi Tarafından Prof.

Volkan’a fahri doktora verildi.

Prof. Volkan, on iki yıldır üç ayda bir çıkan *Mind and Human Interaction (Zihin ve İnsan Etkileşimi)* adlı derginin kurucusu ve editörüdür. Otuz beş tane kitabın yazan veya yazarlarından biridir. Bunun yanında on tane daha kitabın editörü veya editörlerinden biridir. Üç yüzü aşkın bilimsel makale yayınlamıştır. Çalışmaları Felemenkçe, Fince, Almanca, Yunanca, İbranice, İtalyanca, Japonca, Romence, Rusça, Sırpça, İspanyolca ve Türkçe’ye çevrilmiştir.

2005 yılında, ortaya koyduğu psikopolitik teoriler ve dünyanın problemli birçok yerinde barış için yaptığı çalışmalar nedeniyle Prof. Volkan Nobel Barış Ödülü’ne aday gösterilmiştir.

"Psikanalitik Öyküler” Dizisine

GİRİŞ

Psikanalizin Türkiye'ye gelişi Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923'te kurulmasından yaklaşık on yıl sonraya rastlar. Adolf Hitler'in ideolojilerinden kaçan çok sayıda Alman ve başka milletlerden Musevi sığınmacı, 1930'ların sonlarında Türkiye'ye göç etmişti. Bunlar arasında akademisyenler, sanatçılar ve çok genç bir psikanalist olan Edith Weigert de vardı. Edith Weigert'in kendisi Musevi değildi ama, Cenevre'deki Uluslararası Çalışma Örgütü'nde Almanya'yı temsil etmiş olan Musevi profesör Oscar Weigert ile evliydi. Türkiye'ye kaçtıktan sonra Oscar Weigert Türkiye'de emek reformları yapılması ve ülkenin neredeyse derebeylik denebilecek durumda olan çalışma ve sosyal güvenlik sisteminin yirminci yüzyıla taşınması için modem Türkiye'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı Kemal Atatürk ile birlikte çalışmıştı. Bu arada Edith Weigert'e resmi izin verilmişti: Türkiye'de psikanaliz uygulamasını başlatmak üzere.

Ölümüne kadar meslek hayatının büyük kısmını ABD'nin başkentindeki Washington Psikanaliz Enstitüsü'nde Eğitim ve Süpervizyon Analisti olarak yürüttüğü çalışmalarla geçirmiş olan Dr. Edith Weigert kariyerinin ilk yıllarında Ankara'da, çoğu Avrupa'daki Yahudi düşmanlığından kaçmış Musevilerden oluşan kişilerle çalışmıştı. Ayrıca bir Türk hekimi olan Dr. îzzeddin'i de (daha sonraları da araştırmama karşın Dr. İzzeddin'in soyadını öğrenemedim) analizden geçirmişti. Dr. İzzeddin, Sigmund Freud'un önemli eserlerinden bazılarının Türkçe'ye çevrilmesinde rol oynamıştır. Bu eserler halk tarafından pek ilgi görmese de, Türk aydınlarının dikkatini çabucak çekmişlerdi. Bu aydınlardan bazıları sonraları Türkiye'nin liderleri oldular.

"Yo-yo, tango ve çarliston ile birlikte Freudçu kuram da, Batılı fikirlerin ve Batılı olan her şeyin seline kapılmıştı ve bunların yeni Türkiye üzerinde çok uzun erimli etkileri olacaktı."(l)

Tanımlayıcı psikiyatrinin yanı sıra, Freud'un çeviri eserleri 1960'lann ortalarına dek Türkiye'deki tıp fakültelerinde ne tipte psikiyatri

öğretileceğini belirlemeyi sürdürdü. Tam bu zamanlarda Türkiye'de psikiyatri eğitimi, biyolojik etmenlere daha çok önem veren Avrupa ve Amerikan eğilimlerini izlemeye başladı. Ancak Dr. Rasim Adasal gibi karizmatik bazı hocaların öğrettikleri, 1960'lardan sonra da bazı öğrencileri etkilemeyi sürdürdü.

Ben Ankara Üniversitesi'nde bir tıp öğrencisi olduğum sırada (1950'den 1956'ya) Dr. Rasim Adasal Psikiyatri Bölümü'nün başıydı ve bazen kendinden 'Türk Fre-udu" şeklinde söz ederdi. (Aslmda Adasal psikanalitik kuramları ayrıntılı olarak bilmiyordu.) Onu seven bizlerin Rasim Hoca diye çağırdıkları Adasal, Giritli olduğundan Türkçe'yi aksanlı konuşurdu. Bir Kıbrıs Türkü olarak ben de Türk tıp camiasına bir adadan gelmiştim ve Adasal'm Freud ve psikanaliz üzerine seminerlerini dinlerken onunla aramda özel bir bağ kurulduğunu hissederdim, kulaklarımda bir öğretmen olan babamın ada aksam çınlar, babanım kocaman siyah sandığında (değerli eşyasını buna koyardı) duran Freud'un, büyük olasılıkla Dr. İzzeddin tarafından çevrilmiş kitabını anımsardım. Sanırım o zamanlar bu kitabın benim üzerimde etki bırakmış olmasının nedeni cinsellikle ilgili olmasıydı; bu herhalde *Cinsellik Kuranı} Üzerine Üç Makale* olsa gerek.

Beni psikanalist olmaya yönlendiren, Adasal'la kurmuş olduğum bağdır. 1960'ların başlarında, artık ABD'ye göç etmiş ve Washington Psikanaliz Enstitü-sü'nde Eğitim ve Süpervizyon Analisti olan Dr. Edith Weigert'in analizandı oldum. O sıralarda onun öyküsünü, Türkiye'de psikanalizi ilk uygulayan kişi olduğunu bilmiyordum. Bir kazada kalça kemiğini kırıp uzun süre yatağa bağlanmadan önce onu üç kez görebildim. Eğitim analizimi Dr. Weigert'in analizinden geçmiş olduğunu sonradan öğrendiğim başka biriyle yürüttüm. Washington Psikanaliz Enstitüsü'nden mezun olmadan önce son psikanaliz süpervizyonum için Dr. Weigert'e bir kez daha gittim. O, benim yol göstericilerimden biri olmuştur.

Türkiye'de psikanalizin gelişmesinde rol alma arzum, beni, Ankara'daki eski fakülteme 1974-75 öğretim yılı için konuk profesör olarak geri getirdi. Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Orhan Öztürk gibi tanınmış ve saygın bazı öğretmenler sayesinde belli çevrelerde (özellikle toplumsal sorunlar bağlamında) psikodinamik ilginin güçlü biçimde sürmekte olduğunu görmek çok hoşuma gitti. Prof. Öztürk daha önce ABD

Massachusetts'deki Austen Riggs Merkezinde Erik H. Erikson'la çalışmıştı. Bu kısa önsözde amacım Türkiye'de psikanalizin ayrıntılı bir tarihçesini yazmak değil. Yine de, 1990'ların başlarında İzmir ve İstanbul'da başlayan gelişmelerden söz etmeden geçemeyeceğim.

İzmir'de: Almanya'nın Düsseldorf kentinde yaşayan bir Türk psikanalist olan Dr. Celal Odağ (Ankara Üniver-sitesi'nde birlikte çalıştığımız 1974-75'ten bu yana yakın dostumdur) İzmir'de annesinin anısına Halime Odağ Vakfı'nı kurdu. Bu vakfın amacı genç psikiyatristler ve psikologlar için bir psikanalıtik/psikodinamik eğitim programı oluşturmaktı. Dr. Odağ, vakfın etkinliklerini desteklemek üzere hem Almanya'daki meslektaşlarından hem de benden yardım aldı. Her ikisi de Uluslararası Psikanaliz Demeği'ne (IPA) bağlı Eğitim ve Süpervizyon Analisti olan İsrailli Rafael Moses ve Rene Moses-Hrus-hovski, üç ayda bir İzmir'e gelerek seminerler sundular ve vakıf programındaki öğrencilere süpervizyon verdiler. Ne yazık ki İsrailli meslektaşlardan İzmir'deki öğrencilere gelen cömert destek, bir yıl önce Rafael Moses'ın ölümü üzerine sona erdi.

Ben, Atina'da IPA'ya bağlı Eğitim ve Süpervizyon Analisti olan Dr. Peter Hartocollis'in de yardımıyla, bu vakfın üç yıllık eğitim programını tamamlamış üç kişinin resmi psikanaliz eğitimine girmesini sağladım. Bugün "mekik (shuttle) analizleri" iki yılı aşmış olan bu üç kişinin eğitimi için Yunanlı meslektaşlarımızdan da yardım aldık. Analist olmak için kişinin bir Eğitim ve Süperviz-yon Analisti taralından analizden geçirilmesinin yanında bir eğitim programım da tamamlaması gereklidir. "Eğitim ve Süpervizyon Analisti" unvanı akademik çevrelerdeki "profesör" unvanına denktir. Bu kişilerin geleceğin analistlerini analizden geçirmeleri ve eğiticilik yapmaları gerekir.

İzmir'den bu üç Türk öğrenciye Uluslararası Psikanaliz Demeği (IPA) kendi olgularım alma izni verdi. Aynca birkaç yıldır vakıf psikanalitik konuların ele alındığı yıllık uluslararası kongrelere de maddi destek vermekte. ABD, Norveç, Fransa, İngiltere, Almanya ve İsrail'den birçok tanınmış analist bu kongrelere katılarak Türkiye'deki durumu gördü ve Türkiye'de psikanalizin gelişimi açısından içgörüler sundular.

İstanbul’da: İstanbul’da Paris Psikanaliz Enstitüsü’nü bitirmiş ve IPA üyesi olmuş üç kişi var. Bu kişiler İstanbul’da psikanalizi yaymak üzere birçok etkinlikte bulunmaktalar. Aynca halen Fransızlarla eğitimlerini sürdürmekte olan başka analistler de var. Ben yaklaşık yedi yıldır, İstanbul’da kendi girişimleriyle “Volkan Kulüp” adı altında bir araya gelmiş yirmi bir genç psikiyatristle düzenli olarak buluşuyorum. Bu “kulüp” İstanbul’da Bakırköy Hastanesi’nde verdiğim bir seminerin ardından şimdi bu grubu oluşturan insanların bana gelip İstanbul’dan gelip geçtiğim her seferinde kendileriyle buluşup buluşanıa-yacağımı sormalarıyla başladı. Bu gayn resmi başlangıçtan, üyeleri kendilerini büyük bir hevesle psikanalitik kuramı ve tekniği araştırmaya adamış, coşkulu ve ciddi bir grup doğdu. Onlarla yılda en az üç kez (son yıllarda daha da sık) buluşuyor ve iki ya da üçer günlük maraton eğitim Ve psikoterapi olguları için süpervizyon oturumları yürütüyorum. Bugün, yirmi bir kişinin on yedisi kişisel analize devam etmekte; analizleri İstanbul’da Fransız okulundan gelme analistler tarafından yapılıyor.

Şu sıralarda, Türkiye’de IPA destekli bir psikanaliz okulu kurma ve İzmir’den ve İstanbul’dan (daha sonraları da Ankara ve diğer yerlerden) öğrencileri psikanalist olarak resmi bir eğitim almak üzere bir araya getirme girişimleri sürdürülmekte. İşte, bir dizi ayrıntılı psikanalitik olgu öyküsü hazırlama ve basma fikri bu çabaların parçası olarak ortaya çıktı.

Freud’un önemli eserlerinden birçoğu Türkçe’ye çevrilmiştir, Otto Fenichel’in *Nevrozlarm Psikanalitik Kuramı* gibi klasik psikanaliz eserlerinden bazılan ve aynca Otto F. Kemberg gibi çağdaş yazarların eserleri de Türkçe’de bulunabilir. İstanbul’daki IPA analistleri anahtar psikanalitik yazılardan bazılarını çevirip basmaya zaten başlamışlardı. Eldekileri gözden geçildiğimde, ayrıntılı olgu öykülerinin fazlaca çevrilmemiş olduğunu fark ettim. Bunlar psikanalitik klinik tekniklerin öğrenilmesi açısından çok yararlıdır. Buradan yola çıkarak, “Volkan Kulüp” üyelerinin de yardımıyla, Okuyan Us Yaymevi ile, benim olgu çalışmalarımdan oluşan bir diziyi Türkçe basmak üzere düzenlemeler yaptık. Bir taşla iki kuş vurmak istiyoruz: Olgu öyküleri hem psikanaliz öğrencilerine hem de sıradan okura seslenecek. Bunları olabildiğince teknik jargondan uzak durarak yazacağım, böylece psikanalitik tedavi süreci

halktan insanlar tarafından da anlaşılıp değerlendirilebilecek. Yeri geldiğinde, birkaç teknik kavramı açıklamak üzere dipnotlar koyacağım.

“Psikanaliz” sözcüğü üç amaca hizmet eder: İnsan zihni ve onun gelişimine ilişkin kuramsal kavramsallaştırma-lara göndermede bulunur; insan etkileşimleri üzerine araştırma ve inceleme yöntemi tanımlar; ve bireylerin daha fazla ruh sağlığına kavuşmaları için kullanılan bir tedavi tekniğinin adıdır. Bu dizinin odağı üçüncü unsurdadır. Aslında, klinik çalışmaları incelemeksizin ilk iki unsuru zenginleştirmenin hiçbir yolu yoktur. Bu ayrıntılı olgu öykülerini halka sunmanın gerekçelerinden biri de Türkiye’de psikanalize olan ilgiyi artırmaktır. Türkiye Avrupa Birliği’ne (AB) tam üye olma uğraşı içinde. Bunun gerçekleşmesi durumunda AB’de, psikanalitik eğitim için resmi bir kurumu olmayan tek ülke durumuna düşmemeli. Türkiye’de önemli değişiklikler olduğu sürece, psikanaliz yeni toplumsal, politik ve ekonomik koşullara uyum sürecinin yarattığı bunaltılara bir yanıt olmanın yanı sıra, yeni bireysel özgürlüklerin bir parçası olarak da görülebilir.

Diziye onunla ilk karşılaştığım sıralarda akut bir şizofreni atağı içinde olan Jane’in öyküsünü anlatarak başlıyorum. İzleyen kitaplarda farklı tam kategorilerinden olgular sunacağım: Çeşitli kişilik bozuklukları, cinsel sapkınlıkları ve nevrozları olan kişiler. “Zor” hastalarla başlıyorum, yavaş yavaş daha rutin psikanalitik olguları bildirmek üzere basamakları çıkacağım.

Psikozu olan bireylerin (bu kitapta bildirilen hasta gibi) psikanalitik tedavisi, pratik nedenlerle yitip gitmeye yüz tutmuş bir sanattır. Göreceğiniz gibi, ben Jane’le 1964’ten 1970’e dek çalıştım. ABD’de sağlık sigortalarının artan baskısıyla, şizofreni için “hazır kahve” benzeri bir sağaltım bulma fikri tam olarak örtüştü. Bu, şizofreni tedavisinde psikanalitik tekniklerin uygulanmasını engellemekte (ne kadar özenle seçilmiş olgular olsa da). Amerika'nın ruhsal bozuklukları olanlarla ilgili yeni “tıp adetleri” dünyanın geri kalanına da yayıldı. Bu yüzden, Jane gibi birini ruh sağlığı açısından daha yüksek işlevsellik düzeyine çıkarmak için psikanalitik ilkelerin nasıl uyarlanabileceğim göstermek üzere, aradan kırk yıla yakın zaman geçmiş olmasına karşın, psikanalitik yaklaşım açısından güncelliğini koruyan bu olguyla başlamak zorunda olduğumu düşündüm:

Okur çocukluğun çok erken dönemlerinde yaşanan örseleyici deneyimlerin zihinde varlığını sürdüren imgeleri ile, daha sonra ağır bir ruhsal bozukluğun gelişmesi arasındaki bağlantıyı elbette görecektir. Ayrıca, tedavinin hastanın bu tür eski sorunları "yeniden yaşamasına" ve bunların etkilerinden kurtulmasına nasıl izin verdiğini de fark edecektir. (2)

Küçük bir kız vardı,

Tam ortasına düşerdi alnının Minik buklesi.

İyi bir kız olduğunda,

Çok ama çok iyiydi;

Ama kötü olduğunda, korkunçtu *(Jane 'in en sevdiği tekerleme)*

Bölüm I

Jane: Kedi Kadın

Öyküsünü anlatacağım kadına "Jane" adım verdim. Daha doğrusu bu adı kendisi yakıştırdı. Tedavi sırasında çok hoş biri olmakla son derece saldırgan biri olmak arasında nedensiz, ani geçişler yapması bana balta girmemiş ormanda sarmaşığa tutunarak daldan dala sallanan Tarzan'ı anımsatmıştı. Bir seans sırasında gözümde canlanan bu sahneden söz ettiğimde, bana "Olmaz! Ben Jane'im!" (Tarzan'ın eşi) demişti. O sıralarda erişkin bir kadın olarak bir kendilik imgesi geliştirmekteydi ve bununla bana bir kadın olduğunu anımsatıyordu.

Jane'i Mart 1964'te ilk kez gördüğümde 21 yaşındaydı, bekardı ve evinden 150 km kadar ötedeki bir üniversitede sanat eğitimi alıyordu. Dört ay öncesinde okul psiki-yatristi akut şizofreni tanısı koymuş ve sonunda onu ailesinin yaşadığı çiftliğe çok yakın oluşu nedeniyle, Virgi-nia'nın Charlottesville şehrinde benim çalışmakta olduğum Virginia Üniversitesi hastanesine göndermişti. Psikiyatrisi okuldaki son yılma başlarken bir şeylerin Jane'i fazlasıyla ürküttüğüne inanıyordu. Görüşme odasında tuhaf varsanılar gördüğünü söylemişti, duvarlar ve tavan dalgalanıyor ve renkler değişiyordu. Psikiyatristin okuması ümidiyle, düşüncelerini kağıda dökmek

için saatlerce uğraşmıştı. Sayfalan gevşek çağnşımlarla, kendi kendine uyguladığı mürekkep lekesi testleriyle, yaşam hakkında sözde felsefi ifadelerle dile getirdiği bir çiçeğe dönüşme arzusuyla doldurmuştu. Varsamlı olduğunda, makinelerle özellikle uğraşıyordu ve bozuk küçük bir makine başta olmak üzere, aynntılanyla birtakım tartı aletleri [22] tanımlamıştı. Jane onu ilk gören psikiyatriste ve daha sonra bana verdiği yazılannda, şizofreniye girişim şöyle tanımlamıştı:

Her gün insanlar yeni parçalar ekliyorlardı -her gece büyük makineler daha çok soru soruyorlardı, ta ki küçük tartı kendi (İngilizce dişil olan “her” kullanılmış, Jane’in kendisini simgeliyor olsa gerek; ç.n.) yönünü veya büyüklüğünü bile ölçemez oluncaya dek. Bir gece -aslında şafak neredeyse sökmek üzereydi- kararını verdi. Gün ağarmadan parmaklarının ucunda oradan kaçmaya çalıştı. Ama büyük makinelerden biri uyandı. “Nereye gidiyorsun?” “Kendimi dengelemek için bir boşluğa girmeliyim” dedi. Diğerleri de dehşet içinde uyandılar. “Kaçıyorsun!” “Kaçiş!” “Gerçeklerle yüzleşmelisin.” “Boşluk canlı bir şey değildir!”-“Hiç olgunlaşmamışsın!” Ve o bu bağırışlara rağmen ağlayarak oradan sıvıştı. Boşlukta, parçalardan ve sorulardan ve yanıtlardan uzakta karanlığın içinde kendini her yönde ölçtü, kendi sandığından daha büyük olduğunu ve kendi sandığından daha küçük olduğunu öğrendi; ve sandığından daha parlak ve daha mat, daha çirkin ve daha güzel, daha duyarlı ve .daha duyarsız, daha dengeli ve daha dengesiz olduğunu öğrendi.

Makineler hakkında yazdığı sıralarda kendi iç dünyasında bir gerileme (regresyon) hissettiğine inanıyorum, gerçeklikten kopuyor ve dehşete kapılıyordu. Boşluk büyük olasılıkla onun aşın gerilemiş durumunu temsil edi- [23] yordu; büyükle küçüğün, güzelle çirkinin, duyarlıyla duyarsızın aynı olduğu her şeyin birbiriyle kaynaştığı bir dünya, ki o bu dünyada insanlıktan çıkıp makineleşiyordu.)

Jane, Virginia’da, varlıklı bir kadına ait geniş arazi üzerinde kurulmuş Güneyli tarzı bir çiftlikte yetişmişti.

Kadın zamanım çiftlikteki büyük malikanede ve ABD ve Avrupa’daki diğer evlerinde kalarak geçiriyordu. Jane’in babası, bu çiftliğin idarecisiydi ve ailesi arazi üzerindeki ikinci en büyük evde yaşıyordu. Aynca işçiler için

daha küçük evler de vardı. Toprak sahibesi, idareci, işçiler ve onların aileleri arasındaki ilişkiler eski Amerikan Güneyli geleneğine uygun yürütülüyordu. Jane'in ailesi toprak sahibesinin evini ziyaret edebiliyordu (ve ediyorlardı), ancak hanımefendinin ailesi asla idarecinin evine sosyal ziyaretlerde bulunmuyordu. Hanımefendinin torunu Jane'in yaşmda bir kızdı ve Jane onun en sevdiği oyun arkadaşı olmasa da, her gün birlikte oynuyorlardı. Torunun Jane'in evine gitmesi yasaktı, ancak Jane kıza arkadaşlık etmek üzere hanımefendinin malikanesine çağrılıyordu. Erişkin Jane'in oyun arkadaşıyla ilgili güzel bazı anılan da vardı, ama aynı zamanda bu ilişkiden ötürü belli bir huzursuzluk (hatta bazen aşağılanma ve ne yapacağım bilmezlik) duyduğunu da anımsıyordu. Sözgelimi Jane büyük evde oyun arkadaşıyla birlikte yemek yediğinde, her yemeğin sonunda önlerine el yıkama kasesi konuyordu, bu onun hiç de alışık olmadığı bir adetti.

Çiftlikteki yaşama gerçekdışı bir nitelik kazandıran, yılın büyük bölümünde malikanenin boş olduğu gerçeğiydi. Bu zamanlarda, Jane'in annesi hanımefendinin yanında takındığı boyun eğici ikincil rolden sıyrılır, bütün yerleşime hükmederdi. Tenis kortları ve bir yüzme havuzu vardı ve Jane'in ailesi, özellikle de annesi bunlardan yararlanıyordu. Ne var ki, annenin bu sahiplik gösterilerinin sahte olduğunu sürekli anımsatan gerçekler vardı; onun ailesi, yalnızca köklü ve varlıklı ailelerin girebildiği şehir kulübüne üye olamıyordu.

Jane'in aile öyküsü de ilginçti. Babasının anne ve babası farklı kültürlerden gelmişler ve kırklarına yaklaşana dek evlenmemişlerdi. O sırada Virginia'mn kırsal kesiminde yaşayan birçok kişi gibi koca (Jane'in büyükbabası) tarımla uğraşıyor, bir hayli sık iş değiştiriyordu. Ondan daha iyi eğitimli olan karısı evi çekip çeviriyor ve gittikleri her yerde kendine ve ailesine bir yer edinmeye çabalıyordu. Üç çocuklarına -biri Jane'in babası olan iki oğlan ve bir kız- bakmakta sıkıntı çekmiyorlardı. Epey bağımsız bir kişiliği varmış gibi duran diğer oğul genç öl- 25 müştü, ama tek kız zengin birisiyle evlenerek ve aileden bir şekilde uzaklaşarak annenin ihtiraslarını gerçekleştirmişti. Üçüncü çocuk, Jane'in babası, kendi babası gibi tarım işçisi olmuştu. Babası Jane'e kendisinden birkaç yaş büyük olan ablasının adım vermişti, ama büyüme çağlamda ablasıyla hep rekabet halindeydi ve ona karşı kin besliyordu. Öyle görünüyor ki, ablasına duyduğu bitimsiz ve

büyük ölçüde bilinçli kinin ve birbirine zıt duyguların (ambivalans) yanında, büyük olasılıkla annesine duyduğu nefreti de kızma aktarmıştı.

Büyükbaba parasal sıkıntıya düşünce, mecburen diğer insanların arazilerinde idarecilik yapmaya başlamıştı. Ja-ne’in babası 5 yaşmdayken aile, Jane’in de içinde doğduğu, yukarıda sözü geçen çiftliğe taşınmış ve bir daha buradan ayrılmamıştı. Genç adam ergenlik çağında vereme yakalanmış ve hastalığının ölümcül olabileceği korkusuyla ailesi tarafından 3 yıllığına bir sanatoryuma gönderil-mişti. Çiftliğe 16 yaşında dönmüş ve bir daha hastalanma-mıştı. Yıllar sonra, o s'ırada henüz ergenlik çağında olan Jane’in annesine aşık olmuş ve etrafındakilerin sübyancı olduğu yolundaki yorumlarına karşın, onunla evlenmişti. O sıralar çok çekingen duran genç kız, Jane’in babasma, sanatoryumda sürgün kaldığı sıralardaki yalnızlığım anımsatmış olabilir, ya da eğitimli bir kadının kızı olarak, genç adamın hoşlanmadığım öne sürdüğü annesine karşı örtük bağımlılığını kendi üzerine çekmiş olabilir. Çok geçmeden iki kızlan (ölen ilk kız çocuklan ve Jane) ve bir oğullan olmuştu. Birçok açıdan Jane’in anne-babası, kendi büyüklerinin aile örüntüsünü tekrarlamıştı, anne toplumda bir yer edinmeye çalışırken kocası da kendim çiftliğin idaresine adamıştı.

Jane’in babası, kendi babasının ölümü üzerine çiftliğin idaresini üzerine almış ve annesini yaşamakta olduğu evden çıkartıp, çiftlikteki daha küçük bir eve yerleştirmiş, kendisi de ailesiyle buraya taşınmıştı. Kadın (Jane’in büyükannesi) bir “beyin sendromuna” (büyük olasılıkla Alzheimer hastalığı) tutulunca, devlete bağlı bir akıl hastanesine yatırılmış ve Jane ergenlik çağma gelmeden orada ölmüştü.

Jane’in anne-babası, doğuştan akciğerleri tam gelişmemiş ve büyük olasılıkla kalbinde delik olan ilk çocuklarını 3 yaşındayken kaybetmişlerdi; kız olan bu çocuğun uzun yaşaması zaten hiç beklenmiyordu. Jane, hastaneye giderken yolda annesinin kollarında ölen ablasından on beş ay küçüktü. Baba yetişemediği için bir takside yapılan bu üzücü yolculukta, Jane de arkada annesinin yanında oturuyordu. Jane bunları bana sanki kendisi anımsıyor- 2J muş gibi anlatmıştı, oysa henüz bir buçuk yaşındaydı ve bilinçli olarak anımsamasına olanak yoktu. Bunu kendi anısıymış gibi anlatmasının nedeni, sık sözü edilmese de, bu olaym, aile içinde asla üstesinden gelinememiş bir travma olarak, sürekli gündemde tutulmasıydı.

Ailenin geçmişinde bir dönüm noktası oluşturan bu olay gölge gibi hep aralanndaydı. Bu olayı ilk duyduğumda annesinin, bilinçdışı olarak, kızın ölümünden dolayı Jane’i suçlayıp suçlamadığım içimden merak etmiştim; ne de olsa bütün ilgisi hasta kıza yönelebilecekken Jane’le de ilgilenmesi gerekmişti. Çocuk doktoru, Jane için, 4 saatte bir emzirilmesini gerektiren sıkı bir beslenme rejimi önermişti, ancak aile öyküsüne göre annesinin yeterince sütü yoktu. Bu büyük olasılıkla bir meme enfeksiyonuna bağlıydı; zaten anne birkaç ay sonra bebek Jane’i emzirmeye çabalamaktan vazgeçmişti. Jane görünürde nedensiz yere çok ağlıyordu ve aile, ağladığında kaşlarının çevresinin nasıl kızardığıyla dalga geçiyordu. Babasmm bir keresinde “ağlaması için haklı bir sebep vermek” üzere ona bir şamar aşkettiği söyleniyordu^ ama bundan sonra daha da fazla ağlamaya başlamıştı.

Jane yürümeyi öğrenmişti, ama merdivenlerden aşağıya baş aşağı emekleyerek inme huyu edinmişti; büyükler de nedense ona bunun iyi bir şey olmadığım öğretmeye uğraşmamışlardı. Merdivenlerden aşağı bu tehlikeli inişlerinden birinde sahanlıkta duran, annesinin gözü gibi baktığı büyük vazoya çarpmış ve kırmıştı. Annesi onun verdiği bu zarara ne kadar öfkelendiğini daha sonraları sık sık dile getirmişti. Vazonun simgesel anlamının ne olduğu açık değildi; benim aklıma ilk gelen, vazonun ölen ablayı simgelediğiydi, vazo da tıpkı o kız gibi çok narindi. Elbette bu kadar narin bir nesneyi, emeklemekte olan Jane tarafından her an kınlabilecek bir yere koymuş olması, annesinin bilinçaltında büyük kızının ölümünden Jane’i suçluyor ve ona olan öfkesini göstermek için bahane arıyor olabileceğini de düşündürmüştü. Jane’in kendisinden 4 yaş küçük bir de erkek kardeşi vardı ve bu çocuğun ergenlik çağında yaşadığı duygusal sorunlar ailenin bir psikiyatriste danışmasına yol açmıştı. Oğlan şizofren değildi, ailede başka şizofreni öyküsü de yoktu, ama zaman zaman Jane’in babası, kızının ona kendi “deli” annesini (bunayan ve akıl hastanesinde ölen kadın) anımsattığım söylüyordu.

Jane’in çocukluk anılarından biri, annesinin kızamıkçığa yakalanıp odasmda yatmak zorunda kalmasıydı. Jane, annesinin aslında kırılgan biri olduğunu gösterdiği için bu anıyı sık sık anımsadığım fark etti. Yoksa annesi de ablası gibi ölüp gidecek miydi? Aynlık korkulanımı Jane’in içine ne kadar işlemiş olduğunu merak etmiştim. Jane’in anlattıklarından

edindiğim izlenime göre, zaten bir kızım kaybetmiş olan annesi sanki Jane'e de duygusal bir yatınm yapamıyordu. Jane ise bunu annesinin düşüncesiz biri olmasına bağlıyordu ve çocukluğundan itibaren, onun yargılarına kuşkuyla yaklaşmayı alışkanlık edinmişti. Sonraları, Jane'in analizi ilerledikçe, annenin ikinci çocuğuna yeterince bakım verememesini gençliğine ve çocuk sahibi olmaya hazır olmamasına bağladım. Büyük olasılıkla o da kendi annesinden (ki aydm bir kadın olduğu söyleniyordu) yeterince annelik görmemişti ve ayrıca ilk çocuğunun kaybı için yas tutmaktaydı.

Jane'in güzel bazı çocukluk anılan vardı, örneğin trenlerin geçişini izlemek, tarlalardaki hayvanlan gözlemlemek ve çiçeklerin arasında oynamak gibi; ne var ki, babasıyla paylaşmaya başladığı bir sır bütün bunlan gölgeliyordu. Beş yaşım biraz geçtiği sıralarda kendini anne-babasının yatak odasmda babasıyla birlikte bulmuştu. Her ikisi de çıplaktı ve babasımn penisi sertleşmiş haldeydi. Baba bunu, kızların yanında oğlanların başma gelen bir şey olarak açıklamıştı. O sıralarda Jane bundan hiç rahatsız olmamıştı, ama sonralan rahatsız olmaya başlamıştı. Baba sertleşmiş penisine dokunmasını ve okşamasını istiyor ve kızınrn genital bölgesini öpüyordu. Asla duhûl gerçekleşmemişti.

Ensestiyöz ilişki Jane ilk adetini görene kadar sürmüştü. Annesi, çocuğunun herhangi bir başarısı karşısında büyük heyecan gösterilerinde bulunma alışkanlığındaydı ve kızın ergenliğe geçişini de bir kutlamaya dönüştürmüştü. Bundan kısa süre sonra babası yatak odasma gelmiş, ona çığlık attıracak kadar sert biçimde memesini öpmüştü. Bunun ona zevk verip vermediğini sorduğunda Jane "hayır" diye bağırmış ve ağlamaya başlamıştı. Adam ona bir daha asla cinsel yaklaşımda bulunmamıştı. Ancak sonraki yıllarda, ne zaman arabada babasımn yanına otursa ondan olabildiğince uzağa kaçmış, kendi kapışma iyice yanaşarak onunla konuşmayı veya ona bakmayı reddetmişti.

Jane babasımn cinsel yaklaşımlarının annesi tarafından bilinçli olarak fark edilip edilmediğini bilmiyordu. İlkokuldayken bir arkadaşıyla "ayıp" resimler çizmişti; bu resimlerde bacakları yanlara açılmış, iskemleye bağlanmış bir kadın penisleri sertleşmiş haldeki erkeklerle çevriliydi ve adamlar onun vajinasına meni fışkırtıyorlardı (bu eylem, noktalı çizgilerle

temsil ediliyordu). Annesinin bu resimleri bildiğini düşünüyor ve kendisine bunlar hakkında neden hiç soru sormadığım merak ediyordu. Sonraları resim yapmak Jane için yüceleştirici (süblime edici) bir etkinlik haline gelmişti. Çocukluk fantezisinde, meninin testislerden damladığım, bunu kolaylaştırmak için penisin sertleşerek testislerden uzaklaştığını sanıyordu. Sanki testislerle memeleri birbirine karıştırır gibiydi, meninin de akan sütü simgelediğini düşündüm.

Ergenliğe girdiğinde, hem bilinçli hem de bilinçdışı olarak annesinin etkisinde kalan Jane, büyüyünce iyi bir evlilik yapma hayalleri kurmaya başlamıştı. Varlıklı kocasıyla ona hemşirelik yaptığı sırada tanışmış olan çiftlik sahibesi hanımefendinin izinden gidecek ve ömür boyu lüks içinde yaşayacaktı. Jane'in annesi onun bu smıf atlama girişimlerini yüreklendiriyordu, ama kız toplumda önde gelen kişiler arasında kendine bir yer edinme konusunda hiç başarılı değildi. Varlıklı kızların gittiği bir üniversiteye gönderilmişti, ama orada kendisini garsonluk yapar bulmuştu ve parasal zorluklar yüzünden çalışmak zorunda olmak çok gücüne gitmişti. Kendisini aşağılanmış hissediyor ve sessiz bir öfke içinde yaşıyordu. Okuldaki son yılının başlarında kiliseye gitmeye başlamıştı. Yakılmamış mumların yanındaki kuru bir iskemleye oturuyor, Tanrıyla konuşmaya çalışıyor ve içinde sızı verici bir boşluk hissediyordu.

İnsanlar onun giderek artan saldırganlığım, sinirliliğini ve çatık kaşlı mutsuzluğunu fark etmeye başlamışlardı ve Jane okul psikiyatristine gönderilmişti. Doktor ona ilaç vermişti. Biri ona psikiyatristin cinsel organının büyük olduğunu söylemişti, onun karşısına oturduğunda bunun hatlarını seçmeye uğraşıyordu. Sanırım aktarımda psikiyatrisi ergenliğe girmeden önce birlikte çıplak yüzdükleri sırada büyük cinsel organım gördüğü babasını temsil ediyordu. Psikanalizde "aktarım" terimi, özgün olarak çocukluktaki önemli figürlerle kurulan ilişkilerde beliren duygu, düşünce ve davranış örüntülerinin, kişinin şu anda ilişki içinde bulunduğu diğer bir kişiye yer değiştirmesi için kullanılır.(4)

Psikiyatrist aktanım hiç araştırmamıştı ve Jane'in yaşamı tümden kaotik bir hal almaya başlamıştı. Üniversitedeki odası kitaplar ve oraya buraya atılmış çöpler yüzünden darmadağınıktı. Günün büyük kısmım mastürbasyon yaparak ve yulaf ezmesi içinde boğulduğunu düşleyeıek geçiriyordu. Bu,

bebekliğinde yaşadığı beslenme deneyimlerini yansıtıyor olsa gerek. Artık varsanılar görmeye başlamıştı ve psikiyatristinin deyişiyle “akut şizofreni”si onun baş edemeyeceği kadar ağır bir hal aldığında, benim çalıştığım hastaneye gönderilmişti.

Jane’in tedavisi Mart 1964’ün başlannda başladı ve Mart 1970’in sonunda sona erdi. Tedavinin ilk 16 ayı boyunca Jane 6 kez hastaneye yatırıldı; başlangıçta 2 aylık, sonraları 7-10 gün arasında değişen süreler için. Hastaneye yattığı dönemlerde ondan bir psikiyatri asistanı sorumlu oluyordu; hastaneye gündüz hastası olarak gidip geldiği sürece yalnız benimle görüşüyordu. Onu haftada 4 kez, hastaneye yattığı zaman kaldığı binada bulunan odamda görüyordum. Şiddet davranışları gösterdiği birkaç kez de hastanedeki odasmda görüştük.

Benim hastam olduğu sıralarda üniversiteyi bitirip mezun olmasına 6 ay kalmıştı. Mezun olmak kendilik-değe-ri açısından son derece önemli olduğu için, 9 aylık terapatik çalışmadan sonra okula geri döndü. Okulun son altı ayı boyunca birlikte çalışmayı sürdürdük; her hafta benim çalıştığım yere yakın bir yerde yaşayan ailesinin yanma dönüyordu. Bu gidişleri sırasında, bir gün öğleden sonra ve ertesi gün sabah olmak üzere, haftada iki kez görüşüyorduk. Mezun olduktan sonra yeniden haftada dört kez görüşmeye başladık. îlk bir buçuk yıl yüz yüze görüştük; 1965 Eylülünün başında divana yatmaya başladı. Analiz, ilk görüşmemizden altı yıl bir ay sonra sona erdi. Ruhsal durumu için hiçbir ilaç kullanmamıştı. Sonraki 17 yıl boyunca durumunun gidişini izleyebildim. Daha sonra ise, ara sıra dolaylı yollardan haberlerini alabildim.

İlk Bir Buçuk Yıl

Jane’i ilk kez çok güzel bir ilkbahar günü gördüm. Tipik üniversite öğrencisi gibi giyinmiş hoş bir genç kadındı; beni görüşme odasma doğru izlerken duvarın kenarından, sanki kendisi de o duvarın bir parçasıymış gibi, sessiz kedi adımlarıyla geliyordu. Görüşme odamda koltuklarımıza oturduğumuzda henüz onun öyküsünü bilmiyordum, o da kimliğini nasıl tanımlayacağım bilemediğini ve kendini boş hissettiğini söylemek dışında, kendisiyle ilgili tutarlı bir şey anlatamadı. Çoğunlukla düşümsü bir durumda, aklı iyice karışmış halde yaşıyordu; varsanılann egemen olduğu bu dünyada, nereye baksa parlak, dalgalanan ışıklar ve renkler görüyordu.

Tanıya yönelik dört görüşme yaptık. Belirtilerden yola çıkarak tam koyma konusunda uzman olduğunu bildiğim üniversite psikiyatristinin tanısına katılma eğilimin-deydim. Ben uzun tanısal araştırmalardan kaçınırım, çünkü hastayı kabul etmeyeceksem, bu sırada bana karmaşık bir aktarım tepkisi geliştirme olasılığı yalnızca hasta değil, daha sonra olguyu üstlenecek terapist için de sorun yaratır.

Jane'i hasta olarak almayı kabul ettiğimde buna memnun oldu, ama ona 'asla seksle ilgili sorular sormayacaktım'. Birlikte çalışabilmemizin tek yolunun, kendisini bana her şeyi anlatmakta .özgür hissetmesi (aklına ne gelirse geldiği anda söyleyebilmesi) ve ayrıca yaşadığı fiziksel duyulanımlar üzerine benimle konuşabilmesi olduğunu ona açıkladım. Benim çalışma tarzımın hem hastanın hem de analistin, hastanın düşüncelerini, davranışlarını ve bedensel duyulanımlannı merak etmesinden oluştuğunu da anlattım. Bunların anlamlarım ortaya çıkarırsak, onun kendisiyle ve çevresiyle daha kolay başa çıkabileceğini ve sıkıntılarının azalabileceğim söyledim.

Jane bu koşullarla hastam olmayı ve hastaneye yatmayı kabul etti. Çok sonraları, bana onun ruhsal durumunu ciddiye aldığım ve hastaneye yatmasını önerdiğim için ne kadar rahatlamış olduğunu anlatacaktı. Az zamanda, sakin kediciğin ansızın kana susamış bir kaplana dönüşebileceğini öğrendim: Kendisine ve çevresindekilere fiziksel zarar veriyor, elindeki iskemleyle hemşirelere saldırıyor

ve camlan kmyordu, aynca kendi kafasına da vuruyordu. Klinikteki tedavisinden sorumlu psikiyatri asistanı, onu ve çevresindekileri korumak için hemşirelerin de yardımıyla gerekli önlemleri almak zorunda kalıyordu.

Yavaş yavaş, tehdit edici'hayvanlar (boğalar veya kurtlar), gözler, yüzler, kopuk penisler veya meme başları gibi beden parçalarından oluşan kalabalık, parçalı imgelerle ve sakatlanma, bozulma ve yanma gibi şiddet dolu eylemlerle karmakanşık olmuş, ürkütücü bir iç dünyada yaşamakta olduğunu kavradım. Sözgelimi haşin, şeytani bir yüz babasına aitti (Şekil 1). Bir boğa, bu kez onunla cinsel ilişki halindeki babasıydı; bunu hem arzuluyor hem de dehşete kapılıyordu. Benimle ve kendisini yakın hissettiği hemşirelerle iletişim kurduğunda, rahatsızlığı daha da artıyor gibiydi. Kişisel dünyasında dağınıklığın en fazla olduğu alan yakın ilişkilerdi.

Tedavisinin üçüncü yılında bile ellerini genellikle birbirine kenetleyip yatardı. Bu bana bebeklerin minik ellerini yumruk yapmalarını anımsatırdı.

Jane tedaviye başladığında bazen kendini dışarıdaki nesnelerle kaynaştırıyordu. Okurun anımsayacağı gibi, ben de ilk gördüğümde Jane'i sessiz bir kedi gibi, hattâ yanında yürüdüğü duvarın bir parçasıymış gibi algılamış-

tim. Daha sonra vereceğim örneklerde okur, benim algımın, Jane'in dış dünya ile ilişkisinin bir yankısı olduğunu görecektir. Dıştaki nesnelerle kendisini kaynaştırmak psi-kozlu kişilerin bir özelliğidir. Bu kaynaşmanın yanı sıra, Jane gibi kişiler kendilerini ve başka insanları ya iyi ya da kötü olarak algılarlar. Canlı ve cansız nesneleri benzer şekilde, iyicil veya saldırgan şeklinde sınıflandırıyordu. Sanki dünyasının gürültücü hayaletlerle dolu olduğunu hissediyordu; cansız nesneler gizemli, görünmez güçler tarafından hareket ettiriliyorlardı. Çok defa kanlı boğa gibi davranıyordu, ama aynı zamanda mırıldayan kedicikti)

Odasında ve uğraşı terapisi salonunda korkmuş yüzler, kopuk penisler ve hastalıklı, erimiş bedenlerin yer aldığı yüzlerce resim çizmişti (Şekil 2-4). Uzun bir süre, bunları terapiye getirme ve sergileme alışkanlığını korudu, bunlarla ilgili nadiren akla yakın, çoğunlukla da gevşek çağrışımları oluyordu. Bunu ne yüreklendirdim ne de yasakladım. Aslında ürettiklerinden etkileniyordum ve bel-

Şekil 2

Şekil 3

ki o da bunu seziyordu. Zaman geçtikçe çizimlerinin diğer anlamlarının yanı sıra, çocukluktaki ortamının belli yönlerini temsil ettiklerini gösteren çağrışımlar gelmeye başladı. Yavaş yavaş, bebekken ölmüş hastalıklı abla hakkında bir şeyler öğrendim, fantezisindeki zayıf, erimiş bedenler aracılığıyla özdeşim kurduğu işte bu ablaydı. Akut şizofreni tablosu sergilemeye başlamasından hemen önce okulunun yakınlarındaki bir dut ağacına (burada sözü edilen ağacın İngilizcesi “vveeping mulberry” [ağlayan dut]; ç.n.) aklını taktığını öğrendim; belli ki bu takıntısı, ruhsal

Şekil 4

dağılmasını denetim altına alabilmek için, gelişmekte olan çökkün (ağlayan) “kötü” duygulanımlarla yüklü psi-kotik kendiliğini dışsallaştırma çabasını temsil ediyordu.

(Şekil 5) (6) Ağacın aynı zamanda Jane’in özdeşim kurduğu çökkün ve yaslı (ağlayan) genç anneyi temsil ettiğini düşünüyordum. Hastanede çizdiği resimlerden çok daha gerçekçi bir çizim olan ağaç resmini, şizofrenisi akut hal almadan hemen önce yaptığına dikkat çekmek isterim.

Ona son derece gerçek gelseler de, sonraki resimleri dehşet, üzüntü ve çaresizlik duygularını ortaya koyuyorlardı.

Bunları odasına veya ailesinin evine götürmeye korkuyordu; benden bunları kendi çalışma odamda tutmamı istedi. Birlikte çalışmamız bunlara

Şekil 5

tahammül edebilmesini sağlayıncaya dek bunları saklayacağımı söyledim, az sonra anlatacağım gibi, divanda çalışmaya başladıktan bir süre sonra gerçekten de bunları alıp götürebildi.

İlişkimizin başlarında beni genellikle korkutucu buluyor ve kendini benden koruması gerektiğini hissediyordu. Kişiliği biraz organize hale geldiğindeyse, ya bana sözel olarak saldırıyor ya da tedavi süreciyle alay ederek beni küçümsüyordu. Bazen beni "iyi" olarak görüyor, yüzünde kalemle çizilmiş gibi hiç değişmeyen bir gülümsemeyle, vecit halinde benimle kaynaşıyordu.

Okula geri dönmeyi planladığı sırada, psikozunu denetim altına almak üzere çok kahramanca olduğunu düşündüğüm bir çabaya girişti. Tedavisinin sekizinci ayında çizimleri değişmişti, parlak ışıklar ve küçük bitkiler gibi organizmalar çiziyordu; sonra bunlar yerlerini ormanlara, daha sonra balıklara ve en son da maymunlara bıraktı. Bu resimler sanki Danvin'in evrim kuramının hızlı bir özeti gibiydi. Bundan sonra onu bir geyşa kız olarak temsil ettiklerini öne sürdüğü soyut çizimler geldi. İnsan genç kız olabilirdi, ama geyşadan (onların fahişe olduklarını sanıyordu) fazlası olamazdı. Bu gerçeği başkalarından saklamak zorundaydı ve soyut resimlere gizliyordu. Çizimleri-nin simgesel anlamlarını onun için söze döktüm, babasının ensestiyöz yaklaşımlarının nasıl ona kendini bir fahişe gibi hissettirmekte olduğu konusuna hiç girmeden, resimlerin üniversiteye dönmek için göstermesi gereken büyük çabada kendisine çeki düzen verme hazırlıklarını simgelediklerini söyledim.

Jane 9 aylık tedaviden sonra üniversiteye döndüğünde gem vurulamaz "deliliğini" gizlemek üzere kahramanca çaba gösterdi ve halden anlar öğretmenlerinin de yardımıyla, kolay olmasa da mezun olabildi. Bu dönemde beni yardımcı ego-süperego olarak kullanma gereksinimi duyduğunun farkına vardım. Birlikte çalıştığımız saatlerde benden şuraya veya buraya bakmamı, ışığa doğru veya ışıktan uzağa yer değiştirmemi istiyordu. Sanki fotoğraf makinesinin deklanşörüymüş gibi, gözlerini kısıp açıyordu. Onun için poz vermem yolundaki isteklerine uy-mayıp konuşmadan sakince yerimde oturuyordum. Okula dönmeden önce bir gün bana kendisinin bir fotoğrafını gösterdi; bu bana, birlikte çakşırken onun "benim resmimi çektiğinin" farkında olduğumu söyleme fırsatı

verdi, bu yüzden bana kendi resmim göstererek karşılık vermek istemesi şaşırtıcı değildi. Söylemek istediğimi anladı ve

bunu neden yaptığım açıkladı. Terapi seansında gözlerini kırparak benim resmimi çekerse, okula döndüğünde kendisini ne zaman stres altmda hissetse karanlık bir odaya gidip çekmiş olduğu resmi zihninde basabileceği güvencesini içinde hissedebiliyordu.)

Jane'le ilk bir buçuk yıllık çalışmamızın notlarım gözden geçirirken o zaman aramızda geçen konuşmaların içeriğini tam olarak ammsayamadığımı fark ettim. Çalışmamız çoğunlukla söz-öncesi (preverbal) veya sözsüzdü (nonverbal); Jane'in benim imgemle kaynaştığı ve/veya benim imgemi içine attığı ve yansıttığı birçok görüşmeyi konuşmadan geçirmiştik. Benim temsilimin ne zaman "iyi", ne zaman "kötü" olduğunu onun yüz ifadesinden anlayabiliyordum. Bazen kağıt ve makas getiriyor ve bir-biriyle bağlantılı dizi halinde figürler kesiyordu. Karikatürlerdeki deli tiplemelerim taklit ederek bir kimlik oluşturmaya çabaladığım seziyordum, karikatür bir kimlikle yetinmek zorunda kalsa bile.

Birlikte çalıştığımız ilk yıllarda onu cinsel açıdan olgunlaşmış bir kadm olarak algılamıyordum. Öte taraftan ona karşı olumsuz ve saldırganca duyguların etkisine girdiğimi de anımsamıyorum. Ne var ki onu devlet hastanesine göndermem için üzerimde hem açık hem de dolaylı bir baskı vardı; çalıştığım psikiyatri bölümünün şefi psikanalitik yönelimli değildi ve hastane yetkilileri Jane gibi sağı solu belli olmayan, etrafı kırıp döken bir hastanın kendi kuramlarında kalmasından hoşlanmıyorlardı. Kime sadık kalacağımı şaşırmıştım, bu arada Jane'e karşı hissetmiş olabileceğim herhangi bir öfkeyi başkalarına yöneltmek için elimde bir sürü fırsat ve uygun hedef vardı. Sözün kısası, Jane'in kaos içinde başlayan tedavisi kaos içinde sürdü, ama yine de ona sürekli ve kararlı bir nesne temsili ve "yeni bir nesne" sunabildim.(8)

Jane yavaş yavaş, benimle olduğu zamanlarda daha derli toplu bir kendilik (self) sergilemeye başladı. Ablasının ölümünden sonraki yıllarda öfke nöbetlerine kapıldığını anımsıyordu, bu sırada çocuğunun hiddetine dizgin vuramayan annesi çaresiz biçimde gülüyordu. Jane kendisini iskemlelerden oluşan bir dairenin ortasına gördüğü çocukluk düşleri de

ammsadı. İskemlelerin hepsi boştu, yalnızca bir tanesinde, kızının çırpınarak, nöbet geçirirce-sine kendisini oradan oraya atmasını izlerken gülen annesi oturuyordu. Bu düşler annesiyle yaşadığı gerçek deneyimi yansıtıyordu, annesi ölmekte olan (nöbetler geçiren) çocuğunun karşısında çaresiz kalmıştı. Nöbetler geçiren kız yalnızca Jane'in ablasmı değil, aynı zamanda duygusal olarak yeterince beslenememiş bebek Jane'i de temsil ediyordu.

Divanın Kullanılmaya Başlaması

Üniversiteden mezun olduktan sonra Jane yeniden eve dönmüş, annesinin peşinde gölge gibi dolaşarak yaşamaya başlamıştı. Ailesi onu devlete bağlı akıl hastanesine göndermeyi ciddi olarak düşünür olmuştu; bu konudaki konuşmalar ona "deli büyükannesini" anımsatıyordu, Jane onun hastaneye orada ölsün diye gönderildiğini düşünüyordu. Paniğe kapılmıştı. Ona, 18 aydır yürütmekte olduğumuz görüşmeler şurasında geçirdiği öfke nöbetlerini anımsattım; ben bunları onun yaşadığı gerginliğin ve en-gellenmişlik duygularının dışavurumu olarak ciddiye almış ve gülüp geçmemiştim. Ayrıca ona bir keresinde divanımı "daha iyi" hastalara ayırdığım şeklinde bir fantezi getirmiş olduğunu da anımsattım; terapi saatlerini daha fazla yapılandırmak umuduyla, istiyorsa onu artık divana yatırabileceğimi söyledim. Analizinin sonlanmasma doğru, o bir ay boyunca önünde yalmzca iki seçenek bulunduğunu düşünmüş olduğunu itiraf etti: Akıl hastanesine

gitmek ve "bir deli olarak ölmek", ya da psikanalizden geçmek. Her iki seçenek de onu dehşete düşürüyordu. Analize böyle bir zeminde başlamış olmasına karşın, hummalı bir hevesle sarıldı, sanki yaşamı buna bağlı gibiydi; aslında bir anlamda bağlıydı da. İlk kez 1965 Eylülünün başlarında divana yattı ve izleyen düşü anlattı:

Banyoya giriyorum. Çocuklar için bir tuvalet var, bir tane de büyükler için. Önce çocuklar için olana oturuyorum ama kakamı yapamıyorum, sanki bağırsaklarım çalışmıyor. Sonra, hiç kullanılmamış gibi üzeri ince naylonla kaplı olan erişkin tuvaletinin naylonunu çıkartıp oturuyorum. Ama rüyamda birinin oradan kalktığım görmüşüm, belli ki önceden kullanılmış. Her neyse, büyükler için olana oturuyorum.

Bu düş, başka anlamlarının yanında, divanın “daha iyi” (büyük) insanlar için olduğu şeklindeki algısını açığa vuruyordu; bununla ilgili esas çağrışımı analizin gidişi sırasında, duygusal olarak “bağırsaklarını çalıştırmaya” çabalarken geldi. Bazen “kötü” kendilik imgesi ve nesne (öteki insanlar) imgeleri bunlara eşlik eden “kötü” duygulanımlarla birlikte onu boğan bir ishal şeklinde fışkırıyordu, aynı zamanda benim de bu sele kapılıp yok olacağım

korkusuna kapılıyordu. Jane’in ablasının o henüz anal evredeki bir çocukken öldüğünü anımsamak gerekir.(9) Zaman geçtikçe, her terapi seansından sonra tuvalette 15 ila 30 dakika kalma alışkanlığı edinmesi bu açıdan anlamlıydı. Ben bunu daha sonra, aynı tuvaleti kullanmakta olan sekreterler, Jane tuvaleti uzun süre meşgul ettiği için hastane idaresine şikayette bulunduklarında öğrendim. İdareci bana hastamın tuvaleti bu şekilde kullanmaması için bir ültimatom göndermişti, ama ben bu konuya karışmayı reddettim. Bunun üzerine idareci, hastane çalışanları adına Jane’e bir mektup göndererek tuvaleti daha kısa süreler kullanmasını rica etti. Elbette Jane bu konuyu terapi seanslarına getirdi. Böyle sıkıntı verici bir durum karşı- 49 sında benim analitik konumumdan hiç ödün vermemem ve bütün bu kargaşanın anlamını merak etmeyi sürdürmem onun ilgisini çekmişti. Bu olay onun beni yeni bir nesne olarak daha iyi görebilmesini sağlamıştı sakin kalabilen, merak edebilen ve onun tuvaleti kullanmasına karışmadan olaya açıklık getirecek fikirler öne sürebilen gerçek bir insan.

Jane’in divana ilk tepkisi, artan bir çaresizlik duygusu oldu. O sırada sık sık gerçeklikten kopmakta olmasına karşın, mantıksız tutumlarının ve davranışlarının izlediği yolu ve bunların anlamlarım benimle birlikte bir dereceye

kadar gözlemleyebiliyordu. Sözgelimi, divana yattığı ilk gün uyum sağlama çabasıyla gözlerini tavana dikmiş ve bu sırada tavandaki kaplamanın deliklerinden kan damladığım görmüştü. O görüşmenin başlarında âdet kanamasının başlamış olduğunu söylediğinden, bu tuhaf algısını fiziksel bir olayla bağlantılandırabildim.(lO) Bu “yo-rum”dan sonra Jane bana bedeninin bütün deliklerinde algıladığı gerilimden söz edebildi. Divanda yaşadığı yeni deneyimle bağlantılı olarak, tuvalet düşünde makat deliğinden zaten söz etmişti. Bu gerilimin, ikimizin beden deliklerimiz aracılığıyla

birbirimizin bedenlerine akarak tek vücut haline geleceğimizden korkması ve aynı zamanda bunun olmasını arzulamasıyla ilişkili olduğunu düşündüm.

Divandaki ilk aylan boyunca çok defa beni tamıymışım gibi, tümgüçlü biri olarak görmeyi sürdürdü. Divana çivilendiği, ya da divanın üzerinde boşlukta asılı durduğu hislerine kapılıyordu. Bazen "kötü bir tann" ya da korkunç Türk (Jane benim Türk olduğumu biliyordu) oluyordum ve beni öldürmesi gerekiyordu; bunun peşinden düşünde bir penisin (analistin penisi) paramparça edildiğini görüyordu. Bundan soma da benim misilleme olarak ona saldıracağım beklentisi içine giriyordu. Bu misillemenin sonucunda düşte kendi "penisi" eriyip yok oluyordu. Gerçekte bu penis, mastürbasyon yapmak için kullanmayı alışkanlık haline getirdiği, 'kendi penisim' dediği ten rengi bir mumdu. Hem benim hem onun penisinin yok olması büyük bir tehlike oluşturmaya başladığında, penislerin hepsini tavana yansıtıyor, ve tavandaki kaplamanın deliklerinden spagetti parçalarının döküldüğünü görüyordu.

Henüz babasıyla yaşadığı ensestiyöz deneyimleri tutarlı biçimde anlatmaya başlayamamıştı. Bu konuda bildiklerim çok azdı, ama korkunç Türk olarak beni babasımn yerine koyuyor olabileceğini seziyordum. Bana ilginç gelen onun bir penise (mum) sahip olmak yoluyla, kendisini "kötü" baba temsiliyle bir bütün olarak görmesiydi; saldırganlığı baba/analiste yöneldiğinde yalnızca onun peni-si değil, kendisininki de eriyordu.(ll)

Divanı kullanmaya başlayıp bana olan öfkesini yukarıda anlattığım gibi dışarı vurabildikten bir ay sonra, çocukluktaki oyun arkadaşı, Güneyli çiftlik sahibesinin torunu bir araba kazası geçirdi ve ömür boyu sakat kaldı.

Bir anlamda bu Jane'e kendi saldırganlığının gücünü göstermişti, ayrıca bu arada bu genç kadım bebekken ölen sakat ablasının temsilcisi olarak içselleştirmişti. Divanda yattığı sırada Jane simgesel olarak işkence altındaymış gibi davranıyordu ve sanki astım krizine girmiş gibi soluk alıp veriyordu. Onun bu tavrını dış dünyada arkadaşının

başına gelmiş olan kazayla bağlantılandırmayı sürdürdüm, ama aslında, bir yanda divana 'kelle koltukta' yatmasının getirdiği bunaltıyla uğraşmaktayken üzerine bir de kazanın eklenmesinin onun kaldıramayacağı kadar ağır bir yük olduğunu düşünüyordum. Onu divana yatırdığım için

suçluluk duyuyordum, ama çok geçmeden bu duygumun Jane'in annesinin ilk çocuğunun ölümünden ve bunun ardından ikinci çocuğunu ihmal etmiş olmaktan duyduğu suçlulukla aynı olabileceğini fark ettim. Bunu kavramış olmam, terapötik konumdan uzaklaşmamı engelledi.

Jane kazadan çok etkilenmişti ve divanda adlandıramadığı duyguların seli altında boğuluyordu. Ben de, bu sele kapılmadan onun bu durumuna tahammülle yaklaşıyordum. Bu duygulan yüzünden evden ayrılmak istiyordu, ama ona "kötü" duygularının gerçek yaşamda beni veya çiftlikte yaşamayı sürdüren ailesini sakatlamayacağım söyledim. Tek başına bir apartman dairesinde yaşamayı başaramayacağını biliyordum. Bu sefer, aktanm ortamında ve evde şaklabanlık yapmaya başladı, yeterince eğlendirici olursa annesinin/analistinin onun yanından ayrılmasına izin vermeyeceğini umuyordu.

Bir gün kendiliğinden, babasına ablasının ölümüyle ilgili ayrıntıları sordu. Sonra bana, küçük kızın annesinin kollarında ölmüş olduğunu anlattı. Annesi "Korkarım gitti!" diye bağırmıştı. Jane bana bunu anlattıktan sonra, onu psikiyatri servisinde boş bir odaya götürmemi ve biraz heykel çamuru vermemi istedi. Yasa boğulmuş olan annesinin ona bakım veremediği ve onun dışkısını (heykel çamuru) temizlememiş olduğu şeklinde bir yorum yaptım, bunun üzerine Jane bana dönerek "Sizden nefret ediyorum!" diye bağırdı. Bana ilgisiz anneymişim gibi tepki vermekle aslında yorumumu kendince doğrulamış oluyordu. Ona göre, benim yammda çocukluktaki iç dünyasını yeniden canlandırmasına izin vermek yerine, ona "soğuk" bir yorum sunmuştum.

Divandaki ikinci ayında, kendilik ve nesne imgelerini ve temsillerini daha etkili biçimde bölmeye (splitting) başladığım fark ettim. Bunun ilk göstergesi servisteki baş hemşireden giderek daha çok söz etmesiydi. (Divanı kullanmaya başladığında hastaneye yalnızca gündüz hastası olarak gidip geliyordu.) Bana da sanki bölünmüşüm gibi davranıyordu; benim "iyi" ve "kötü" kendiliklerim artık benimle baş hemşire arasında bölünmüştü. Aym zamanda onun kendilik ve nesne imgelerinde daha fazla farklılaşma oluyordu, kendilik imgeleri bağlantılı oldukları bölünmüş nesnenin özelliklerine göre ya "iyi" ve tümgüçlü ya da "kötü" ve çaresiz oluyorlardı.

Hâlâ ailesi ile birlikte yaşadığı sıralarda hastanede tanışmış olduğu genç bir transseksüel hastayla görüşmeye başladı. Adam psikoza yatkındı ve Jane büyük ölçüde onunkiyle kendi kişiliğini kaynaştırmak yoluyla, kendini . onunjcurtancısı olmaya adamıştı. Analizi ve evi dışındaki bütün vaktini adamın Sorunlarına ayırıyordu. Aslında bu arada kendisi de cinsel kimlik karmaşasını atlatmış değildi.

Gündüz hastası olmayı kendi isteğiyle sonlandırdıktan kısa süre sonra iş aramaya başladı; hem bir işi olmasını istiyordu, hem de sürmekte olan tedavisinin masraflarım karşılamak üzere ailesine yardımcı olmak istiyordu. îş görüşmelerine giderken, transseksüel arkadaşım da yanında götürüyordu, birçok işyerinde kadın kılığındaki makyajlı bu adamın görüntüsü yüzünden aşağılanarak geri çevrilmişti. Yaşadığı bu retlerle başa çıkmak için, ya elde edebileceği her işin ona zaten layık olmadığını söylüyor ya da elinden hiçbir şey gelmediğini, tümden çaresiz olduğunu öne sürüyordu. Durumun gerçekte nasıl olduğunu ona açıkladım, arkadaşının verdiği olumsuz izlenimi vurguladım. Bundan soma kendi başına iş aramaya başladı ve bir hediyelik eşya dükkanında iş buldu. Bu şekilde araya girişim her ne kadar pratik amaçlı ve dolaylı olsa da, ona bir mesaj vermişti. İçsel olarak artık beni onun toplumsal konumuna kafayı takmış olan annesi gibi algıladığım kavramam biraz zaman aldı.

Bundan sonra iyi bir aileden gelen genç bir adamla tanıştı. Bu adamın, annesinin onun iyi bir evlilik yapması yönünde duyduğu arzuyu gerçekleştirebileceğim düşünüyordu. Joe varlıklıydı, kendine güvenliydi, evinde atalarının portreleri asılıydı ve prestijli bir şehir kulübüne üyeydi. Bunlar onun yüksek bir toplumsal konumda olduğunu gösteriyordu. Jane onun bütün buluşma tekliflerini kabul ediyordu, ama adam sık sık onu küçük düşürüyordu. Söz- S5 gelimi şehir kulübünde randevu veriyor, ama son dakikada Jane üye olmadığı için randevuyu iptal ediyordu. Onun bu aşağılamaları, Jane’in kendi evindeki yaşamı nasıl algıladığım ve çocukken büyük evde yaşamış olduğu aşağılanmaları gündeme getirdi. Bu sayede üniversitede, varlıklı kızların çalışması gerekmezken kendisinin garsonluk yapmak zorunda kalmasından neden bu kadar gocunduğunu anlayabildi. Yine de Joe ile olan durumuna karşı bir içgörü geliştiremiyordu. Onu çekici bulmasının nedeninin evlilik yoluyla “sınıf atlamak” ümidi olduğunu kavramakla birlikte, bunu yapmak zorunda

olması onu öfkelendiriyordu, ayrıca Joe ile olan ilişkisinin diğer yönleri konusunda duygusal körlüğü sürüyordu. Onu ülküleştiriyor (idealize ediyor) ve kendisini boş biriymiş gibi algılıyordu. Terapi seanslarımıza “Ben kimim?” ve “Bakire olmak neden önemli?” gibi sorular getiriyordu. Bunlarla eşzamanlı duygusal patlamalar da yaşıyordu.

Kaynaşma deneyimi, yani başka bir insanla kendisini tek kişiymiş gibi algılaması hala sürüyordu. Annesi ufak bir kulak ameliyatı geçirdiğinde Jane kulak ağrısından yakınmaya başladı. Saçlarını kesip perma yaptırma hayali kuruyordu, böylece hiç kimse onu annesinden ayırt edemeyecekti. Benim annesinden farklı olduğumu görebildiğinde bile, beni onun temsilinin bir kopyası haline getirmeye çalışmıştı, yani onu hareketlerini kısıtlayan biri. Benden annesinin yerine onun “komuta subayı” olmamı istedi, ona ne zaman yürüyeceğini, ne zaman konuşacağını ve benzeri şeyleri ben söyleyecektim. Ona, transseksü-el arkadaşı ile ilgili yapmış olduğum yorumların iş dünyasının gerçeklerini göstermek amacı taşıdığım, bunun ona verdiğim bir komut olmadığını söyledim. Benim kendilik temsilimi annesine ait olandan ayırt etmesine yardımcı olmaya çalıştım. Bir seansta bir öfke patlaması sırasında annesine fahişe dedikten sonra dilini ısırdı, saldırganlığının cezasını kendisi, anında vermişti. Bu arada yaptığı işte de kendini aşağılanmış hissediyordu, çünkü o çok daha iyilerine layıktı; bu gibi düşüncelerle, ilk işini ancak 2 ay sürdürebildi.

Jane’in çok bağlanmış olduğu baş hemşire Aralık 1965’te istifa etti. Jane gündüz hastası olmayı bıraktığında onunla görüşmeleri zaten sona ermişti, ama hastanedeki ortak bir tanıdıkları aracılığıyla haberlerini alıyordu. Baş hemşirenin ayrılmasıyla, seanslarımız ağlama nöbetleriyle geçer oldu. Jane transseksüeli kurtarma misyonuna yeniden dört elle sarıldı. Ocak ortalarında bana “Neden mastürbasyon yapmama izin veriyorsunuz?” diye haykırdı. Kullandığı mumun cinsel organını değiştirmekte olduğundan endişeleniyordu. Bir seansa kendi yaptığı kırmızı kadife bir mendil getirdi, kırmızı kadifenin babasının elleyip, kadife gibi yumuşak olduğunu söylediği kendi vajinasını simgelediği yorumunu yaptım. Bunun üzerine, kısa süre önce babasmı Vladimir Nabokov’un *Lolita*’sim okurken gördüğünden söz etti. Bu kitabın genç bir kızla çok daha yaşh bir adam arasındaki cinsel ilişkinin öyküsünü anlattığı bilinir. *Lolita* hakkında konuşurken Jane yüzünü çevirip bana baktı, benim de o sırada bir

kitap (*Lolita*) okumakta olup olmadığımı merak etmişti. Kendisi kitabı okumamıştı, ama kadm kahramanın kendinden daha yaşh erkekleri baştan çıkarma eğiliminde olabileceğini düşünüyordu. Babasıyla yaşadığı etkileşimde kendisinin de bir rolü olabileceği düşüncesiyle kısa süre uğraştı, ama sonra kendim yine babasımn yaklaşımları karşısında çaresiz biri olarak görmeyi sürdürdü. Gerçek anlamda cinsel ilişkileri olmamıştı, ama onunla yaşadığı deneyimler yüzünden kendini bakireymiş gibi hissetmiyordu..

Biz bir yandan görüşme odamda ensestiyöz çocukluk anılarını yeniden canlandırırken, öte yandan o evde babasını o denli öfkelendirmişti ki adam ona evden çıkıp gitmesini, kendine bir iş bulmasım söyleme noktasına gelmişti. O sıralarda babasını Adolf Hitler gibi görüyor ve onun bu imgesini bana yansıtıyordu. (12) Terapi seanslarında vahşi bir hayvan gibi davranmaya başlamıştı, hatta bir gün divandan kalkıp beni tekmelemeye ve yüzümü tırnaklamaya çalıştı. Kendimi korudum ve buna bir son vermesini istedim. Bana saldırmaya devam edince, ayağımla onu ittim, bunun üzerine yere düştü ve orada kaldı. Nefes nefese kalmıştım, kendimi biraz topladığımda ona yeniden divandaki yerini almasının her ikimiz için de iyi olacağını sakin bir tavırla söyleyebildim. Dediğimi yaptığında, benim onun söylediklerine ve yaptıklarına kulak verebilmem ve davranışlarının anlamı üzerine düşünebilmem için, sakin sakin oturabilmem gerektiğini ona anlattım. Bu davranışları aracılığıyla, babasıyla yaşadıklarını anımsamakta olduğunu ve aslında ona yakın olmak isterken aym zamanda bundan korktuğunu söyledim. Bana dokunmak konusunda da aym çelişkiyi yaşıyordu, bu yüzden bana gerçekten dokunduğunda, korkusunu yenmek ve aynı zamanda bana yaklaşma arzusunu gizlemek üzere, dokunuşu saldın biçiminde olmuştu.(13)

Bu olaydan sonra Jane yakınlarda başladığı cinsel perhizi bozarak yeniden aşın mastürbasyon yapmaya girişti. Sonuç kanlı oldu; ağaç gövdelerine sürtünüyordu, bu da cinsel organını ciddi biçimde kanatıyordu. Cezaevinde çok uzun süre kalmış bir mahkumun (burada kendisi) öyküsünü anımsadı, adam her gece çıplak bir kadm resmiyle yatıyordu, cezaevinden salıverildiğinde gerçek kadınlarla bir türlü ilişkiye girememişti. Belki de, Jane'in çocukluğunda çökkün bir anne ve ensestiyöz bir babayla yaşadığı ilişkilerin normal cinsel ilişkiye girmesini engellemekte olduğunu söyledim. Bu konuda daha fazla içgörü kazandıkça ağaçlara sürtünmekten vazgeçti ve

yeniden mumuna döndü. Her iki cinsiyetten erişkinler, çocuklar ve hayvanların birbirleriyle cinsel ilişkiler kurdukları mastürbasyon fantezileri ve tecavüz sahneleriyle dolu savaş düşleri getirmeye başladı. Düşüncelerini yeterince düzene sokabildiğinde, çocukluğuna ve ö anki ortamına dair anılar getiriyordu. Sözgelimi, anne-babası ve erkek kardeşi evde çıplak dolaşıyorlar ve Jane’in mahremiyetine saygı göstermiyorlardı. Bunu anlattıktan sonra yineleyen düşlerinden birini gördü, kendisi çıplak ya da yan çıplak haldeyken babası tarafından yakalanıyor ve felç olmuş gibi kıpırdayamıyordu. ‘Ne kadar çirkin olduklarım görebileyim’ diye bana göğüslerini göstermeyi önerdi, ama ben bunu yaparsa terapötik konumumun zedeleneceğini söyleyerek ona yasak'koydum. Bazen kendini divana çivilenmiş gibi hissettiğini anımsattım ve onu itkilerinden ve arzulanndan söz etmeye yüreklendirdim, bu şekilde bluzunu açıp göğüslerini gösterme tehdidinden vazgeçti.

İlk başlarda Jane’in bir kedi yavrusu olduğu şeklinde bir fantezim vardı, zaten tedavisi boyunca sık sık kedilerin sözü geçiyordu. Evdeki kedisi - Kedicik Kız (Miss Kitty)- onun annesiyle arasındaki simbiyotik bağı (bir anlamda göbek bağı) simgeliyordu ve Jane bunu sık sık bir geçiş nesnesi yerine kullanıyordu. Bir bebeğin geçiş nesnesi genellikle battaniye veya oyuncak ayı gibi yumuşak bir şeydir. Ayrıca kendine özgü bir kokusu vardır. Bebeğin zihninde geçiş nesnesi, sahip olduğu ilk “ben-olma-yan” şeydir ve “ben-olmayan” şeklinde algılanan anneyi temsil eder. (14) Bu tür bir nesne, örneğin uyumaya çalıştığında anne ortamda değilse, bebeğin rahatlatıcı ve yatıştırıcı bir anne yanılsamasını korumasını sağlar. Geçiş nesnesi bebeğin evrilmekte olan kendilik temsilini annesinin imgesiyle bağlantılandınr, bu yüzden bebek geçiş nesnesini psikolojik anlamda, kendi denetimi altında tutar. Özgün geçiş nesnesi iki ila dört yaşlarında terk edilir. Jane gibi gerilemiş hastalar erişkinliklerinde de yeniden geçiş nesnesi kullanmaya başlarlar. Bazen, yeniden etkinleştirilmiş geçiş nesnesi evcil bir hayvan olabilir. Jane’in durumunda kedi onun yeniden etkinleştirilmiş geçiş nesne-siydi. Jane, annesine olan sarılgan bağlılığından ne zaman uzaklaşmaya çalışsa, Kedicik Kız’m öleceği korkularına kapılıyordu. Annesinden ayrı birisi olma girişimleri ve annesi olmadan da hayatım sürdürme düşüncesi onu bunaltıya sokuyordu.

O bahar, tıpkı mezun olmaktan korktuğu zamanki gibi, yine annesinden ayrılmak anlamına geleceği için, iş bulmaktan da korkuyor olabileceğim söyledim. Benim bu sözlerim üzerine Jane gizlice bir daktilo smavma girerek bunu geçti. Bu onda büyük bir bunaltı yarattı ve daha önce baş hemşire tarafından temsil edilen “iyi” anne arayışı yoğunlaştı. Bir kez daha ben “tümden kötü” olmuştum; bu sırada baştan aşağı kapsandı bir kontrol için “gerçek bir hekime” başvurdu. Aym sıralarda içinde yaşadığı evde yangın çıktığı ve hangi hâzinelerini kurtaracağına karar vermek için gergin bir uğraş içine girdiği bir düş gördü. Annesinden fiziksel olarak ayrılma fikri aynı zamanda annesinin temsilinden intrapsişik ayrılma anlamına da geliyordu. Bununla baş edebilmek için daha da gerileyerek, az sonra anlatacağım biçimde, benimle kaynaştı.

Divanın bir yüzme havuzu haline geldiğini algılıyordu. Bu algısının birbirine zıt iki işlevi vardı. Bir düzeyde benim “rahmimde (havuza dönüşmüş olan divan)” benimle kaynaşıyor, tek.vücut oluyordu, böylece anne/ana-listten ayrılmamış oluyordu; diğer bir düzeydeyse, havuz ona çocukluğunda babasıyla havuzda çıplak yüzüşlerim anımsatıyor, böylece babayla kurduğu bağ sayesinde çök-62 kün anneyle olan göbek bağından uzaklaşıyordu. Yaşadı

ğı bu ikilem konusunda söylediğim sözler terapötik gerilemesini (15) daha da artırdı ve anne/analist temsiliyle tümden kaynaşmasma yol açtı. Jane, göğüslerinde sanki bebek emzirecekmiş gibi bir his duyumsuyordu; ayrıca kamı uyuşmuş ve sınırlan belirsiz hale gelmişti. Annesiyle (divanla) tek vücut olmuş bu hali onda ölüm korkulan uyandırmıştı, aralarındaki göbek bağı sanki onun benliğini olduğu gibi ortadan kaldıracaktı. Bence ilişkilerinin ta başlannda, annesinden yayılan bilinçdışı öldürme arzularım sezmişti ve şimdi bunlan yeniden yaşıyordu. Yulaf ezmesinde boğulma düşlerini anımsadı ve kahvaltıda yulaf ezmesi yemeye başladı. Bir anlamda ölüp ölmeyeceği-

ni sınıyordu; aynı zamanda, kendini besleyerek yeni bir ego işlevi geliştiriyordu. Yulaf ezmesi yemesinin geriletici ve ilerletici yönleri vardı -“kötü” bir annenin içe alınmasını (introjeksiyon) temsil ettiğinde geriletici, yeni edindiği kendini besleyebilme becerisi söz konusu olduğunda ilerletici.

Divanda yatarken sık sık ellerini inceliyor, bunların kendisine ait olup olmadıklarını merak ediyor ve ağzına sokuyordu.(16) Terapötik gerilemenin ardından başlayan bu ilerleme sürecinde sanki bir bebek gibi, bedenini yeni tanıyordu. Evde bir eline kurşun kalem saplamış ve duyduğu acı o elin gerçekten kendisine ait olduğunu gösterdiği için rahatlamıştı.

Bu deneyimler aracılığıyla, gözlemci egosunu bir dereceye kadar koruyabiliyor ve benim bunlarla ilgili merak ettiklerime yanıt verebiliyordu. Ağır gerileme durumundan çıktıktan sonra, birçok şeyi ilk kez yaşantıladığı duygusuna kapıldı. Baş hemşire hâlâ "iyi" olmayı sürdürüyordu, bu arada annesi en çok nefret edilen nesne haline gelmişti. İyice berraklaşmış bölme çok belirgin hale geliyordu. Bazen divanda yattığı yerden, vahşi bir hayvan gibi, "kötü" anne/analiste bağırıyordu.

Transseksüel arkadaşıyla olan ilişkisi soğudu ve adam başka bir yere taşındı. Bu arada Jane bir şirkette kendisine iş buldu. Savunmacı biçimde, kendisini tümgüçlü ve diğer çalışanlardan üstün görüyordu. İçimden, bu işi ne kadar zaman koruyabileceğini merak ediyordum. Tam o sıralarda Joe'nun onun vajinasım öpmesine izin vermiş, kendisi de onun penisine dokunmuştu. Bir sonraki seansta yoğun bir bunaltı içindeydi, çocukken babasıyla yaşadığı deneyimlerin seli altında boğuluyordu. Büyük bir penis tarafından incitilmekten korkuyordu ve kendi bacaklarının arası, orada hiçbir şey yokmuş gibi hissizdi. Bu aşırı uğraşılar psikanaliz seanslarına aktarıldı. Çocuksu merakı arttı; benim onu bir âşık gibi öpmemi ve ona cinsel oyunlar öğretmemi istiyordu. Bununla birlikte, Joe onun eline boşaldığında korkunç bir hiddete kapıldı ve parano-id bir hal aldı, akut psikotik bir tablo sergiliyordu, Görüşme odamda öfkeden mosmor kesiliyordu. Divanın yanına bir bardak su koyarak her ikimizi de korumaya alıyordu; simgesel olarak bununla öfkesinin yangınım söndürüyordu. Bir keresinde, masamın üzerinde duran, Türk kılıcı şeklindeki mektup açacağımdan o kadar korktu ki seansı sürdüremedi. Mektup açacağımn varlığına tahammül etmek veya bunu her zamanki yerinden başka yere koymak kararınm ona ait olduğunu söyledim. Açacağı gözünün önünden kaldırmamı istedi, ben bunu yaptıktan sonra seansımıza devam edebildik. Daha sonra, mektup açacağım yeniden masama koyduğumu gördüğünde ses çıkarmadı.

Analizinin böyle son derece kritik bir noktasında bizim hastanede çalışan bir cerrah tarafından ona bir sekreterlik işinin önerildiğini öğrenince sevindim. Artık, içindeki karmaşaları analize getirebildiğini, aynı zamanda gündelik yaşamım rahatça sürdürebildiğini seziyordum.

Hissettiği güç, kendisine ait güçlü bir penise sahip olmak şeklinde çocuksu bir arzuda yoğunlaşmıştı; bu penisi şişeden kendisi yapmayı düşlüyordu. Belli ki ondaki bu tera-pötik gelişmeler dışarıdan da fark ediliyordu. Babasının, tam da bu zamanda ona, ikisinin sımm annesine hiç soyleyip söylemediğini sorması rastlantı olmasa gerek. Bu soru karşısında penis edinme düşü bir kenara atıldı, annesine bu konuyu hiç açmamış olduğunu söyledi, ama bu kez de, sırlarının meydana çıkmaması için babasının onu öldüreceğini düşünmeye başladı. Jane'in gözünde gerçek babası "kötü" olduğunda, ben Bernard Shaw'un oyunu *Pygmalioh'Ğsid* Higgins gibi bir koruyucu, yararlı, "iyi" biri oluyordum.

1966 yazıtım başlarında, hâlâ babasının yaklaşımlarıyla ilgili düşler görmeyi sürdürüyordu. Sözgelimi şöyle bir düş getirdi:

Uyumak üzere hazırlanırken odamda oturuyorum. Saçımı tarıyorum. Çıplağım, üzerimde yalnızca külotum var. Memelerimin üzerinde sivrisinek ısırıkları var, belki de kurdeşen. Babanım geldiğini işitiyorum ve bir havluya sarınıyorum. Babam odama giriyor. Uykusunda yürüyormuş gibi bir hali var. O da çok berbat gözüküyor. Pijamalarını giymiş. Beni kalçalarımdan tutuyor ve yatağa yatırıyor. Beni bırakmasını istiyorum ama çok sıkı tutmaya devam ediyor. Yardım çağırmak üzere bağırmak istiyorum ama sesim çıkmıyor. Yâlnızca fısıldayabiliyorum. Sonra gözlerini oymak üzere aciz bir girişimde bulunuyorum. Parmaklarımı ancak göz kapaklarının altına koyabiliyorum, beni durduruyor.

Bu düşü anlatırken "îmdat!" diye fısıldadı, ama sonra haykırarak yardım isteme gücünü kendinde bulabildi. Onu sesimi çıkarmadan dinledim, yaşadığı trajediden duygulanmıştım. Sivrisinek ısırıkları ve kurdeşen, kısa süre önce Joe memelerine ve cinsel organlarına dokunduğu sırada hiçbir şey hissetmemiş oluşunu ona anımsatmış-tı. Babasının öpücüklerinin memelerinde iz bırakıp bırakmadığım anımsayamıyordu. Sakinleşince bana düş hakkında daha çok şey anlatabildi. Düşte babasının altında olduğu sırada, aslında onu üzerinden atmak değil, onunla birleşmek istemişti.

Bundan sonra çabucak konuyu değiştirdi, belli ki kendi ensestiyöz arzularından korkarak bunlan yadsımak istiyordu. Bir hafta sonra, zihninde benim ona yardım etmemiş olan anne haline geldiğim açıktı. Daire şeklinde dizilmiş iskemleler düşü yeniden geldi, ancak bu kez iskemlelerden birinde oturan annesi değil, bendim.

Bölüm 4

Anne Memesinde Yaşanan Örseleyici Deneyimler

1966 yazında yaşanan olaylar Jane'in tedavisini büyük ölçüde etkiledi. Ona, Ağustos ayında üç haftalık bir tatil planladığımı söyledim, aynı sıralarda baş hemşirenin de başka bir şehre taşındığım işitmişti. Böyle bir "terk edilişe" yanıtı, yokluğum sırasında sesimi anımsayabilmek üzere, bana aptalca sorular sormak oldu. Ona, daha incelikli biçimde olsa da, bunun birlikte geçirdiğimiz ilk yıl, yokluğuma, gözlerini kırparak benim resmimi çekmek yoluyla kendini hazırlamasını anımsattığını söyledim. Bu kez de sanki sesimi kaydediyordu.

Önce benden ilaç istedi. İlaçlan, çizgi filmde Temel Reis'e anında güç veren ıspanağa benzetiyordu. Ama az sonra cesurca, ilaçlann yalnızca simgeler olduklarım ve gerçekte benim parçam olamayacaklannı söyledi. O sıralarda erkek kardeşi, kendi evinde yan psikiyatrik yan dinsel gruplar yürüten bir psikiyatriste gitmekteydi. Benim yerime koyabileceği bir yedeğe duyduğu gereksinimle Ja-ne de bu toplantılardan birine gitmişti, ama burada çok korkmuştu. Jane'in zihninde ben o grubun yöneticisiyle iç içe geçmiştim ve bütün psikiyatristleri tehlikeli görmeye başlamıştı. Ne yazık ki tam da bu noktada ayrıldık.

Tatilimin sona ermesine yakın, ben yanlarında olmadığım bir sırada iki küçük çocuğumun bir araba kazası geçirdiği ve acil serviste oldukları haberini aldım, derhal acil servise doğru yola koyuldum. Gidene kadar durumları hakkında bilgi alamamıştım. İkisinin de yarası ölümcül değildi, ama bu benim için dehşet verici bir deneyimdi. Kızım muayene edilmiş ve tedaviye gerek olmadığına karar verilmişti. Oğlumsa bacağı kırıldığı için hastaneye yatırılmış, ilk tedavisi o sırada nöbetçi olan, Jane'in yanında çalıştığı cerrah tarafından gerçekleştirilmişti. Birkaç gün sonra, acil servise ait bir rapor üzerinde çalışırken Jane'in de kazadan haberi olmuştu. Birisi ona kaza geçirmiş arabanın gazetede çıkan resmini de göstermişti. Bu olaydan sonraki ilk seansımızda ben onun benim çocuklarımın başına gelenleri bildiğinin farkında değildim.

Onu sön derece dağılmış buldum. Açık açık bir rahmin içinde bulunmayı, doğmamış olmayı istediğim söylüyordu. Erkek kardeşine zarar vermekten korkuyordu. Aynı zamanda, kendisinin bir arabada bebek ablasını öldürmüş olduğu şeklindeki fanteziyi yeniden canlandırmakta olduğunu seziyordum. Onları öldüreceği korkusuyla çocuk sahibi olmaktan ürktüğünü söyledi. Çocuklarımın başına gelenleri bildiği ortaya çılanca, onda ilk başta anlam veremediğim bu dağılmanın nedenini kavrayabildim.

Ona, çalışmamıza kaldığımız yerden rahatlıkla devam edebileceğimizi söylememe karşın, bacağını hafifçe incitmeyi becerdi ve yanında çalıştığı, aynı zamanda oğlumun kırığını da tedavi etmiş olan cerraha başvurdu. Bir sonraki seansa geldiğinde bacağı sargılıydı ve çağrışımları suçluluk duygularını ortaya koyuyordu. Fantezisinde, çocuk- ?1 lanmm geçirdiği kazaya o neden olmuş ve onlan öldürmüştü. Annesi ve ablasıyla yapmış olduğu ölüm yolculuğunu yeniden yaşamaktaydı. Bu arada ben de onun gözünde çaresiz anneye dönüşmüştüm. Bacağındaki incinme yalnızca saldırganla değil aynı zamanda saldırılanla da özdeşim kurmasına izin veriyordu.

Bu sırada bir gün Jane bana şeftali (iyi memeler) getirmekten söz etti, olumlu veya olumsuz bir yanıt vermedim. Sonradan park yerindeki arabama birkaç tane şeftali götürdüğünü ama arabayı kilitli bulduğunu öğrendim. Söylediğine göre bu ona büyük bir engellenmişlik yaşatmış ve bir süre gerçeklikten koparak psikotik bir deneyim yaşamıştı: Park yerinin betonu, içinde dev bir böceğin bulunduğu kırılgan bir yumurta haline gelmişti, yerkürenin onun bir adımıyla içine göçüvereceğinden korkmuştu, sanki kabuk kırılınca dev böcek yumurtasından çıkıp dünyayı yutacaktı, (herhalde annesinin rahmini simgeleyen) bu varsanıda Jane açılan delikten böceğin ağzma düşüyor, bacağı yaralanıyordu. Bu varsanın gücüyle park yerine bir süre çakılıp kalmış, neden sonradır ki cesaretini toplayıp işinin başına dönebilmişti. Ona ablasının sakatlığını ve sakat bebekle kendi özdeşimini anımsattım, iyi bir anne bakımından yoksun kalmış olduğunu ve bağlantılı diğer 72 konulan da dile getirdim. Ablası öldükten sonra Jane artık annenin memesine (ilgisine) ulaşamaz olmuştu. Şimdi de, erken-anne/analisti onarmak, iyileştirmek ve karşılığında ondan ilgi görmek üzere, onu kurtarma çabalarım yineleme gereksinimi duyuyordu. Benim yorumumu işitmiş olduğundan kuşkuluydum, bu yüzden

taktik değiştirdim ve ona benim sorunlanm yüzünden (onun için iyi bir analist olmayabileceğimden) korkuyor olabileceğini söyledim. Çocuklarımla ilgili kaygılanmış olduğumu kabul ettim, ama artık tehlikede olmadıkları yolunda ona güvence verdim ve kazanın her ikimiz için ne anlamlar taşıdığı üzerinde analitik çalışma yapmaktan başka seçeneğimiz olmadığını belirttim. Ona, onu dinleyebilecek kadar duygulanma hakim olduğumu söyledim. Sanırım onun üzerinde olumlu bir etki bırakan, söylediklerimden çok bunları sakince söyleme tarzımdı. Ama şansa bakın ki diğer bir dış olay, basmda geniş yer alan Türkiye'deki deprem, onun gerçekliği sınama yetisini daha da zorladı. Artık yalnızca Türk analiste zarar vermekten korkmuyor, aynı zamanda kendi güvenilmez annesini andıran sarsak (deprem yeri), güvenilmez (ben bütün Türkiye olmuştum) bir analiste sahip olma olasılığı da onu dehşete düşüyordu. Park yerinde dünyanın içine göçeceğinden duyduğu korku gerçek olmuştu! Bununla başa çıkabilmesinin tek yolu kendisini benimle (fantezide) ve annesiyle (gerçek yaşamda) ilgilenmeye adamasıydı. Annesinin tepeden tırnağa kont- 73 rolden geçmesi için randevular ayarladı. Ben bunlar olup biterken hiç müdahale etmedim, çünkü terapötik sürecin gelişmesini bir yandan izleyebiliyordum; aynca bu halinde yorumlara yanıt vermeyeceğinin de farkındaydım.

Yazm sonuna doğru bir mağazada tezgahtar olduğunu gördüğünü bir düş getirdi. îlgilenilmeyi bekleyen kalabalığın çok gürültü ettiğini söyledi, sonra da kekelemeye başladı ve aniden divanda oturarak haykırdı: “Hepiniz susun!” İşitsel bir varsanıya yanıt verdiğini düşündüm, bence, simgesel “iyi” anne-çocuk birimini onarma çabalarına sekte vuranlardan kurtulmak istiyordu. Artık “Bu kadar yeter!” diye bağırmasını sağlayan bir ego işlevi sergileyebiliyor olması, bana daha önemli göründü.

Jane 1966 güzünde, geçen yaz olan dış olaylarla onun ve benim iç dünyalarımız arasındaki bağlantılara dair açıklamalarıma artık kulak vermeye başladı. Hastanenin kitaplığına gitti ve kanserli meme resimleri aramaya başladı. Bunlar, bebekliğindeki annenin ve kaygılı analistinin iltihaplı ve psikolojik olarak ihmalkâr memelerim temsil ediyordu. Kanserli memeler üzerine çalışmalarımız ilerledikçe, bir kez daha benim temsilimle uğraşmaya başladı ve bunu içe atma-yansıtma döngüsüne soktu. Ama artık 74 bu süreci fark etme yetisi daha fazla

gelişmişti. Yeniden olağan terapötik yolumuza koyulmuştuk. Her ikimiz de yazın yaşanan fırtınaya dayanabilmiştik ve artık onun karşılıklı kendilik temsillerimizi bütünleştirmeye hazırlandığım hissediyordum. Bunun hiç de kolay bir iş olmadığının farkmdaydım.

Kasım başlarında, Jane o günün John F. Kennedy su-ikastnun yıldönümü olduğunu bilinçli olarak düşünmeksizin, 22 Kasım'da öleceğini bildirdi. Bu tarih kişisel olarak da anlamlıydı, çünkü Kennedy, Jane'in üniversitedeki son senesinde öldürülmüştü. Jane bu sırada akut şizofreni tablosu içindeydi. Tam da 22 Kasım 1963 günü için üniversitedeki psikiyatristten bir randevu almış, ancak Başkan'm ölümü yüzünden bu randevu iptal edilmişti. O sıralarda psikotik yaşantısı doruğa çıkmış olduğundan,

Jane bu iptali mantığıyla kavrasa da, duygusal olarak sin-diremememişti. Yine bir ölüm olmuş ve ona bakacak kişi bütün ilgisini ondan çekmiş ve Jane kendisini ümitsiz hissederek dehşete kapılmıştı. Bunların üzerinde çalışmamız, psikolojik olarak dönüm noktası sayılabilecek bir gelişmeyi beraberinde getirdi. Yazın çocuklarımın kaza geçirmesiyle Jane kendi özgün travmasını yeniden- yaşamış, beni annesi gibi çaresiz biri olarak görmüştü ve bu çaresizliği varsanılar görmesine yol açmıştı. Sonra yavaş yavaş benim çaresiz olmadığımı, çocukluğunun annesinden daha sağlam yeni bir nesne olduğumu algılamaya başlamıştı. Ne var ki bu özgün travma o kadar güçlüydü ki, üzerinde bir kez çalışmış olmak ona yetmemişti. Bu kez de, Kennedy'nin yaklaşan ölüm yıldönümü onun özgün travmasını yemden canlandırmıştı. Elbette çocuklarımın kazasında olduğu gibi, bunu da terapiye getirdi. 22 Kasım gelip ikimiz de ölmediğimizde, özgün travmanın gerçekleşmesi gerekmediğini, bugünün aslında Kennedy'nin ölüm yıldönümü olduğunu, yapmakta olduğumuzun tarihsel bir olayla bağlantılı büyüsel bir şey değil, intrapsi-şik bir çalışma olduğunu kabullenebildi. Bir anlamda beni denemiş, olup bitenler karşısında ne annesi ne de ran evuyu iptal eden ilk psikiyatristi gibi çaresiz olmadığımı görmüştü. Bununla birlikte, henüz kafasında tek bir insan şeklinde bütünleştiremiyordu, bu yüzden benim onun zihnindeki temsilimi "iyi" veya "kötü" nesne olarak içe atmaya ve yansıtmaya başladı. Bazen seanslarda başka hiçbir şey yapmıyordu. Beni parçalara ayırıyor, çeşitli hayvanlar veya küçük insanlar haline getiriyordu. Beni dışarıya yansıttığında, hayvanlar veya küçük insanlar divanın yanında, yerde duruyorlardı. Onun içinde ve "kötü"

olduğumdaysa, yerel radyo istasyonlarına yazarak yatıştırıcı müzikler istemeyi tasarlıyordu, bu şekilde “iyilik” “kötü-lük”le savaşacaktı. Önceleri iyi ile kötü arasındaki bu dal-76 galanmalanna dehşet duygusu eşlik ederken artık yalnızca hafif bir bunaltı hissediyordu, hattâ bunu bir tür oyun haline getirmişti. Terapötik gidişten hoşnuttum. Ancak tam da bu sırada dış dünyadaki diğer bir olay onun *kozmik kahkaha* adım verdiği deneyimi yaşamasına yol açtı. Jane’in kozmik kahkahayla ilişkisi her ne kadar dışarıdaki bir olayın sonucu olsa da, bunu analizindeki diğer bir dönüm noktası haline getirebildi.(17)

Aralık başında, daha önceden bildirdiğim plana uyarak bir haftalık izin almıştım. Döndüğümde onun benim yokluğumu büyük ölçüde yadsıdığım fark ettim. İyi bir toplumsal konuma sahip olan Joe’ya duygusal yatmmı eskisinden de daha ilkel bir ülküleştirme içeriyordu. Onun kendisiyle evleneceğine emindi, bu yüzden annesi Aralık ortasında Joe’nun başka bir kızla evlendiğini söylediğinde derin bir şok yaşadı. Joe’nun aklından bu tür şeyler geçirdiğini hiç bilmiyordu; ve bu haberi aldığında, içsel bir varsam olan *kozmik kahkahayı* işitti. O an bu yaşantıdan kendisini sıyırmayı başarmıştı, ama ertesi gün divanda yatarken kahkaha ilk seferkinden de daha şiddetli olarak geri döndü. Evlilik haberini aldığı anda tümden dağılma-yıp, buna tepki vermek için ertesi gün divana yatmayı beklemiş olması benim için önemliydi. Olayı aktarım ilişkisine ve analitik çalışmaya getirdiği açıktı; bu deneyim onun bu düş kırıklığım ve en derin düzeyde temsil ettiği şeyleri gözlemlemesine, göğüs germesine ve başa çıkmasına hizmet ediyordu. Bana haberi vermeye çalıştığında kekelemeye başladı ve altında ezildiği bu duygusallığa son vermek istercesine başım şiddetle sağa sola salladığı 8) Sonra bebek gibi yumruklarım sıktı ve ellerini şakaklarına bastırarak başmın sallanmasını durdurmaya çalıştı. İşkence çeker gibiydi; hayvan uluması gibi sesler çıkararak ağlıyordu, sanki insanlıktan çıkmış bir hali vardı. Sonunda, yırtıcı ve vahşi erken kendilik ve nesne temsillerini harekete geçirdi ve yüzünü tokatlayıp “Kes sesini! Kes sesini!” diye bağırarak kendisini durdurabildi.

Sonradan, bir parçasının bu yaşantıyı gözlemleyebilmiş olduğunu söylemesi ilginçti. Ama gözlemlediği şey, yaşadığı duygusal fırtınayla, Joe tarafından ya da kısa süreli yokluğumla benim tarafımdan reddedilmiş olması arasındaki mantıklı bağlantı değildi. Kendisini annesinin memesini emer

gibi hissetmişti. Bence onun gözlemlediği, bebekken emzirilme sırada yaşadığı ilk engellenmişliğin simgesel temsiliydi. “İyi” meme ansızın “kötü” memeye dönüşmüştü, bunun onun kozmik kahkaha deneyiminin en erken genetik (psikolojik) kökü olduğunu düşündüm. Annenin memesiyle iç içe geçmiş halde, katlamlamaz ve adlandınlamaz “kötü” duygularla dolu olduğu zamanlara geri dönmüştü. îşte bu kaynaşmış kendilik temsiline olan saplanması (fîksasyon), onun üniversitede okuduğu sırada akut olarak gelişen psikozunun çekirdeğini oluşturuyordu. Benim divammda yaşadığı kozmik kahkaha deneyimi çok dramatikti.

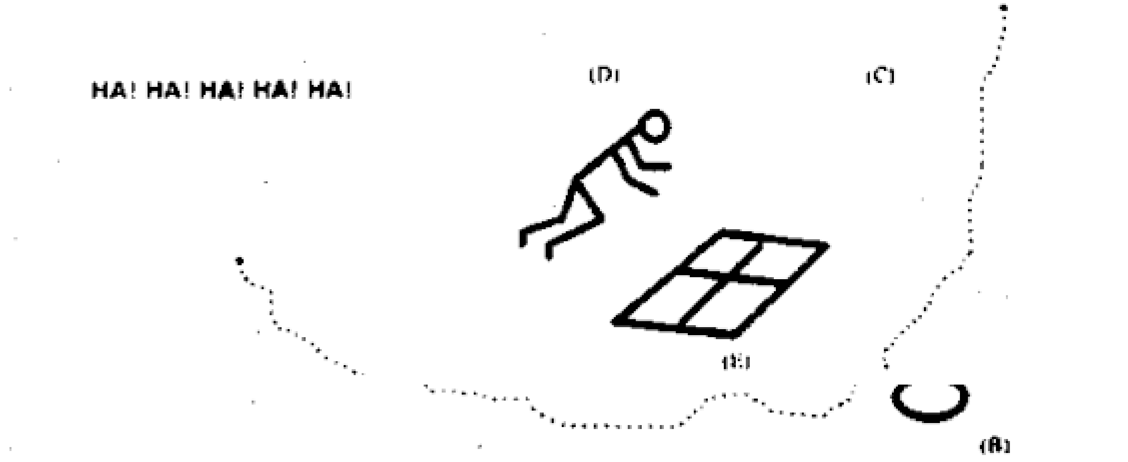
Ertesi gün, gözlemlediklerini açıklamaya çalıştı. Bu deneyim düş gibiydi ama aym zamanda gerçekti. Önce mantıklı bir dile (ikincil süreç) çevrilmesi gereken açıklamalarını izlemek zordu. Söylediklerine açıklık getirmek için bir çizim yaptı (Şekil 6). (A) gözlemci olan Jane’i temsil ediyor. (C), bir pencerenin (E) gözüktüğü, pofu-duk, sedef renkli bir bulut olarak algıladığı *kozmik plato.*

Pencerenin üzerinde tümgüçlü bir insan (D) diz çökmüş, Jane bu güvenilmez ve alaycı insanla zaman zaman kaynaşıyor ve birbirlerinin yerine geçebiliyorlar. Bir halka olan (B), yalnızca bir ağızdan oluşan Jane’i temsil ediyor (bir *a€>z-kendilik).* Bu deneyim sırasında Jane (ağız-kendilik) tümgüçlü kişiyle olan ilişkisinin ansızın kesildiğini hissetmiş ve onun, zihninde ilişki kesildikten sonra da çok uzun süre yankılanan kozmik bir'kahkaha patlattığım işit-mişti. Geçmiş, bugün ve gelecek, bu olup bitenlerde iç içe geçmişti. Jane’e göre tümgüçlü kişi bazen başka insanlar (örneğin analisti) aracılığıyla konuşuyor veya gülüyordu. Bu yaşantıda benim temsilim de rol alıyordu.

Kozmik kahkahadan söz ettiği terapi seansının sonuna doğru, bazı Kızılderili kabilelerinde çocukların bile bile aç bırakıldığım işitmiş olduğunu anımsadı. Amansız, acımasız savaşçılar olmalarını garantilemek için, aç bırakılan bebeklere kısa süre meme verilir, sonra hemen çekilerek hevesleri kursaklarında bırakılırmış.

Jane ve ben onun yaşadığı deneyimler üzerine konuşurken, kozmik platonun (C) annesinin memesini temsil ettiğini, (E)’nin ya meme başını ya da annenin bebeğin üzerine eğilmiş yüzünü veya gözlerini temsil ettiğini

ve bir halkadan oluşan (B)’nin Jane’in ağız-kendiliği olduğunu anladık. Tümgüçlü insan (D) çok büyük olasılıkla,

Şekil 6. Kozmik kahkaha.

çocuğun zaman zaman kaynaştığı (füzyon), tümgüçlü olarak algıladığı anneyi temsil ediyordu. Yaşadığı deneyim annesinin meme başı, memesi ve annesiyle (ya da en azından, annesinin emzirmeye karşı, yüz ifadesiyle dışa-vurduğu tepkisiyle) bağlantılıydı.(19) Kahkaha, tümgüçlü kişi ilişkiyi ansızın sonlandırdığında patlıyordu ve Jane’in buna duygusal yanıtı tam bir aşağılanmışlıktı.(20)

Jane’in annesinin, yaşadığı çaresizlik duygusunun yaranda bazen ansızın ortaya çıkıveren düşmancıllık duygularına, simgesel ve toplumsal olarak kabul edilebilir bir kılıf uydurma çabasıyla gülmüş olabileceğini düşündüm.

Eminim, Jane’in deneyiminin meme emme düzeyinden (oral düzeyden) köken alan yönleri, daha yüksek düzeylerdeki başka yönlerle yoğunlaştırılmıştı. Annenin kahkahasından, daire şeklinde dizilmiş iskemleler düşleriyle bağlantılı olarak daha önce de söz edilmişti. Bu, onun Ja-ne’i öfke nöbetleriyle kendi kendine başa çıkması için yapayalnız bırakmasına yol açan aciz düşmancıllığm boşalımını (deşarjım) temsil ediyordu. Jane bir keresinde bana annesinin emzirmekten utamyormuş gibi durduğunu söyledi; erkek kardeşi doğduğunda annesinin onu gözlerden

81 uzak bir odaya götürüp orada emzirdiğini anımsadı. Annesinin bebek Jane’le olan davranışlarına gelince, zihnimde canlanan tablo, memelerinde geliştiği söylenen iltihabın yanı sıra, yaşadığı aciz düşmancıllık ve yas duygulan yüzünden Jane’i emzirirken saldırganca davrandığıydı. Büyük olasılıkla memesini (ve belki biberonu da) aniden Jane’in ağzından çekiyor, sonra yemden veriyordu.(21)

Geçen yaz yaşadığımız güçlüklerden sonra ikimiz artık onu korkutan “kötü” duygulan soğurabiliyor ve ehlileştirebiliyorduk. Buna dayanarak Jane kendine (belki de Joe’nun ani evliliği yüzünden biraz erken olarak) örseleyici emzirme deneyimlerini görüşme odamda yineleme iznini verdi. Bazen beni tümgüçlü kişi (D) yerine koyuyordu. Bu türden bir gerileme, özgün gelişimsel yolağm ilerletici kanallarının açılmasını sağladı.

Sakin kalabildiğim ve analitik tutumumu koruyabildiğim için, divandaki kozmik kahkaha deneyimi yalnızca geçmişteki bir olayın yeniden canlandırılması olarak kalmadı. O zamana dek zaten epey terapötik çalışma gerçekleştirmiştik, aktarımda “farklı” bir emziren anneyle yeniden ilişki kurmasının düzeltici bir etkisi oldu ve önceki kırılgan çocuksu kimliğinin sağlamlaştmlması yolunda temelden bazı değişiklikler yapmaya başlamasını sağladı. Şimdi artık, Jane’in iç dünyasında yeni ve daha üst düzey bir örgütlenmeye doğru yol aldığım görmeyi bekliyordum.

Bölüm 5

Kedicik Kız’m Öldürülmesi

1967 yılının başından itibaren Jane’in çalıştığı işyeri tarafından yapılan sigortası işlemeye ve analiz masraflarının bir kısmım ödemeye başladı. Geri kalamm da kendisi ödeyebiliyordu; bu onun için psikolojik olarak önemliydi, çünkü analizini parasal olarak kendisi üstlenebiliyor ve böylelikle tedavisi için anne-babasından parasal destek alan Jane imajım siliyordu.

Anne-babası Joe tarafından verilen bir partiye katılmış ve yeni karısıyla tanışmışlardı. Jane’e orada çok güzel vakit geçirdiklerini söylemişlerdi.

Jane, Joe'nun evliliğinden duyduğu düş kırıklığım ve kendisinin ne kadar incinmiş olduğunu bildiği halde bunları söylediği için annesinin çok duyarsız olduğunu düşünüyordu. Bu tepki onun kendi temsiliyle, annesinin temsili ve duyarlı analistinin temsili arasında daha fazla ayrım yapabilmesine yardımcı oldu. Bağırsaklarında polip olan bir kadınla (kendisi) ilgili bir düş gördü ve annesini poliple özdeşleştirdi. Artık evden ayrılmayı her zamankinden de çok istiyordu ve kendini yemden doğmuş gibi hissediyordu (kendiliğine ait yeni bir çekirdek gelişmişti).

Daha önce de anlattığım gibi, Jane çocukken bile bir penise sahip olmak istiyordu. Fantezisi, bir penise sahip olursa annesine penisi ile'zevk vereceği ve böylece annesinin depresyondan kurtulacağı idi. Bunun karşılığında, kendisini artık iyi hisseden anne, Jane'in çocuksu isteklerini yerini getirecek ve bağımlılık arzularım doyuracaktı. Çocuk Jane'in penis isteğinin başka bir anlamı daha vardı: Kendisinin de bir penisi olursa babası ona tecavüz etmezdi. Aynı zamanda, tecavüz edenle özdeşim kurup çaresizlikten kurtulacaktı. Fakat, tüm bunların ötesinde, o sırada divanda Jane'in odaklandığı esas anlam, penis sahibi olmasının onu bir vajinaya sahip annesinin temsilinden farklılaştıracağıydı. Her fantezinin ve eylemin birçok anlamı olabilir, ama analist için en doğrusu “sıcağı sıcağına”, hastanın o sırada içinde bulunduğu terapötik sürece uyan yorumun peşinden gitmektir. Jane'in annesinden intrapsişik olarak ayrılma arzusu ve girişimi “sıcak”tı ve açıkça bir penis sahip olmak için duyduğu arzu giderek güçleniyordu. Düşünde, erkek kardeşinin penisinin oğlanın bedeninden kopup kendi bacakları araşma küçük pembe bir domuzcuk gibi gelip yerleştiğini görmüştü.

Evden aynlmayı giderek daha çok istiyordu, ama bu arada divanda bacaklarının felç olduğunu sanmak gibi geçici konversiyon (döndürme) belirtileri sergilemeye başladı. Yürüyemezse evden ayrılması olanaksız olurdu; bu şekilde, evden ayrılıp ayrılmama konusundaki ikilemini divana taşımıştı. Bunu ona açıkladım. Kozmik kahkaha deneyiminden sonra, ilk çocukluğundaki annesiyle ve buradan yola çıkarak bugünkü annesiyle olan ilişkisini daha iyi anladığım belirttim.

Ocağm üçüncü haftasında, artık evde kendi kahvaltılarını kendisinin hazırlamakta olduğunu söyledi. Bu ufak bireyleşme girişimi onun içinde,

annesine karşı *azat edil-mifl kin* dediği duyguyu özgür bırakmıştı ve bu başarısından gurur duyuyordu. Bana yönelik tutumu açıktan açığa dostçaydı. Bana bir konser için bir bilet armağan ettiğinde, beni düşünmüş olduğu için ona teşekkür ettim ama bileti kabul etmedim. Bir yandan, erkeklere karşı tavrının onlara itici gelip gelmediğini sorguluyordu. Çalıştığı cerrahi servisindeki rotasyonları sırasında birçok erkek tıp öğrencisinin onunla arkadaş olmaya uğraştığı doğruydu; onlara gerekmediği halde kibirli davranarak karşılık veriyordu. Ocak sonunda, kendisine erkeklerle çıkma izni verememesinden duyduğu engellenmişlik, onu mastürbasyonda kullanmak üzere yeni bir ten rengi mum (penis) almaya yöneltti.

Bir noktada Jane aktarım ortamında onu "delirttiğimi" düşünmeye başladı, çocukken onu delirten anne baba imgelerini yemden canlandırıp, analitik çalışma sayesinde bunların etkisinden kurtulmaya çabaladığım seziyordum. Ocak sonu ve Şubat başında terapi seanslarının bazılarını inatla susarak geçirdi. Sonra da, *beni* delirtmek üzere sabahın birinde evimden telefonla aradı.(22) Beni uyandırdığında ona, "Keşke telefonda nasıl psikanaliz yapılacağım bilseydim," dedim, "bilmediğime göre, birbirimizi delirtme konusundaki tartışmalarımızı seanslarda sürdüreceğiz." Bunu söyledikten sonra konuşmayı kestim ve beni bir daha aramadı.

Bedenindeki birtakım et benleriyle aşın uğraşmaya başladı ve bunlann habis olduklan şeklinde kehanetlerde bulundu. Bunlardan ve düşündeki bağırsak polipinden kurtulmak istiyordu, çünkü bunlann annesini ve aynı zamanda kendi içindeki saldırgan yönü simgelediğini biliyordu. Aynca Kedicik Kız'ı öldürmek istiyordu. Kedinin, kendisinin annesine uzanan "kökü" (hem göbekbağı hem de penisi) olduğunu düşünüyordu. Divanda öfke krizleri

geçiriyor ve duvarları tekmeliyordu, ama o tek sefer dışında bir daha bana fiziksel olarak saldırmadı. Kendi başına bir apartman dairesine taşınma düşüncesi onu tecavüze uğrama veya yangında ölme korkularıyla dolduruyordu. Ne zaman taşınması gerektiğiyle ilgili ona hiçbir öneride bulunmadım. Çocukken annesinden göremediği ilgiyi babasında aradığında onun tarafından tecavüze uğramıştı, şimdi de evden, yani annesinden ayrılırsa yine birinin tecavüzüne uğrayacağından korktuğunu seziyordum.

Jane'e çocukluğunda başına gelenlerden asla kurtulamayacağım sandığını söyledim, bunun üzerinde düşünmesini istedim.

İşinde Jane genellikle hoşgörüsüzdü ve diğer sekreterlerle hiçbir sosyal ilişki kurmuyordu. Bence bu evrede işini kaybetmemiş olmasının tek sebebi, yanında çalıştığı cerrahın iyi kalpliliği, hoşgörüsü ve ona bir şans tanımayı gerçekten istiyor olmasıydı. Bunun karşılığında Jane de sadakat kavramını tanımıştı ve sekreterlik işini özenle ve beceriyle yürütüyordu. Hipokondriyak düşünceleri aylarca sürdü, et benleriyle ve kanserli memelerin resimleriyle uğraşıp duruyordu. Yalmzca "onlar, onlar işte" diye tanımlayabildiği kişiler tarafından tehdit edildiğini söylüyordu, terapi seanslarında yoğun bunaltı hissediyordu. Bazen kendisini Hellen Keller'la, beni de Kellerim öğretmeni ve kurtarıcısı Annie Sullivan'la özdeşleştiriyordu.

1967 Nisanının başlarında, bana haber vermeden et benlerini (simgesel olarak "kötülük", annesi ve kendi sal-dnganlığı) ameliyatla aldırdı. Yine bu dönemde, hastane idaresinden uzun süreler tuvalette kalmamasını rica eden bir mektup daha aldı. Yanıt verebilecek kadar düşüncelerini toparladı ve benimle geçirdiği seansların son derece duygusal olduğunu ve işine dönmeden önce kendini toplaması, ağlamaktan kızarmış gözlerine su serpmesi için uzun süreye gereksinim duyduğunu açıklayan bir mektup yazdı. İdarecinin yanıtı, onun kendini toplamak üzere ortak tuvaleti kullanmasını yasaklayan bir idari karar göndermek oldu, ama Jane buna yamt verme zahmetine girmediği gibi, bundan sonra da idareciye hiç kulak asmadı.

Jane bu sıralarda babasım (aym zamanda idareciyi) penisini ovuşturarak öldürdüğü bir düş gördü. Bunu anlattıktan sonra, içinde daha iyicil bir baba figürü bulduğu (en azından bulmayı istediği) başka bir düş daha getirdi. Bu düşte bir kralın karşısındaydı ve ondan kendisine büyümesi ve evlenebilir hale gelmesi için izin vermesini istiyordu. Kral, onu bunu yapmaktan alıkoyan eski hukuk kitaplarından söz ettiğinde, o "Siz kralsınız -siz yasaları değiştirebilirsiniz" diye ısrar edince eski hukuk kitapları yok oluyordu. Düşü anlattıktan sonra Jane ağlamaya başladı. Sesimi çıkarmadan onun hıçkırıklarının dinmesini bekledim.

Jane, ruhsal olarak annesinden ayrılmış yeni kimliğini simgesel olarak güvenceye almak üzere, kapsamlı bir tıbbi kontrolden daha geçti ve kısa süre sonra bir daire bularak anne-babasının evinden ayrıldı. Babası tuvaleti kiminle paylaşacağım sormuş, Jane onu yanıtsız bırakmıştı. Kendi yemeklerini artık kendisi yapacağı için benden Türk yemek tarifleri (“iyi” besin) istedi, bu isteğini yerine getirmektense, onu dinlemeyi ve ona berraklaştırmalar ve yorumlar sunmayı sürdürdüm.

Kendi dairesine taşınması Jane için anlandı diğer bir terapötik gerilemenin kapışım açtı. Yeni psişik çekirdeğini sağlamlaştırmak için benim temsilimle deneyimler yaşamaya başladı. Bu terapötik gerilemeyi ilerleme izledi; annesiyle olan göbek bağını az ileride de anlatacağım gibi, dramatik biçimde simgesel olarak kopardı.

Tek başına yaşamaya başlamasının ilk aylarında seanslarımızda konuşması son derece tekdüzeydi. Öyle uykum geliyordu ki, gözlerimi zor açık tutuyordum. Sonra bana “ninniler” söylemekte olduğunu fark ettim. Ben bebek Jane’i temsil ediyordum, o bakım veren anneyi. Evde saatlerce uğraşıp benim için kurabiyeler yapıyordu ve haftada dört kerelik görüşmelerimizdeki davranışları bana, görev bilinciyle bebeğini plana dakikası dakikasına uyarak besleyen bir anneyi anımsatıyordu. Birlikte yaşamamızı arzu ettiğini dile getirdi. Türkler ve Türkiye hakkında okuyordu; hâlâ ara sıra beni onun sınırlarım ihlal eden ve düşmancı! anne-baba figürleriyle özdeşleştiriyor ve benim onu delirtmeye azmetmiş bir çetenin üyesi olduğum fantezisini kuruyorsa da, aktarım dışında bir kişi olarak benimle daha doğrudan ilgilenmeye başlamıştı. Adım adım, onun arkaik anne temsilinden iyice farklılaşmıştım. Konuşmalarımızda, duygusal olarak yoğun konuların yanında, Vietnam ve Orta Doğu’daki sorunlar gibi başka konulardaki kaygılarını dile getiriyordu; ama bunu utana sıkıla yapıyordu, sanki onun erişkin ilgilerini fark etmemem gerekiyordu. Ayrıca yavaş yavaş yaşadığı apartmanda kalan diğer genç insanlarla ve işteki insanlarla dostluklar kurmaya başlamıştı. Ne var ki, yaz ortasında, benim 2 haftalık tatilim yaklaştıkça, sanki bu ayrılmamızı önleyebilecekmiş gibi, yeniden fırtınalı tepkiler vermeye, ikimiz arasında geçici kaynaşma öğeleri sergilemeye başladı.

Bir keresinde bana bir kedi vermek istedi; bu isteğinin anlamı üzerinde analitik çalışma yaptığımızda bunu annesiyle olan göbek bağıyla ve kedinin Jane'in genital bölgesini temsil etmesiyle ilişkilendirdik. (İngilizce argoda "pussy" veya "cat" vajina için kullanılır; ç.n.) Benim onun genital bölgesini okşamamı istiyordu. Bana yakın olmayı istemekle temas kurmaktan korkmak arasında gidip geliyordu, ayrıca, beni ilk çocukluğundaki anne-baba temsillerine çok benzetmekle farklı bir insan olarak görmek arasında bir uçtan diğer uca salınıp duruyordu. Bazen bu salınımlara eşlik eden duygusal tepkiler çok güçlü oluyordu. Bir yandan da gerçek dünyayla daha fazla ilgilenmeye çalışıyor, gazeteleri okuyor ve farklı erkeklerle çıkıyordu. En başta da anlattığım gibi, kendisine Jane adını koyması bu döneme rastlar.

1967 güzünün başlarında kendisinden iki yaş küçük yeni bir erkek arkadaş edindi. Aslında erkek kardeşinin arkadaşı olan Tom adındaki bu oğlam, eskiden penisini "çalmak" istediği erkek kardeşinden "çalmıştı". Cinsel olarak bir hayli ileri gitmelerine karşın, Jane duhûle izin vermiyordu. Bu arada yineleyen düşlerinde önemli bir değişiklik oldu; daha önce anlattığı biçiminde babası ona saldırırken annesi hiçbir duygu göstermeksizin sessizce izliyordu. Şimdi ise düşü şöyle anlatıyordu:

Babam yatakta uzanmış, annem de odada. Bir şey söylemiyor veya herhangi bir şey yapmıyor. Küçük bir kız (çocuk Jane) odaya giriyor. Ben (erişkin Jane) de oradayım. Babamın küçük kıza saldıracağından korkuyorum. Küçük kızı kurtarmak için, onu odadan kaçırtmak amacıyla ona kötü davranmaya başlıyorum.

Kendi saldırganlığının savunmacı yönlerini öğrenmeye başlamıştı. Bu düşü anlattıktan sonra Jane büyük bir enerjiyle kendini fiziksel olarak annesinin temsilinden ayırma işine girişti. Annesi onu kurtarmadığına göre, kendi kendisini kurtaracaktı. Kedicik Kız'ı önce kendi dairesine, sonra da hasta olduğunu öne sürerek bir veterinere götürdü. Veterineri Kedicik Kız'ın rahmini almaya ikna etti (simgesel olarak annesinin rahminden kurtulmak için), oysa ameliyatın hayvan için tehlikeli olabileceğini biliyordu. Kedi ameliyattan çok kısa süre sonra öldü. Bu şekilde Jane ile annesi arasındaki simgesel bağlantı, sözcük anlamıyla öldürülmüştü. Ölümünden az önce, Kedicik Kız'm sırtüstü yatar bir resmini

çizmişti, bu resimde ilk göze çarpan kedinin çok iri çizilmiş memeleriydi, yani o dönemde kedi, Jane'in çağrışımlarında memelerden ve meme başlarından pek de farklı değildi.(23) Geceleri yeni erkek arkadaşı Tom'la ışıklan söndürüp birbirlerine sarılarak yatıyorlardı, ama birbirlerine belden aşağı dokunmuyorlardı. Sonra Jane bu yakınlığı hem annesiyle

hem de babasıyla olan erken ilişkileriyle karıştırmaya başladı. Babasınm temsili olarak Tom tehlikeli bir penisti, ama Jane onu daha ziyade erken anne aktarımıyla bağ-lantılandınyor ve onun göğsünü öpüyordu. Yatakta çok kısa süreler için onu annesiyle kanştırabiliyordu. Çocukken kabuslar gördüğünü anımsadı, uyandığında yüksek sesle ağlayarak annesini çağırıyor, onun gelip kendisini rahatlatmasını istiyordu. Ne var ki annesi yanma geldiğinde Jane bir türlü ona yaklaşamıyordu, büyük olasılıkla "kötü" bir anneyle gerçek bir kaynaşmadan korkuyordu. Ayrıca annesini erkek kardeşini emzirirken gördüğünde büyük bir hiddete kapılmış olduğunu anımsadı.

Kedicik Kız'm öldüğü gün Jane bana üzgün bir sesle şunu sordu, "Bir parçamın Kedicik Kız'ın ölmesini istediğini biliyor muydunuz?" "Evet" dedim. Temel olarak, şimdiye dek başka insanlarla olan ilişkilerinin ozmoz (geçişme) yoluyla gerçekleştiğini ama artık bunun doyurucu gelmediğini açıkladı. *Ozmoz* onun "kaynaşma"yı anlatmak için kendi bulduğu sözcüktü; bu, artık gözlemci egosuyla analizindeki psişik süreçleri kavradığının, hatta bunlara isimler verebildiğinin bir göstergesiydi.

Bölüm 6

Siyah Penis

1967 yılının sona ermekteyken Jane iki düş anlattı, ilkinde "Beni besleyen biri var. Ağzıma yutabileceğimden büyük lokma vermiş ve ben boğuluyorum." İkinci düşte ise "Bir diş hekiminin muayenehanesindeyim ve diş hekimi ağzımı muayene ediyor, büyük olasılıkla dişlerimin ölçüsünü alıyor ama bir anda ellerinin olmadığım fark ediyorum." '

Gururla, benim yardımım olmadan düşleri analiz edebileceğini bildirdi. îlk düşün, onun son zamanlarda büyüme çabalarını çok fazla yoğunlaştırdığını, öyle ki artık bunların altında simgelediğini söyledi. îlk düş aynı zamanda

emziren annenin “kötü” duygularının altında nasıl ezilmiş olduğunu da temsil ediyordu. İkinci düşte, diş hekiminin beni simgelediğini ve kendisinin öfke içinde benim ellerimi ısırarak kopartmış olduğunu söyledi. Ayrıca, Tom’un meme uçlarını veya penisinin başını ısırarak kopartma itkileri hissetmiş, bu sayede oral-saldırgan eğilimlerinin de farkına varmıştı.

Kendi kararıyla, bir kadm-doğum doktorundan ona doğum kontrol hapları vermesini istedi ve ilk hapım yuttu. Daha fazla yakınlık kurmak (Tom’la cinsel ilişkiye girmek) için yaptığı bu hazırlıklar çocukluğundaki çatışmak yakınlıkları daha fazla anımsamasına yol açtı. Tom’un meme uçlarım ve penisini yiyip yutma korkulan arttı. Ben Noel tatili için birkaç günlüğüne uzaklaştığım sırada Tom’la ilişkide bulunmaya başladı (yaşamında ilk kez tam anlamıyla cinsel ilişki kurmuştu). Tom onun yeni bir kedi almasına yardım etti. Jane kediyi yatakta ikisinin arasında yatırmaya başladı, bu, çocukluğunun ilk yıllarındaki anneyle yaşadığı türden bir yakınlığı yinelediğinin diğer bir kanıtıydı. Tensel olarak yakın olduğu biriyle arasına bir tampon (örneğin kedi) koymazsa, onunla kaynaşıp tek vücut olmaktan korkuyordu. Bunun yanında, kendisiyle öteki (anne/Tom/analist) arasındaki ilişkiyi kedi aracılığıyla kontrol edebilirdi. Sözgelimi kediyi aradan kaldırarak geçici bir kaynaşma sağlayabilirdi. Bazen de kediyi Tom’un göğsüne veya penisinin üzerine koyuyor, böylece hem memeyle hem de penisle olan ilişkisini kontrol edebiliyordu.

Babasının yaklaşımlarıyla ilgili yineleyen düşü biraz daha değişti.

Ben evdeyim, babam bana doğru geliyor ve bana sarılıyor, sonra cinsel bölgeme dokunmaya başlıyor. Düşümde büe, bu düşün de öncekiler gibi olacağı ve babamdan uzaklaşamayacağım düşüncesine kapılıyorum. Ama bu kez düş farklı. Babam beni bırakıyor ve Becky’ye gidiyor (Jane’le yaşıt bir arkadaşı). Düşte Becky bugünkü gibi, yetişkin haüyle. Babamın ilgisinden hoşnut görünüyor.

Annemin babamın bu hareketini engelleyeceğini sanıyorum ve anneme “Durdur şunu! Durdur şunu!” diyorum. Ancak annem bir şey yapmıyor. Bunda sakınca olmadığını ve babamın daha sonra bu yüzden ağlayacağım söylüyor.

Bu düş önceki gün anne-babasının onun evine gelişleriyle tetiklenmişti. Anne babasım gürültücü, yüzeysel, rekabetçi bulmuştu, bu halleri kendisinin eskiden onlarla olan ilişkilerini anımsatmıştı. Babası için üzülmüştü, zayıf, yozlaşmış, yaptıklarını kendisine hakim olamayarak yapmış bir adamdı önünde sonunda. Yine de durdurulması gerekiyordu ve annesi onu durduramadığına göre, belki erişkin Jane durdurabilirdi.

Geçmişte yaşadığı bütün örseleyici deneyimlere karşın, anne-babasını ne kadar sevdiğinden, babasının zayıf ama duyarlı bir adam olduğundan, onun müziğe ve sanata olan ilgisini nasıl beslediğinden uzun uzun söz etmeye başladı. Sonra gözyaşlarına boğularak “deliliği”ni yitirdiğinden konuşmaya başladı. Bu sıralarda, aktarımda onaylayan bir anne ve sağlam bir baba arayışı sürüyordu. Benden ona hayır demeyi öğretmemi istedi. “Hayır” demeyi öğrenmek, bir çocuğun ruhsal yaşamında bir kilometre taşıdır.(24) Beni kışkırtmak istercesine, ayağa kalkmayı ve çıkıp gitmeyi düşündüğünü söyledi; fantezisi hayır demem ve onu durdurmamdı. Bu gerçekleşirse benim özdeşim kurabilecek ve o da “hayır” demeyi öğrenecekti. Ona, babasından kurtarmak için küçük kıza kötü davranmış olduğu düşü ve annesinden babasını durdurmasını istediği düşü anımsattım. Kendisinin etkili biçimde hayır diyebil-diğini, hayır dedirtmek için kimseyi kışkırtmasına gerek olmadığım ve dahası, birine kötü davranmadan da ona hayır denebileceğini ileri sürdüm.

1968 baharında Jane’le çalışmamız dört yılını tamamlamıştı. Jane Tom’la olan ilişkisini geçmişte baş hemşireyle olan ilişkisine benzetiyordu. Artık psikolojik yönden yeterince olgun olmadıklarını görebildiği bu ilişkiler çok yoğundu ve kendisinin olgun biçimde birini sevebilmesi için, Tom’la olan ilişkisini sona erdirmesi gerekiyordu. İlişkide orgazm olamıyordu, cam orgazm olmak istediğinde mastürbasyon yapmayı sürdürüyordu. Yine de Tom’la ilişkisini sürdürdü. Adam onun dairesine taşınmış ve onun maaşıyla yaşıyordu, üstelik Jane derslerinde ona yardım ediyordu. Bu ilişki, Jane’in annesinin babasıyla olan ilişkisinin bazı yönlerini tekrarlıyordu, çünkü babasının gerekli mektupları yazmasına yardım eden de anne-siydi.

Jane’in fantezilerinden birinde Tom’la açık arazide ilişkiye giriyordu, ki gerçekte de bunu sık sık yapmışlardı. Fantezide ayıya benzer bir adam

ortaya çıkınca Jane saklanmak için bir ağaca tırmanıyordu. Adam Tom'u öldürüyor ve Jane'in peşinden geliyordu; bu adam onun hem korktuğu hem özlediği "yabani baba" idi. O gece bir düş gördü:

Siz (Dr. Volkan) ve ben bir kabinde kalıyoruz. Dışarıda hava kötü olduğu için birlikte kalmamız gerekmiş. Benim üzerimde yalnızca sutyenim ve külotum var. Sutyenimi çıkarmak üzere elimi atıyorum ve siz bana sandığınızdan çok daha güzel göründüğümü söylüyorsunuz. Ama sutyenimi çıkarmamı istemiyorsunuz. Benimle sevişmeyeceğinizi anlıyorum. Sonra sizin giysileriniz yok oluyor. Çırılçıplaksınız ve penisiniz çok küçük.

Bu düşün bende bir baba bulma arzusunu ortaya koyduğunu birlikte anladık; bu babanın onunla cinsel bir ortamda bulunması bazı zorunluluklar (kötü hava) yüzünden mazur görülebilirdi. Dahası, doğru zamanda her ikisini de birbirlerine karşı cinsel davranışlarda bulunmaktan alıkoyacak bir baba arıyordu. Ne var ki, babasının sevgisine duyduğu kabul edilemez arzuyu tersine çevirerek, bana küçük, önemsiz bir penis vermişti. Zaten, babasının ona yaptıklarından dolayı bütün erkeklere karşı öfke duyuyordu. Yeni kedisini (erkek) hadım ettirmeye götürdü ve seanslarda son derece duygusal, olumsuz ve "şirret" davranmaya başladı. Kediyi hadım ettirerek, simgesel olarak tecavüz eden babayı etkisiz hale getirmişti.

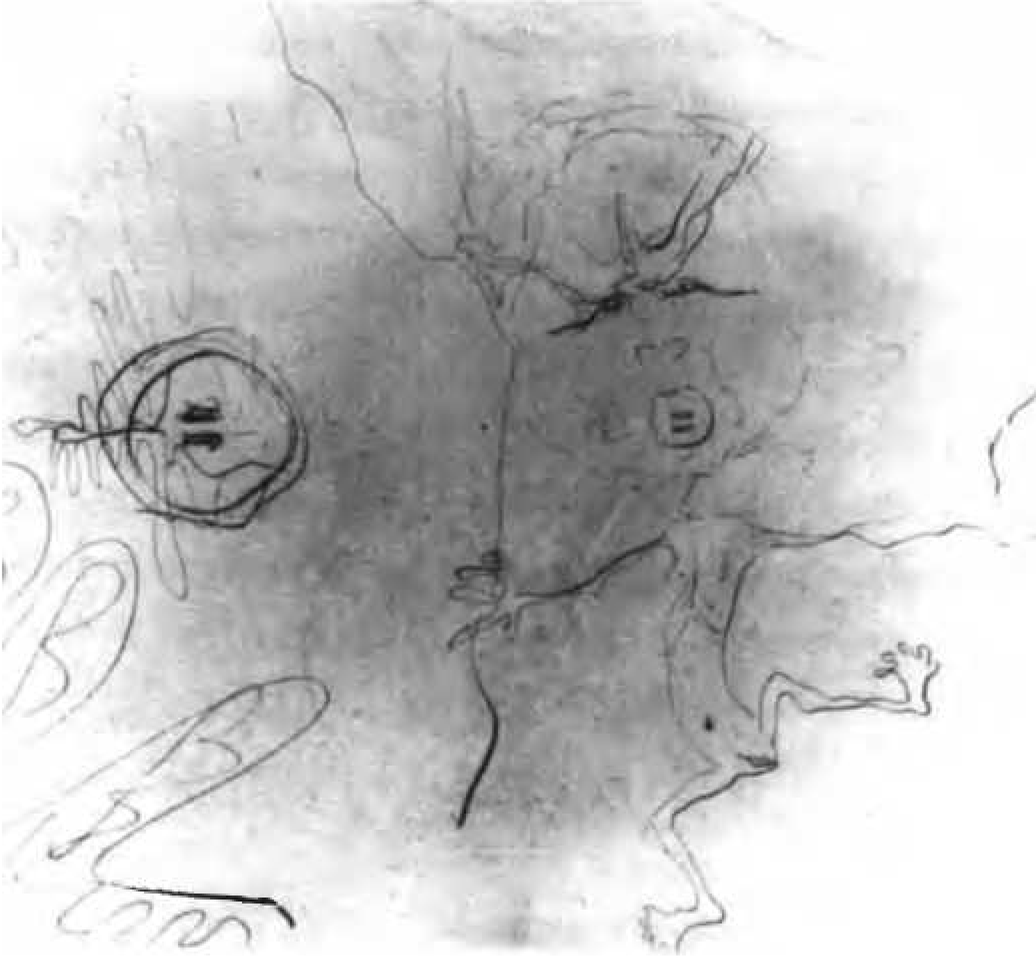
Bahar ortalarında, ki Jane'le çalışmamızın beşinci yılının başlarıydı, tükürük bezimden taş aldırdım. Çok büyük olan taş ağızdan alınamadığı için boynumdan keşi yapılarak çıkartılması gerekmişti, bu yüzden ofisimden 2 hafta uzak kaldım. Çalışmalarımıza geri döndüğümde boynumun sağ tarafında bir sargı vardı. Ona cerrahi bir işlem geçirdiğimi, ama şimdi iyi olduğumu ve bütün dikkatimi çalışmamıza verebileceğimi söylememe karşın, yeni bir gerileme-ilerleme döngüsüne girdi; ilk başta kanser olup öleceğimden endişelendi, sonra bölme (splitting) kullanmaya başladı ve Tom "iyi" nesne olurken ben tümüyle "kötü" oldum. Ancak Tom bir konsere çok uygunsuz bir kılıkla gidip onu utandırınca o "kötü" ben "iyi" oldum. Yani Jane eski huylarına geri döndü.

Yavaş yavaş gerileme belirginleşti. Divanda kıpırdamadan yatıyor ve içinde neler olup bittiğini merak ettiğimde yanıt vermiyordu. Bir gün bana iki çizim getirdi (Şekil 7 ve 8) ve şunu söyledi "Bana neler olup bittiğini merak

ediyordunuz. Sizin tedavi edilemez bir hastalığınız olduğu duygusuna kapıldıktan sonra, prize takma evreme

Şekil 7

Şekil 8

geri dönmek zorunda kaldım.” Bebeğin memede geçirdiği devreye ‘prize takma evresi’ adını koymuştu. Ona göre, bebeğin ağzıyla meme başı arasında bir enerji alışverişi oluyordu. Çizimler onu bir enerji kaynağına “priz takma” halinde gösteriyordu. Resimlerde, kendisi analistin memesindeki öfkeli, doyurulmamış ve gelişmemiş oral V * W-bebek olarak temsil edilmişti. Bebeğin ağzı elektrik ' 'filizi şeklindeydi. “Artık biliyorum ki yeni ameliyat geçirdiniz, ama hâlâ aynısınız. Şimdi pillerimin sizin tarafınızdan şarj edilmesini istiyorum,” dedi.

İlk başta onu beslemeyen bir anne (kanserli bir analist) tarafından emzirilme deneyiminin tekrarlamasından korkmuştu, ama şimdi pillerini “iyi” (sağlıklı) bir analiste şarj ettirebilirdi. Bir seansta, “Bir kadın nedir?” diye sordu ve kadınlığı ve özgürlüğü yaşamak istediğini söyledi. Avrupa’da

tatil yapmayı istediğinden söz etti, ama sonra orada tecavüze uğramaktan veya “deliliğinin” geri dönmesinden duyduğu korkulan dile getirdi. Bir gün divanda bi-linçdışı olarak, anlaşılmaz sesler çıkarmaya başladı, çok geçmeden bunlann uçak sesi olduklannı kavradım. Bir anlamda, Avrupa’ya ilk gidişi divanda olmuştu! Jane ‘kozmik plato’daki meme-bebek travmasını yeniden canlandırmış, ve bu terapötik gerilemenin ardından, ilerlemeye başlamıştı. Ne var ki, ilerlemek tecavüz eden babayla karşılaşmak anlamına geldiğinden, tecavüze uğramayacağını kabul edinceye kadar analizinde gerçek anlamda ilerlemesi için bu gerileme ve ilerleme döngülerinin birkaç kez yinelenmesi gerekecekti.

Annesinin temsilinden ayrılmak ve Avrupa’da tatil yapmak düşünceleri, bir penise duyduğu özlemi dindire-memişti. Özellikle Tom’la ilişkisi için siyah bir penise sahip olma fantezileri kurmaya başladı. Artık cinsel ilişki sırasında orgazm olabiliyordu, ama bunun tek yolu bu fanteziyi aklına getirmesiydi, yani Tom’unkiyle değil kendi penisiyle orgazma ulaşıyordu. Fantezisi yavaş yavaş değişti ve tanımadığı siyah bir adamla ilişki hayallerine dönüştü. Bu fantezinin anlamım analiz etmemize fırsat kalmadan, yaz için analizine 7 haftalığına ara verdi ve bu konuyu ertelemek zorunda kaldım. Normalde bir hastanın 7 haftalık ara verme isteğini onunla birlikte sorgular, anlamaya çalışırım, ama tedavisinin bu aşamasında, bu sürenin dış dünyayı daha çok tanıması ve ufkunu genişletmesi açısından Jâne için önemli olduğunu sezmiştim. Tom’la birlikte Avrupa’da doyurucu bir tatil geçirdiler; yeni yerler görmekten hoşlanmıştı ve Tom’la olan ilişkisini, iki zıt duyguyu aynı anda barındıran bağlılık sorununu araştırmak üzere kullanmıştı. Tom’da sedef hastalığı vardı, sonraları bu penisine de atlamıştı. Jane vajinal akıntılarının buna bağlı olup olmadığım düşünmüştü. Buyandan da, uzun vadede Tom’un onun duygusal gereksinimlerini karşılamaya yetmeyeceğini seziyordu.

Divanda siyah penisle ve/veya siyah bir adamın penisiyle olan aşın uğraşısı geri döndü. Siyah penis her yerdeydi -ikimizin arasında, onunla Tom arasında, onunla annesi arasında. Yavaş yavaş bu siyah penisle oynamasının çeşitli anlamlan olduğunu kavradım.(25) Bunlardan biri, Leon Uris tarafından yazılmış, Ben Gurion’un yeni bir Musevi ulus kurmasını konu alan *Exodus* (Musevilerin Mısır’dan Çıkışları) kitabıyla ilgiliydi. Bu kitabı okuduğu zaman Jane, Ben Gurion’un birlikte yolculuk yapmakta olduğu

Hıristiyan bir kadına bağlanmasının öyküsünü çok ilginç bulmuştu. Arabaları hasar görünce bir mağaraya sığınmak zorunda kalmışlardı. Jane’in fantezisi bu noktada başlıyordu: Ben Gurion, penisi ara sıra başım dışan çıkartan bir zenciye dönüşüyordu. Adam zaman zaman Jane’in meme uçlarıyla veya klitorisiyle oynuyordu;

Jane bazen penisle klitorisi birbirine karıştırıyordu. O da adamın penisiyle oynuyor ve imgeler bulanıklaşana dek uyarılmayı sürdürüyor, sonra da uykuya dalıyordu. İlk başta kendisinin olduğunu iddia ettiği siyah penis sonunda evrilerek bir erkeğin penisi haline gelmişti (daha doğ- 105 ru bir algı). Bunun işlevini yorumladım ve Jane’e bunun Kedicik Kız’m yerine getirdiği işlevin yeni (zihinsel) bir biçimi olduğunu söyledim: Bunu kullanarak hem kendisini başkalarına bağlamayı ve hem de onlarla arasındaki bağı çözmeyi öğreniyordu.

Daha sonra fantezisinin işlevi ve içeriğini analiz ettim.

Ben Gurion beni temsil ediyordu; benim Musevi olmadığımı biliyordu, ama yabancı kökenli oluşum yüzünden Jane’e aynı derecede uzaktım. Kendisi Ben Gurion’un ilgilendiği Hıristiyan kadındı ve bir kaza bizi mağaraya (ana rahmi) geriletiyordu. Bir siyah penis (geçiş fantezisi) ya-

ratıp onunla çocuk gibi oynaması (annesiyle dış dünya arasına koyması) sayesinde bu gerilemeden çıkmaya başlamıştı. Bu süreç evrildikçe siyah penis fantezisinin içeriğinde aktarım daha fazla kullanıma sokulmaya başladı. Penis artık bir başka siyah erkeğe, Othello’ya aitti. *Exo-dus’un* filme çekilmiş halini görmüştü. Film, yüzlerce Musevinin İsrail’e yelken açmadan önce toplandıkları ve benim ana yurdum olan Kıbrıs’ın havadan görüntüsüyle başlıyordu. Kıbrıs'ta bulunan Othello Kulesi de gösteriliyordu ve ben Kıbrıs'ın siyah Othello’su olurken âşık olabileceğim ama aynı zamanda öldürebileceğim Desdemo-na’m oluyordu. Bundan sonra beni çocukluğundaki baba olarak gördü, heyecan verici ve bazen yardımcı ama son derece tehlikeli, onun ruhuna zarar verici ve öldürücü. Beni ensestiyöz babası olarak düşündüğünde siyah penisi kendisinin mutlak denetimi altına alıyordu. Bazen de kendi klitorisiyle bu siyah penis arasındaki aynm onun için bulanıklaşıyordu, böyle zamanlarda gerçekten bir penisi olup

olmadığmı görmek için aynada cinsel organlarım inceleyerek çok zaman geçiriyordu.

Ormandan Çıkış

Jane’in analizindeki ilerleme iyice belirginleşmişti. Bugün, “Büyümekte olan genç bir kızın başına neler gelir?” diye sordu. Bu soruyu tetikleyen, ikimizin de çalıştığı hastanede çalışan bir kadımn tecavüze uğraması olmuştu. Jane bu kadınla özdeşim kurmuştu. Kendi sorusunu kendi yanıtladı: Yetişme çağındaki bir kız olarak, onun kaderinde çocukken yaşadıklarını yeniden yaşamak vardı. Ba-ba/analist ona tecavüz edecekti; böylelikle ben onun zihninde ve aktarımında siyah bir tecavüzcü haline geldim. Bir gün divana yerleşirken el çantasını göğsünün üzerine koydu ve içinde siyah tecavüzcü/analiste karşı kullanılacak dolu bir tabanca olduğunu söyledi. Ona odada endişe ve bunaltı yaşayan bir kişinin varlığının yeterli olduğunu, ben de bunaltı yaşarsam onunla analitik çalışmamı yürü-temeyeceğimi söyledim. Koltuğumdan kalktım, odamın kapışım açtım ve ondan silahtan kurtulmasını, ondan sonra analitik çalışma için geri gelmesini istedim. Buna çok şaşırmış göründü, ama ses çıkarmadan kalktı ve odadan çıktı. Odanın kapısını açık bıraktım, seansın bitmesine 5 dakika kala, yamnda silah olmadan geldi ve divana yattı. Bu süre, bana aşağılık bir adam olduğumu söylemesine ve daha başka bir sürü hakaret sıralamasına ancak yetti. Ona şu anda duygularını sözcüklere dökmekte olduğunu ve bunun, dolu bir silahın anlamını kavramak için beklenen ve yeğlenen tarz olduğuhu söyledim. Onun siyah penisi yaratmasının ve bunun evriminin anlamını bir kez daha yorumladım.

Kısa sürede müthiş bir değişim geçirdi ve ben asla sahip olmadığı normal ödipal baba haline geldim. Seanslara, eskiden sıkıca başının arkasında topladığı saçlarım açmış halde geliyordu, bu onun görünüşünde büyük bir değişiklik yapıyordu ve ben de onu güzel bulmaya başlamıştım. Çağrışımlar ve düşler aracılığıyla benimle ilgili meraklarım açıkça dile getiriyordu. Tom’un sedef hastalığı alevlenmişti ve Jane o sıralarda îranlı bir doktorun çıkma teklifini kabul etmişti, bana ne de olsa İran’m Türkiye’ye komşu olduğunu açıkladı.

Tam bu sıralarda, 1969 yılının Şubat aymda odama yeni bir koltuk aldım ve bu koltuğun rengi Jane'de çocukluk anılan canlandırdı. Annesine ait bir oyuncak bir bebeği anımsadı. Bebeğin yüzü porselenden, elleri plastikten ve bedeni kumaştandı. Aslında Jane'in ölen ablasına ait olup olmadığını birlikte merak ettik. Jane küçükken, bebeği ona göstermişler, ama çok narin olan yüzünü kırar diye bununla oynamamasını sıkı sıkıya tembih etmişlerdi. Söz dinlememiş ve bir gün bebeği düşürüp kırmıştı. Babası onarmaya çalıştıysa da işe yaramamıştı. Kınlan bebeğin ve daha önce anlatmış olduğu kınlan büyük vazonun anlamının aynı, ya da yoğunlaşmış olup olmadığını merak ettim.

Duygulannın selinde boğulan Jane, yas tutan, çökkün ve genellikle şaşkın ve beceriksiz annesiyle olan erken ilişkisini yeniden yaşamaya başladı. îlk çocuğunu kaybettikten sonra annesinin Jane'e çok narin ve her an kırılma tehlikesi altında (tıpkı ablası gibi), çok özel bir oyuncak bebekmiş gibi davrandığı açıklık kazanıyordu. Jane annesinin ona dokunması için duyduğu arzuyu, onun sıcaklığını hissetme gereksinimini ve bunların yokluğundan hissettiği doyumsuzluğu anımsadı. Yas tutan annesiyle nasıl özdeşim kurduğunu da anımsadı, kırılacaklarından korkarak oyuncak bebekleriyle çok dikkatli oynuyordu. Peş peşe gelen çağrışımları, kınlan o özel oyuncak bebeğin önce sakat abla, sonra Jane'in doyurulmamış kendilik imgesi ve daha sonralan da kendi kopuk penisi olduğunu ortaya çıkardı.

Jane bu anılan ve çağnşımlan söze döktükten sonra kendini daha iyi hissetmeye başladı. İstediği pahalı müzik seti için bankadan kredi almak ve üniversiteye dönüp onu çok seven öğretmenlerini ziyaret etmek gibi erişkinlere özgü işler başardı. Aym zamanda Tom'la evlenmekten ciddi olarak bahseder olmuştu, düğüne kimleri çağıracağım bile akimdan sayıyordu.

İlkokul öğretmeni olmaya karar verdi ve bunun için alması gereken dersler yüzünden işten izin aldı. Düşlerinde küçük bir oyuncak bebek olmakla erişkin bir kadın olmak ve bir penise sahip olmakla erkeklere güvenmek arasında gidip geliyordu. Bir keresinde düşünde, penisi sertleşmiş haldeki bir erkek gördüğünde onun tarafından tecavüz uğratılacağım sanmıştı, ama "Tecavüze uğramadım ve kendimi korumak için silahlara ihtiyacım olmadığını hissetmeye başladım!"

Bu sırada başka bir düş daha anlattı:

Bacaklarımın arasında bir tabanca var ama sonra bu bir penise dönüşüyor. Penis istemediğimi, bir kız olmak istediğimi düşünüyorum. Rüya benim evimde geçiyor ve annem babam ve erkek kardeşim de oradalar. Erkek kardeşimin penisi olmadığını görüyorum. Benim takılıp çıkan-labilen penisimi ona veriyorum. Aslında onunmuş zaten.

Bir gün Jane’in anne babası onun evine misafirliğe geldiler ve yanlarında varlıklı toprak sahibesini de getirdiler. Bu, Jane’in onların kadınla etkileşimini gözlemlemesini sağladı. Annesinin toplumda yükselme çabalarım bir penis sahibi olma arzusu olarak gördü ve babasının, karısından çocuk muamelesi gören bir adam olduğunu fark etti. O gece kendisini Tom’a sofra kurallarım öğretmeye çalışırken yakaladı ve kocasım benzer şekilde eleştiren annesinin davranışını yinelemekte olduğunu kavradı. Böylece, kendi imgesiyle annesinin arasındaki ayrılık iyice arttı.

Tom’la ilişkisini gözden geçirip duruyordu. Bazen ayrılmayı düşünüyor, ama sonra onunla evlenmeye karar veriyordu. Bana kendi çizdiği, her ikisini de çıplak gösteren resimlerini getirdi (Şekil 9-11). Tedaviye başladığı sırada yaptığı çizimlerdeki kendilik imgesiyle, onu artık yetişkin bir kadın olarak gösteren bu çizimlerdeki kendilik imgesini karşılaştırmamı istediğini fark etti. Temmuz ayında anlattığı bir düşte Tom’la ilişkisini irdelemesi doruk noktasına ulaştı.

Bir ormanda kaybolmuşum. Ağaçların arasından çıkıyorum. Yanımda Clark’ı (o yörede yaşayan, varlıklı bekar

Şekil 9

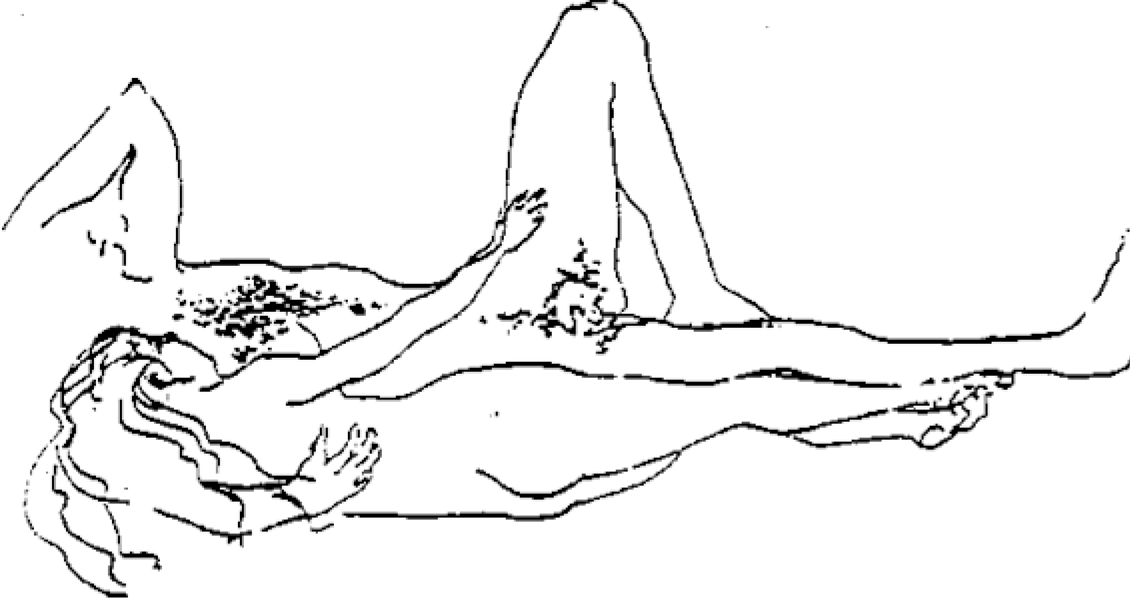
bir adam) gördüğümü anımsıyorum. Azgın bir nehrin kıyısındayız ve öbür kıyıda yaşamak için çok hoş ve uygun bir yer olduğunu görüyorum. Buraya girmek için bir bahçe kapısı var. Bahçe kapısına ulaşmak için azgın nehri yüzerek geçmem gerektiğini biliyorum, ama bunu isteyip istemediğimi bilmiyorum.

Varlıklı adam ona eskiden kurduğu, evlenerek para sa-hitü olma fantezilerini anımsatmıştı, ama aynı zamanda iyi toplumsal bağlantıları olan Tom’u da anımsatıyordu.

Şekil 10

Clark ve Torn’un her ikisinin de nevrotik olduklarım fark etti. Düş ona, analize daha derinlemesine dalmak ve daha güvenli bir yere ulaşmak için çabalayıp çabalamama kararının kendisine ait olduğunu gösteriyordu. Bu düşü görmeden önce benimle çalışmasını sona erdirip Tom’la evlenip evlenemeyeceğini sormuştu. Ona henüz terapiyi sonlandlrmaya hazır olmadığını ve üzerinde çalışması gereken sorunlardan birinin de erişkin erkeklerden duyduğu korku olduğunu söylemiştim. Düş ona Tom’un bir ergen gibi davrandığım ammsatmıştı, ancak kendisi de ergen gi-

Şekil 11

bi davrandığında iyi geçiniyorlardı. Analiz ona gerçek kadınlığa geçmesi için bir şans sunuyordu.

1969 yazında Tom'dan ayrıldı ve fırtınalı bir yas tepkisi geliştirdi. Tom evden taşındı ve Jane bir devlet ilkokulunda öğretmen olarak iş buldu. Tom'u kaybetmenin yaşattığı yas duygusuyla, arka arkaya farklı "oğlanlarla" çıktı; onların pürüzsüz penislerini Tom'un sedef lekeli penisiyle karşılaştırmak üzere bazılarıyla hemen yatağa girdi. Sonbaharda Tom gibi, hepsinin de kendisinden daha genç olduklarım ve yine eski bir örüntüyü yinelemekte olduğunu fark edebildi. Kaygılı bir ifadeyle olgun erkeklerle tanışmak istemekten söz etmeye başladı ve yeniden ilgisi bana döndü, hayatımdaki kadınları merak ediyor ve kadınlar konusundaki beğenilerim üzerine fikirler yürütüyordu. Ben bunları sesimi çıkarmadan dinliyordum. Artık analiz saatlerimizde dostça ve esprili, zekice iletişimi daha uzun süre sürdürebiliyordu. Sevecen bir ifadeyle benim aksammla, özellikle v harfini söyleyişimle dalga geçiyordu. Yine böyle bir sefer benim *vampir* dememle dalga geçtiğinde, kanlı ve tehlikeli bir şeyi, saçma ve korkutucu olmayan bir şeye dönüştürmesi için ona yardım etmekte olduğumu söyledim.

Bölüm 8

İyileşme:

Jane öğretmen olarak kendine güveniyordu, ayrıca sorumluluğundaki çocukların duygusal sorunlarına dair epey içgörü sahibi olduğundan, onlara yardımcı da oluyordu. Bir keresinde sorunlu bir öğrencinin psikiyatrik yardım almaşım kendi girişimiyle sağlamıştı. Analizinin onun öğretmenlik becerisine çok katkıda bulunduğunu kabul ediyordu. Öğrencileriyle olan çalışmalarının birçok yönünde benimle olan özdeşimi belirgindi. Philip adındaki küçük bir oğlanı özellikle seviyordu ve ona büyük şefkat gösteriyordu.

Benden çocuk sahibi olma isteğine kapılmıştı ve bunun olanaksız olduğunu kavradığında düş kırıklığını ve üzüntüsünü açıkça ifade etti. Benimle hastane etrafında yürüme fantezileri kuruyordu; bu yürüyüşte ben bina tarafında kalırken o yol tarafında yürüyordu. Bununla ilgili getirdiği çağrışımlar, onun yanında ona destek olarak durduğumu, ama aynı zamanda etrafındaki dünyayı araştırması için ona özgürlük tanıdığımı ortaya koyuyordu. Bu tür çağrışımlarında bana karşı şefkatli davranıyordu, ama aynı zamanda aklının karışmış olduğunu da söylüyordu. Onun bu akıl karışıklığının şefkat duygularını yadsımasından kaynaklandığım açıkladım; bir erkeğe şefkat duygularıyla yaklaşmak onun için yeni bir deneyimdi, aklım karıştırıp onu korkutan, şefkatli davrandığı erkeğin tam cinsel ilişki sırasında ona tecavüz eden babasma dönüşü-vermesi tehlikesiydi.

Analizi sırasında ‘gözden geçirme’ düşleri şeklinde sınıflanabilecek iki dizi düş getirdi. Bunlar psikanalizin hastamn iç dünyası üzerindeki etkisini ve iyileşmeye giden yolun neresinde bulunduğunu ortaya koyarlar.(26) Jane’in ‘gözden geçirme’ düşleri yineleyiciydi ve bir dizi düş şeklinde ortaya çıkıyorlardı. İlk dizi tedavinin çok başlarında, henüz akut psikoz içindeyken gelmişti. Düşünde sınırlan olmayan, ama bir şekilde, sanki enerjiyi yavaş yavaş emen elektrik prizlerinin yer aldığı bir oda görmüştü. Bu kavram Şekil 7 ve 8’de, ağzında resmedilmiş elektrik prizlerinin varlığında gözlemlenebilir. Kendi ile kendi olmayan arasındaki ve dış nesnelerin birbirleri arasındaki aynmlan daha iyi yapabildikçe, düşteki odanın duvarlan, bir yer döşemesi ve bir tavanı olmaya başladı; ilk başta bunlar saydamdı ama analiz ilerledikçe sağlamlaştılar, ahşap oldular. Sonra çeşitli şekillerde yerleştirilmiş mobilyalar geldi. En başta duvarları bile

olmayan odanın duvarlarla çevrilmesi ve sonra içine mobilyalar konarak bunların farklı şekillerde yerleştirilmesi onun iç dünyasındaki gelişmeleri ve zenginleşmeyi simgeliyordu. Hatta Jane bir keresinde düşünde odadaki pislikleri temizlemek üzere bir elektrikli süpürge bile görmüştü.

İkinci düş dizisi, her iki tarafında da duvar bulunmayan bir merdivenle ilgiliydi. Merdiven uzaya doğru çıkıyor, hiçbir yere gitmiyordu. Tedavi boyunca bu merdivene çıkma düşleri gördü. Tırmandıkça kendisini giderek daha çok kaybolmuş hissediyordu, asla tepeye ulaşamıyor, ama zaman zaman uzayda, buradan sonra nasıl devam edeceğine dair en ufak bir fikrinin olmadığı bir düzlüğe ulaşabiliyordu. Sonra yukarıda anlattığım oda ve merdivenle ilgili düşler zihninde yoğunlaştmldı (kondan-sasyon); hem oda hem de merdiven aym düşte ortaya çıktı. Bu düşte, merdivenin ulaştığı düzlüğe tırmandı ve aradaki boşluğu aşıp, yandaki mobilyalı odaya atlamak istedi (örgütlenmemiş bir iç dünyadan kendini kurtarıp, gelişmiş derli toplu bir iç dünyaya ulaşmak istiyordu).

Uzun bir sıçrama yapmak üzere düzlükte koşuyorum ama son anda atlayamıyorum. Sonra başka bir yol daha olabileceğini kavrıyorum. Birkaç basamak iniyorum. Orada başka bir oda var, içinde de öğrencim Philip var. Sonra tehlikeli, zenci bir mahkum ortaya çıkıyor; şimdi beni hep ürkütmüş olan şeyle karşı karşıyayım. Mahkumun elinde buz kıracağı var. Philip’e zarar vermiş olmasından korkuyorum, çocuğa yaralanmış olup olmadığım soruyorum, bana iyi olduğunu söylüyor. Dosdoğru mahkumun gözlerinin içine bakarak boşlukta belirmiş olan inşaat iskelesinin üzerinden yürüyüp mobilyalı odaya geçebileceğimi düşünüyorum.

Jane’in bu unutulmaz düşle ilgili çağrışımları ve bir-120 likte bunun gözden geçirme düşlerinin bir yoğunlaştırması olduğu sonucuna varmamız, analiz saatlerinde söyledikleriyle düşün tutarlı olduğunu ortaya koyuyordu. Jane, tehlike üzerinde gerçek anlamda bir çalışma yapmadan odaya (zenginleşmiş kendilik temsili) atlamak istiyordu. Oysa psikanaliz çalışmasının diğer bir gerileyici döngüye (merdivenlerden inmek) daha gereksinimi vardı. Zenci mahkum, eski paranoid düşünme tarzındaki kimliği belirsiz “onlar”ı, tehlikeli fallik baba-analisti ve kendi saldırganlığını temsil ediyordu. Düş şimdi bunlarla yeniden yüzleşmek istediğini ve bunu yapabileceğini gösteriyordu. Artık güzelce düzenlediği odaya yerleşebilirdi.

Bu düşün analizinden kısa süre sonra Jane analizi bitirmekten söz etmeye başladı. Ben önce hiçbir şey söylemedim. Babasıyla arasındaki son nevrotik bağların analizini yapmaya başladı. Bunlardan biri, hâlâ babasının arabasını kullanıyor olmasıydı. Kendisine ait bir araba alma planlan yaptı (daha sonra bunu gerçekleştirdi). İkinci bağ otuz yaşlanndaki erkeklerle birlikte olmaktan duyduğu kaygıydı. Mantığı ona kendisine en uygununun bu yaştaki erkekler olduğunu söylüyordu, ama onunla "oynaştığı" şurada babası da otuzlanndaydı.

Evinde otuzlu yaşlardaki erkekler ve kadınlar için bir parti verdi. Henüz otomatikleşmemiş tepkiler vermesini de gerektiren, onun için yeni bu yetişkin kadın rolüne karşı aşın koruyucuydu. Sözgelimi seçtiği Noel kartlannın çocuksu görüneceğinden endişeleniyor, saç biçimini tekrar tekrar değiştiriyor, seanslanmıza şık giysilerle geliyor, görünüşündeki bu değişikliklerin benim tarafımdan nasıl algılandığını anlamaya uğraşıyordu. Aralık başlannda benim kaç yaşımda olduğumu sordu; ya otuzlanmdaysam? Yamtın evet olması erkeklerin babasından farklı olabileceklerini ona kanıtlayacaktı. Yaşımı söylemedim, çünkü en önemlisi onun iç dünyasındaki kaygılara odaklanmaktı, isterse kaç yaşımda olduğumu kendisi de bulabilirdi.

Bir gün, analizini sonlandırmak üzerine bir saat konuştu ve yaklaşmakta olan, gerçekleşeceğine artık kuşkusu kalmamış olan ayrılığımıza aşın tepki vermekte olduğunu kavradı. Sonlandırma üzerine serbestçe konuşmasını ve analizinde şimdiye kadar elde ettiklerinin bir dökümünü yaparak, henüz kendi içinde bitiremediği çatışma-lan olup olmadığına bakmasını söyledim. Bu şekildeki yanıtım onu ürpertti ve ona kendini "tüyleri kabarmış bir kedi gibi" hissettirdi. Bu seansın hemen ardından cildinde geçici bir döküntü oldu. Bu bedensel tepkisiyle, sanki bir yılan gibi eski derisini (kendiliğini) atıyordu. Bununla da yetinmiyor, içinde kalmış olabilecek kötü şeyleri, toksin gibi bedenindeki her delikten dışarı atmakta olduğunu hissediyordu. Bir yandan, bu annma iyi olacağı anlamına gelse de, iyileşip benden ayrılınca yalnız kalacağından korkuyordu.

1969 Aralığında, Noel tatili sırasında anne-babasının evinde epey zaman geçirdi ve elinde bir gözlem listesiyle döndü. Analizde elde ettiklerimizin dökümünü çok doğru yapmıştı! Gözlemleri, annesinin panik içindeki

çaresizliğini, başkaları tarafından bu durumdan nasıl kurtarılması gerektiğini ve aslmda bu sayede onlar üzerinde nasıl güç elde ettiğini göz önüne seriyordu. Annesinin davranışına ilişkin birçok örnek verdikten sonra hafif bir öfke krizi

geçirdi, ben kendisinin annesinin davranışlarına verdiği tepkiyi burada yeniden canlandırmakta olduğunu söyledim. Öfke nöbetine kendiliğinden bir son verdi ve üzgün bir ifadeyle, “Keşke önümde bana nasıl erişkin olunacağını gösteren bir model olmuş olsaydı” dedi. Bir sonraki seansta babasından ve onun geçmişinden söz etti ve onun neden kadınlara karşı öfkeli olduğunu anlamaya çalıştı. Anne-babasını nesnel biçimde algılamasının ve gözden geçirmesinin ardından uzun süre sessizce ağladı ve bu bana çok dokunaklı geldi.

1970 yılındaki ilk seansımız için odama girdiğimde Jane’i duvardaki diplomalara bakarken buldum. Benden daha erken gelmiş olmasından yararlanarak yaşım hak-kındaki merakım gidermiş ve diplomalarımdan hala otuzlu yaşlarımda olduğumu öğrenmişti. “Olgun erkeklerle” ilişkileri üzerine daha fazla çalışmak arzusunda olduğunu seansta belirttikten sonra seks, yaşam ve bekar olmak üzerine kitaplar okumaya koyuldu, bu arada benden evlenilecek güçlü bir adam bulabileceği yolunda güvence istiyordu. Bir de, onun analizini ansızın sona erdireceğimden korkuyordu. “Ansızın” sözcüğünün kozmik kahkaha deneyiminde de kullanılmış olduğu yorumunu yaptım, ben tedaviyi ansızın kesersem, annesi gibi ağzındaki memeyi ansızın çekmiş olacaktım.

Öğrencileriyle uğraşırken, benim bazı laflarımı olduğu gibi kullanmaya varacak derecede benimle özdeşleşmiş olduğunu fark ediyordum. Kusursuz olma fantezisinden bahsediyordu, “Sizin Tanrı olmanızı istiyorum, beni onarırsınız, böylece ben de iyi bir koca bulabilirim”. Buna karşın, evindeyken bilinçdışı olarak kusursuz olma fantezisini yıkmaya uğraşıyordu. Kazak örmüş ama yakasım ters dikmişti; aslmda bunün, gerçekçi olabilmek adına bir ‘kusurlu olma alıştırması’ olduğunun farkındaydı.

Benim ondan neler öğrenmiş olduğumu sordu. Herhalde bazı yeni İngilizce sözcükler öğrenmiş olmalıydım, ama onun esas ilgisini çeken insanların değişebileceklerini de öğrenmiş olup olmadığımdı. Bundan sonra sorusunu

geri aldı; itiraf etmeliydi ki onunla tanışmadan önce de bunu zaten biliyor olmalıydım ve ashnda onun benden öğrendiği şey de işte bu bilgiydi. Alışması gereken, yeni bir kendilik bulmuş olmaktan söz etti; kendisini normal hissetmek “tuhaftı”. Bililerinin onunla sahip olduğu şeyler için evlenmek isteyebileceği aklına geldi. Bununla ilk başta kastettiği, müzik seti gibi eşyalarıydı, ama sonra artık sahip oldukları arasında yeni bulduğu istikrarın da bulunduğuna karar verdi. O sıralarda popüler olan, yakınma dolu bir şarkıyı anımsadı, “Olup olacağı bu muydu?” ve uzun süren sessiz bir ağlama nöbetine tutuldu. Bir yandan

da bensiz geleceğiyle ilgili isteklerinden söz ediyordu. Çok duygulanmıştım ama ona hiçbir şey söylemedim. Bundan sonra bir sonlandırma tarihi belirlemek üzerine doğrudan konuşabilmeye başladı.

Çalışmamızı üç ay içinde bitirmeye karar verdik. Ertesi gün, yaklaşan ayrılık beklentisine bağlı tâm bir yas tepkisi geliştirmiş halde geldi.(27) O seansta, bu tepkiyle Tom’dan ayrıldığı sırada yaşadığı yas tepkisi arasındaki farklılıkları inceledi. Sözgelimi Tom’dan ayrıldığında kendisini çok az tanıdığı erkeklerle “hemen yatağa girer” bulmuş, ama sonra bunu yapmaktan vazgeçmişti. Bu kez böyle bir eyleme kalkışmayacağım, benim yerime koyacak yedek arayışına girmeyeceğini biliyordu. Böylece kendine daha derin, daha erişkin bir yas tutma fırsatı tanıyacaktı.

Analizi sonlandırma aşamasındaki kişiler genellikle eski belirtilerini yeniden “ziyaret eder” ve bunlarla vedalaşırlar. Jane de, kendiliğinden, eskiden insanları nasıl böldüğünü incelemek istedi. Yakınlarda çıktığı erkekleri tanımlarken onlan “iyi” veya “kötü” diye sınıflandırdığını fark etti. Eskiden “iyi” ve “kötü” özelliklerin bir arada asla bulunamamış olduklarım, oysa bu “ziyareti” sırasında iyi diye nitelendirdiği kişilerin kötü taraflarını, kötü

dediklerininse iyi taraflarını da kabul edebildiğini gördü.

Tom’la ayrıldığında yaptığı gibi önüne gelenle yatmak yerine, bir telaş, dostlarına ve akrabalarına mektup yazmaya başladı, bazen günde sekiz tane yazdığı oluyordu, sanki kendisini ayn geçen zamanı telafi etmek zorundaymış gibi hissediyor ve eksik kalmış olan bir şeyleri tamamlamaya .uğraşıyordu. Cerrahın yanında çalışırken bir süreliğine işlerine yardımcı

olduğu bir doktorla ilgili bir düş gördü. Düşte Jane tam adama mektup yazmaktayken adam ölmüştü (analizin sonlanmasıyla ilgili fantezisinin bir kanıtı) bu yüzden yazışmaları yaran kalmıştı. Ona *benim* ölmemiş olduğumu anımsattım; oysa bu sözlerim gereksizdi, benim ölmemiş olduğumu elbette biliyordu! Geriye dönüp baktığımda, böyle güçlü bir ilişkiyi sonlandır-manın “ölüm” anlamına geleceğine dair benim de hissetmekte olduğum kaygıların bana bunları söylettiğini anlayabiliyorum. Ağladı, sızlandı; ona göre, analizinde hava-. da kalan noktalan birlikte 6 ay önce çözümlemiş olsaydık ilişkimizin bu son aylannı yalnızca keyif alarak geçirebilirdik.

Altı yıl önce, hastanede kalırken dikmeye başladığı bir battaniyeden söz etti. Bu, kırkpare bir bebek battaniyesi olacaktı, ama asla bitirememişti. Kısa süre önce yeniden bunu eline almış ve analizi bitmeden kesin olarak bitirme-

yi tasarlamıştı. Bunun sembolizmi, psikanalitik çalışmada “bir şeyleri bir araya getirmek”le açıkça bağlantılıydı. Battaniyeyi “sonraki bebeğim” (şimdiye kadar ona ayır-. mış olduğum saatlerde divanıma yatacak olan hasta) için bana verme fantezileri kurdu, ama sonra bunu evlenince doğuracağı kendi bebeği için kullanmayı düşündü.

Yakın bir şehirde yaşayan bir akrabasının verdiği bir partiye kendini davet ettirdi, orada genç erkeklerle tanışmayı umuyordu, bu yüzden saçlarına yeni bir şekil verdirdi. Okul müdürünün çalışmalarından ve aldığı sorumluluklardan ötürü ona övgüde bulunduğunu, okul aile birliğinde ve okulun geliştirilmesi için yürütülen kampanyalarda etkin rol üstlendiğini söyledi. Bu seansın sonunda, bir saattir hiç kağıt mendil kullanmamış olduğuna ve belki de 6 yıldır bu kadar sakin davrandığı ilk seansın bu olduğuna dikkatimi çekti.

İlk tanışmamızdan 6 yıl sonra, 1970 baharının başlarında Jane hâlâ havada kalmış sorunları çözmeye uğraşıyordu. Anne babasının evine yaptığı bir ziyaret sırasında babasının ölümü halinde annesinin çok çaresiz bir durumda kalabileceğini fark etmişti ve ailesinin bu gibi meseleleriyle uğraşmaya karar verdi. Babasmı bir vasiyetname yazmaya zorladı, kendisi de bir tane yazdı ve bunda, yö-

redeki ruh sağlığı demeğine de bir şeyler bıraktı. Bu sıralarda evindeyken ölme fantezileri vardı, ama kendisinin ölürken gördüğü parçasının, aslında annesinin bir uzantısı olan, eski psikotik parçası olduğunu kavrayabildi. Analizin biteceği tarihten bir hafta önce, gelecek öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere istifasını verdi. Böyle-ce, gelecekte izleyeceği yolu belirlemekte özgür kalmıştı.

Bir gün, bana *Afrika Kraliçesi* filmine gittiğini, bunun ona psikanalitik süreci simgelediğini anlattı. Bu filmde bir erkek ve bir kadın (Humphrey Bogart ve Katherine Hepbum) birlikte zorlu engeller aşarlar, ortak bir düşmanla savaşırlar ve sonunda kurtulurlar, bu arada birçok didişmenin ardından birbirlerini yakından tanırlar ve evlenirler. Filmdeki çift bizi temsil ediyordu; düşman onun psikozu/nevrozuydu. Birlikte çalışmamızın sonunda evlenmeyeceğimizi kabullenmesine karşın, benden belli şeyleri (özdeşimler) aldığını ve bunları koruyacağını da biliyordu.

Son saatinde, analitik deneyimden yoksun kalanların analizde olup bitenleri anlamakta ne kadar zorlanacaklarından söz etti. Ayrılacağımız kesinleştiğinde zaten psikolojik olarak benimle olan ilişkisini kaybetmesinin yasını tutmaya başlamıştı, şimdi fiziksel olarak da benden ay-

nldıktan sonra devam edecek olan yası üzerinde çalışıp, bunun üstesinden gelirken tek başına kalacağı için kederliydi. Bir önceki gece bir düş görmüş ama unutmuştu. “Bari bir düş uydurayım” diyerek, mezara atılmış ölü bir insan görüntüsünden söz etti. Bunun onun nevrozu olduğunu ve onu gömdüğünü söyledi; nevrozun kendisinin huzurunu kaçırmak üzere hortlayıp hortlamayacağını da merak ediyordu. Bazen bana tutunabilmek için, hastalığına tutunmak istediğini itiraf etti. Ona bunu zaten bildiğimi söyledim, bunun üzerine biraz ağladı.

Bu son seansın bitimine doğru, özellikle akut şizofreni tablosu içinde olduğu sırada, tedavisinin ilk dönemlerinde *Harikalar Diyarmdaki* Alice’ten nasıl söz etmiş olduğunu ammsadı. Bu kitapta bazen havada yüzen, sürekli kahkahalar atan Cheshire kedisinden bahsetti. Kedinin kahkahasını ve kendisinin kozmik kahkahayla yaşadığı deneyimi anımsadı. Eski belirtilerine yaptığı bu en son “ziyaret”te, en çekirdekte yer alan travmasma veda etmişti. Analizinin sonunda bir kediden söz etmesinin

ilginç olduğunu söyledim, çünkü onu ilk gördüğümde bana bir kediyi anımsatmıştı. Onun Kedicik Kız'ı öldürmesinden ve Kedicik Kız'm annesiyle olan göbek bağı ilişkisini nasıl temsil ettiğinden bahsettik. Analizindeki geçmiş olaylardan söz etmeyi bitirdiğimizde, "İşte bu kedinin öyküsüydü ve bitti" dedi. Ayağa kalktı, gözleri dolu doluydu. Şefkatle onu kucakladım; vedalaştık ve çıkıp gitti.

İzleme

Genellikle nevrotik belirtilerle analize başlamış olan kişiler, analizleri bittikten sonra, aktarımlarını bitirip yaslarını tutmuş oldukları için, analistlerine veda eder ve onu bir daha aramazlar. Jane gibi çok gerilemiş halde analize başlayan kişilerin analitik tedavisi, çocuk-anne-baba ilişkisinin analistle daha derin ilişki içinde tekrarlanmasından oluşur. Bu yüzden, bu kişiler iyileşip analistlerinden ayrıldıktan sonra bile, tıpkı büyüyünce evden ayrılan normal gençler gibi, bir süre analistleriyle teması koparmazlar.

Analizi sonlandıktan sonra Jane'i ilk görüşüm 1970 güzünün başlarındaydı. Hiç haber vermeden bir gün ofisime geldi. Yamnda çalıştığı cerrahı görmek üzere hastaneye geldiğini, bu arada benim boş vaktim olup olmadığımı görmek için uğradığını söyledi. Uzak bir şehre taşınmadan önce veda etmeye gelmişti. Orada bir üniversite idarecisinin yönetici sekreterliğini yapacaktı. Yalnızca bir-

kaç dakika konuşabildik, ama bana bir ay önce o şehirdeki bir dostunun ona etrafı gezdirdiğini ve bir daire bulmasına yardımcı olduğunu söyleme fırsatı buldu. Orada yaşayacağı hayatla ilgili konuşmaları hevesli ve heyecanlıydı. Giderken el sıkıştık ve ona mutluluk diledim.

Bir yıl boyunca ondan haber almadım. Sonra, 1971 güzünde ondan bir tür ilerİeme raporu aldım. Şunları yazmıştı, "Esas olarak size mutlu olduğumu bildirmek için yazıyorum -en azından kendime izin verdiğim ölçüde mutluyum." Geçen Şubatta kendisinden birkaç yaş büyük, genç bir akademisyenle başlayan ilişkilerinden söz etmiş ve adamı güçlü ve aklı başmda biri olarak tanımlamıştı, evliliği düşünmeye başladıklarım da eklemişti.

Artık yaşın beni korkutmadığını biliyorum ve otuzlu yaşlarımı dört gözle bekliyorum. Bunu size yüz yüze (ya da divanda olduğu gibi, başınım arkasından yüzünüze) söy-leyemedim, ama sizden hoşlanıyorum. Nevrotik biçimlerde olanlar hariç, size göstermeye asla cesaret edemediğim olumlu duygularımın bazılarını bu adama gösterebiliyorum.

Şimdi kendimi analizi başarıyla bitirmiş biri olarak görüyorum, ama bitirdiğimiz şualarda daha önümde çok uzun bir yol varmış gibi geliyordu, şimdi bile bazen kendimin

en kötü yanıyla boğuşmam gerekiyor. Ona (genç akademisyenden söz ediyor) olan aşkım bana çok yardımcı oluyor, onu mutsuz etme kapasitem olduğunun farkındayım, ama onu sevdiğim için mutlu etme kapasitem çok daha fazla. Tom'la evlenmeyip analizi tamamlamaya karar verdiğime memnunum. Size mutlu bir yaşam diliyorum ve sizi seviyorum.

Ona, ondan haber aldığıma sevindiğimi ve evlilikten duyduğu korku üzerine çalıştığını görmekten mutlu olduğumu söyleyen kısa bir mektup gönderdim.

1972 baharının sonlarında, bir süredir çıkmakta olduğu akademisyenle yaptıkları evlilik planlarım bana yazdı. Mektubunda analizi sırasında benim onun düğününe katılmamı istediğim anımsadığım, aslında düğününe gitmemi ve kocasıyla tanışmamı çok istediğini ama düğünün yalnızca yakın akraba ve arkadaşlar arasında yapılacağını, onların arasında yabancı hissedeceğimi, yine de çağrılı olduğumu söylüyordu. Tören aile çiftliğinde yapılacaktı ve onu damada babası verecekti. Evli bir kadın olarak geleceğine dair umutlarını ve kocasıyla geçireceği yaşam üzerine planlarını ayrıntısıyla yazmıştı. Düğüne gitmemin gerçekten her ikimiz için de sıkıntılı olabileceğini ve onun en mutlu gününe gölge düşürecek herhangi bir şey yapmak istemeyeceğimi, ama ona mutluluklar dilediğimi yazdım. Düğünden bir gün önce bana telefon etti, sesi mutlu geliyordu. Ona yine her şeyin en iyisini diledim.

Genç çift Amerika' nın batısına taşındı, orada dört çocuk sahibi oldular ve Jane ressam ve heykeltıraş olarak ün kazandı, ödüller aldı. Birkaç yılda bir ailesini ziyarete geldiğinde beni de telefonla arıyordu. Bir keresinde bana çocuklarının ve kendi eseflerinin fotoğraflarını göstermek üzere

uğradı. Eserlerinin fotoğraflarını görünce, hastalığının başlarında çizdiği resimleri anımsadım ve onu bunca hırpalamış olan travmayı yaratıcılığının kaynağı olarak kullandığını düşündüm. Uzun uzadıya görüşme fırsatımız 134 olmadığı için bunu ona söyleyemedim. Çok güçlü bir evliliği olduğu ve ilgili bir anne olduğu açıktı, fotoğraflarda çocuklar çok mutlu görünüyorlardı.

Onu son görüşüm birlikte çalışmamızın sonlanmasın-dan 17 yıl sonraydı. Kocasıyla birlikte uğramak istemişti, geldiklerinde birbirlerine çok yakın oldukları anlaşılıyordu. Ziyaretleri kısa sürdü, belki en fazla on dakika, gitmek üzere ayağa kalktıklarında onları kapıya kadar geçirdim. Bu sırada Jane bana döndü ve hayretle bağırdı “Tanrım! Eskiden sizin çok iri olduğunuzu düşünürdüm! O kadar da uzun boylu değilmişsiniz.” Ona bu algısının iyi bir işaret olduğunu, çünkü bunun aktarım nevrozunun son kınntılanndan da kurtulmasını yansıttığını söyledim. Gülümsedi. Aradan yıllar geçti ve beni bir daha aramadı. Dolaylı yollardan Jane ve ailesinin iyi olduklarını öğren-dim.(28)

(1) Vamık Volkan ve Norman Itzkowitz (1984), s. 294. Edith Weigert’in 1930’lann Ankara’sına dair daha ayrıntılı izlenimlerini Volkan ve Itzkovvitz tarafından yazılmış olan “Ölümsüz Atatürk” kitabının 26.cı bölümünde okuyabilirsiniz.

(2) Bu olguda kullanılan tekniğin kuramına ilişkin daha fazla bilgi almak isteyen öğrenciler veya diğer kişiler bunu izleyen kitapta bulabilirler: Vamık Volkan (1995) *The Infantile Psychotic Self and Its Fates* (Çocuksu Psikotik Kendilik ve Akıbetleri), özellikle bölüm 13.

(3) Birçok şizofren, onları *etki altma alan makinelerin* varlığından söz eder. Bu durum ilk olarak 1919 yılında Victor Tausk tarafından incelenmiştir. Tausk, “normal” insanların düşlerinde gördüklerine benzer makinelerin, düşü görenin genital organlarını temsil ettiklerini ve bunlar varsanılarda ortaya çıktıklarında

yasaklanmış mastürbasyonu simgelediklerini öne sürer. Benim, klasik bir “etki makinesi”ne sahip tek bir hastam oldu; bu erkek hasta makinenin Virginia’daki Langley kasabasında bulunan CIA binasına yerleştirilmiş olduğuna inanıyordu, çalışmalarımızdan elde ettiğim kanıtlar bu makinenin

onun penisini temsil ettiğini ortaya koydu. Akima yasak cinsel düşünceler gelmesine ve yasak -cinsel etkinliklere kalkışmasına yol açan hep bu makineydi. Makinelerin hem bedeni hem de ruhu temsil ettiği birçok olgu vardır. Arvell Luttrell ile birlikte tanımladığımız bir olguda (Volkan ve Luttrell, 1971) makineler aynı zamanda yeniden etkinleştirilmiş geçiş nesnelerini (geçiş nesneleri kavramı için bkz. Winnicott 1953) temsil ediyordu. Bu, hastanın iç ve dış dünyaları arasındaki bağı koruma çabasım ortaya koyuyordu.

Jane'in öyküsünde makineler onun kendilik ve nesne temsilleriydi, fakat çocukluğunda yaşadığı cinsel deneyimlere bakınca, makinelerin aynı zamanda genital bölgeleri de temsil ettiği ortaya çıkar.

(4) Kişi psikanalitik tedaviye girdiğinde analistine bir aktarım geliştirir. Bu psikanaliz için gerekli bir gelişmedir. Çok güçlü hale geldiğinde buna "aktarım nevrozu" (ya da "aktanm psikozu") denir. Bu analizde hastanın çocukluğunu "yeniden yaşamasının" yoludur ve aym yolla analist hastasının çocukluğuna ilişkin psikolojik gerçekleri öğrenir. Psikanalizin hedefi yavaş yavaş hastanın aktanm nevrozunu çözmektir. Bu gerçekleştiğinde hasta iyileşir.

(5) Tedavisinin başlangıcında Jane psikoz içindeydi, psi-kiyatrist tarafından şizofreni tanısı konmuştu. Psikozdaki kişilerin kullandığı başlıca savunma ve uyum düzenekleri bir yandan kendi kimliklerini öteki kişilerin (veya şeylerin) kimlikleriyle kaynaştınp kanştırma ve bir yandan da bu kimlikleri birbirinden ayırmadır. Böyle kişiler içe alma (introjeksiyon) ve yansıtma (projeksiyon) ile uğraşırlar. Aynı zamanda kaynaşmış veya kaynaşmamış kendilik ve nesne temsillerim çabucak iyi (libidinal) ve kötü (saldırgan) şeklinde bölerler (splitting). Bu bölme psikozdan daha yüksek bir psişik organizasyonun göstergesi olan "Sınırda (Bor-derline) Kişilik Bozukluğundaki kadar yapılandırılmamıştır. Psikozdaki bölme kaynaşma/aynşma ile eşzamanlı, kendiliğinden oluşur. Sınırda kişilik bozukluklarında bölmeye kaynaşma/aynşma eşlik etmez. Aynca sınırda kişilik bozukluğu olan kişinin kendini ve dünyayı iyi ve kötü görmesinin kolayca ortaya konabilir bir nedeni vardır. Örneğin onu reddeden kişi, iyi olmaktan çıkar kötü kişiye dönüşür.

(6) Bebeğin çevresi anne veya onun işlevini üstlenmiş herhangi bir anne yedeğiyle sınırlıdır. İkisi arasındaki ilişkiyi etkileyen biyolojik, fizyolojik ve psikolojik birçok etmen vardır; bazılarında psikolojik olarak kusurlu öğeler egemendir. Yaşamın ilk yıllarında genetik (biyolojik), fizyolojik, psikolojik ve çevresel etmenlerin yarattığı ego yetersizlikleri nesne ilişkilerinde çatışmalara yol açar. Tersine, nesne ilişkilerinde üstesinden gelinemez erken çatışmalar, kendilik ve nesne temsillerinin evrilmesini ve eşlik eden ego işlevlerinin daha olgun düzeylere gelişmesini sekteye uğratır. Bu koşullar altında benim *çocuksu psikotik kendilik* (infantil psikotik self) (Volkan 1994a, 1995) adım verdiğim, kırılgan bir psişik örgütlenme ortaya çıkar ve adlandınlamaz "kötü" duygularla iyice doyurulur. Kullandığımız erişkin dilinde bu "kötü" duygulanımlardan *anaklitik depresyon*, *boflluk duygusu* veya *hiddet* gibi terimlerle söz ederiz. Nesne ilişkilerindeki çatışmalarda, çocuksu psikotik kendilikle ilişkili gerginliklerin kaynağı, kendilik temsillerini nesne temsillerinden ve bir nesne temsilini diğerinden ayırt etme yetisindeki kusurlardır. "Normal" ve sıradan bir

çocuksu kendilik temsilinin aksine, çocuksu psikotik kendilik evrilerek, kendilik temsillerinin nesne temsillerinden ve bir nesne temsilinin diğerlerinden farklılaşmasının iyice oturduğu ve adlandınlamaz "kötü" duyguların ehlileştirildiği daha olgun bir düzeye ulaşamaz.

Çocuksu psikotik kendiliğin oluşmasına yol açan diğer bir durum da, gelişim yıllarında mutlaka olması gereken gerilemedir (regresyon). Özgün psişik çekirdek "normal" olabilir; libidinal olarak doyurulmuş, birbirlerine kaynaşmış kendilik ve nesne temsilleri içerir. Bu tür bir çekirdek, hem "iyi" hem de "kötü" kendilik ve nesne temsillerini özümsemeye ve korumaya başlayabilir ve böylelikle serpilir. Hatta, önceleri kaynaşmış kendilik ve nesne temsillerinin farklılaştığı ve bunlara eşlik eden ego işlevlerinin olgunlaştığı düzeylere bile ulaşabilir. Ne var ki, katlanılamaz bir travma (örn. ensest veya uygun yedeklerin yokluğunda nesne kaybı) evrilmiş olan psişik çekirdeği paramparça edebilir ve bu parçalara "kötü" saldırgan duygular yükleyebilir. Çocuksu psikotik kendiliğe gerilemiş (regresif) görüntüsünü veren de budur.

îster ta en başta oluşturulmuş olsun, isterse gerile-

meyle ortaya çıksın, çocuksu psikotik kendiliğin kaderi çocuk büyüyüp geliştikçe değişebilir; çocuk yeni bir çekirdeğe doğru evrildikçe büzüşüp tümden yok olabileceği gibi, bebeklikten itibaren kişilik gelişimine egemen de olabilir, ki bu durumda çocukluk çağı şizofrenisi belirtilerinin çıkması beklenebilir. Bazı durumlarda, kendiliğin diğer parçalan, çocuksu psikotik kendiliği çevreleyen daha olgun ego düzenekleriyle el ele evrilir, ama bu arada çocuksu psikotik kendilik arka planda, bir kapsül içindeymişçesine sınırla-n iyice çizilmiş halde korunur (D. Rosenfeld 1992; H. Rosenfeld 1965, Volkan 1976) ve kişiyi ergenlikte veya erişkin yaşta şizofreniye yatkın hale getirir. (İşte Jane'in durumunda olan da buydu.) Bazı durumlardaysa, bir fosil gibi kalmış olan çocuksu psikotik kendilik, şizofreniye neden olmaksızın ansızın canlamve-rir. Yaşama görünürde iyi uyum sağlamış, belki nev-rotik olduğu düşünülse de çevresinde iyi isim yapmış biri aniden tuhaf, ama odaklı psikotik davranışlar sergilemeye başlar. Bunlar geçici olabilecekleri gibi, tedavi edilmezlerse yineleyiçi hal de alabilirler.

Diğer bazı durumlardaysa çocuksu psikotik kendilik asla bir fosile dönüşmez ve asla tümden kapsül içine alınamaz. Şizofreninin tersine, bu yaygın psikotik bir duruma yol açmaz; ne var ki genellikle cinsel içerikli veya saldırgan sapkınlıklarla ve/veya psikosomatik belirtilerle giden bir *psikotik kiflilik örgütlenmesinin* oluşmasına neden olur. Kişinin ilkel kişilik özellikleri (örn. paranoid tutumlar, alışkanlık olmuş istemsiz cinsel davranışlar veya saldırganca dışavurumlar, hi-pokondri ve psikososmatik durumlar) yüksek düzeyde gerçekleşen uzlaşma oluşturmanın *(compromise formation)* yanı sıra, çocuksu psikotik kendiliğin yarattığı etkilerle de uğraşır. Bu tür kişilik örgütlenmesi olan insanlar çevresindekilerle gündelik etkileşimlerinde “normal” gözükürler, ancak çocuksu psikotik kendiliklerinin bastırılmamış talepleriyle karşılaştıkları ve bunlara yanıt verdikleri gizli bir yaşamları daha vardır. Başkalarının göremediği, ikili yaşamlar sürdürmelerine yol açan iç güçlerin aslında farkındadırlar. Bunlar, tipik olarak sınırda kişilik örgütlenmesi olanlara benzemezler. Sınırda kişilik örgütlenmesi olan kişi, libidinal yatıran yapılmış kendilik ve nesne temsillerini (ve bunlarla ilişkili kişileri ve eşyayı) saldırganca yatırım yapılmış olanlardan ayırmak üzere yadsıma (denial), değersizleştirme (devalüasyon), ülküleştirme (idealizasyon) ve

yansıtmalı özdeşimin (projektif identifikasyon) desteklediği bölme düzeneğini kararlı biçimde kullanır. Psikotik kişilik örgüt-

lenmesi olan birey, daha olgun ya da görünürde daha olgun bir kendiliği yansıtan bir yaşamın yanı sıra, kendilik ve nesne kaynaşmalarının (füzyon), paranoid korkuların, tuhaf cinsel ve saldırganca eylemlerin ve ilkel savunmaların egemen olduğu gizli bir yaşam daha sürdürür. Olgun parçayla ilişkili ego düzeneklerinin başlıca ödevi, sanki rahatsız, ilkel, fantezilerin güdümündeki bir bebek/çocuk, koruyucu bir erişkinle aynı deriyi paylaşıyormuşçasma, denetimi korumaya çalışmaktır.

(7) Jane'in gözlerini kırparak benim imgemi içine alması psikanalizde "introjeksiyon" (içe atma) olarak bilinir. Onun bir karanlık odada akimdan fotoğrafımı basması, yani imgemi dışarı yansıtması ise "projeksi-yon"dur (yansıtma). Bu iki düzenek onun benim varlığımı hissetmesini ve beni ego veya süperego işlevleri yerine kullanabilmesini sağlıyor ve kaygılarım hafifletiyordu. Bu süreç aynca saldırganlığına karşı bir savunmaydı; bütün olarak beni değil, yalnızca resmimi içine atmış olduğundan (introjeksiyon), içselleştirme yoluyla yok edilmekten korunmuş oluyordum.

(8) Hans Loewald'a (1960) göre, sınırda ve psikotik hastaların terapötik süreçlerinde gelişen bir tür çocuk-anne ilişkisi, erken çocuk-anne ilişkisindeki düzeylere görece yakın düzeylerde gerçekleşir. Büyük ego kusurlarının olduğu durumlardan uzaklaştıkça, bu bütünleştirici süreçler de giderek artan oranda yüceleş-tirmenin daha yüksek düzeylerinde gerçekleşmeye başlar ve bunun için örgütlenmenin daha karmaşık aşamalarına ulaşıldığını gösteren iletişim araçları kullanılır (Loewald, 1960, s.21).

Psikanalizde ego gelişiminin kaldığı yerden sürdürülmesi, "yeni bir nesne" ile, yani analistle kurulan ilişkiye bağımlıdır. Analistin "yeni"liği yalnızca o zamana dek karşılaşılmamış bir nesne olmasına değil, aym zamanda "hastanın nesne ilişkilerinin erken gelişimsel yolaklarım yeniden keşfetmesine ve bunları izleyerek nesnelerle ilişki kurmanın ve kendisi olmanın yeni bir yolunu bulmasına" da bağlıdır. Tüm aktarım çarpıtmaları aracılığıyla, hasta çarpıtılmış olan çekirdeğin [kendisinin ve "nesnelerin"] bütünü olmasa da, en azından güdük kalıntılarım açığa vurur. Analist hastaya ulaşabilmek için, aktarımları ve savunmaları yorumlarken

soyut bir takım gerçeklik veya normallik kavramlarını değil, ne denli güdük ve belirsiz olsa da, işte bu çekirdeği dayanak alır.” (Loewald, 1960, s.20).

Çocukla anne arasındaki ilişki bunun için bir model oluşturur. Loewald bize çocuğun annesinin bazı yönlerini içselleştirirken, aynı zamanda onu gören, hisseden, koklayan, işiten ve ona dokunan annesinin gözündeki kendi imgesini de içselleştirdiğini anımsatır. Demek ki, erken ego özdeşimleri yalnızca annenin olduğu haliyle özümsenmesiyle değil, aynı zamanda annenin bebeğine bakışının da özümsenmesiyle oluşturulur. “Birisinin onu merkez almasıyla çocuk kendini merkezi olan bir birim olarak algılamaya başlar... Yapısal değişikliklere götüren bir süreç olabilmesi için, analizde de benzeri doğadaki etkileşimlerin gerçekleşmesi gerekir” (Loewald, 1960, s.20).

“Yeni nesne” kavramı üzerine yazan başka birçok psikanalist vardır. Otto F. Kemberg (1972) “yeni nesne” yerine “gerçek insan” terimini kullanarak şunları söyler:

“Gerçek insan” terimi terapistin doğrudan ve açık müdahalelerde bulunması, belli bir yapı ve sınırlar sunması, gerileyici karşı aktarım saplanmalarına (fiksasyon) zorla sokulmayı aktif olarak reddetmesi anlamında kullanılıyorsa, doğru, terapist gerçek bir insandır.

Ancak “gerçek insan” sınırda hastaların geriletiri aktarım tepkilerine (karşılanndakinden sürekli sevgi, ilgi, korunma ve armağan alma talepleri) nesnel, profesyonel psikoterapist-hasta ilişkisinin gerektirdiğinden fazlasını “vererek” yanıt verilmesi gerektiği anlamına geliyorsa, terapistin “gerçek insan” haline getirilmesine itiraz edilmelidir [s.273].

(9) Sigmund Freud’un psikanalize en büyük katkılarından biri de çocukların belli büyüme ve gelişme basamaklarından geçtiği gözlemidir. Fıeud, bu dönemleri çocuğun kafasını o sırada en çok meşgul eden organa göre adlandırmıştır. Tedavisinin bu aşamasında anal devreye, saplanma belirtileri göstermekte olan Jane, anal sfinkterini kontrol edermiş gibi, dış dünyadaki ilişkilerine tutunmaya veya bunlardan kurtulmaya uğraşıyordu. iyice gerilediğinde, bu .saplanma gerçek anlamda tuvalet etkinliklerinde sorunlar şeklinde kendini belli ediyordu.

(10) Buna “bağlantı kurucu yorum” denir. Peter Giovacc-hini (1969) bağlantı kurucu yorumu, terapistin hastanın gerçeklikle olan bağım güçlendirmek üzere int-

rapsişik görüngülerle dış dünyadaki olayları bağlan-tılandırmaya çalıştığı bir terapötik manevra şeklinde tanımlar. Bağlantı kurucu yorumlar, şizofren hastalarda tedavinin ilk aşamasında kullanılır; bunlar yalnızca hastanın gerçekliği sınama konusunda daha uyanık olmasını sağlamakla kalmaz, aym zamanda gözlemci egoyu besleyerek psikolojik zihinliliği de artırır.

(11) Daha önce de belirttiğim gibi, psikotik hastalar kişi-lerarası ilişkilerinde yaygın olarak başvurdukları içe atma (introjeksiyon) ve yansıtmanın (projeksiyon) yanı sıra “kaynaşmayı (füzyon)” da kullanırlar. Bazen geçici bir süre için bazen de uzun süreler boyunca kendilik imgelerini başka insanların (nesneler) imgeleriyle kaynaştırırlar.

Bir şizofren (diğer insanlarla temasım tümden kesme-diyse) başından itibaren terapisti ve onun temsilim kendisiyle bir kaynaşma-aynşma (fiizyon-defüzyon) ve/veya içe atma-yansıtma (introjeksiyon-projeksi-yon) ilişkisine sokar. Bunun sonucunda gelişen birlikteliğe yavaş yavaş anlam kazandırılması ve bunun terapötik hale getirilmesi gerekir. Terapistin görevi,

hastanın onun (yani terapistin) imgesini yeniden içselleştirirken bir anlamda daha tahammüllü olmasını sağlamak, ve intrapsişik yapılarla gerekli bağlantıları kurmasına yetecek kadar uzun süre boyunca kendilik ve nesne imgelerini ona (terapiste) dışsallaştırmasma ve kabul edilemez düşüncelerini ona yansıtmasına göğüs germektir. Bu şekilde elde edilen bir yapının korunması da daha kolaydır. Şizofren hasta ilk görüşmeden itibaren kimi çok belirgin, kimi üstü örtülü dışsallaştırmalar ve yansıtmalar yapacaktır. Bunları her seferinde çabucak yorumlayan terapist, hastada bir içselleştirme çatışmasına yol açar, yani istemediği (kustuğu) şeyler hastaya hemen geri yutturulursa terapötik süreç gelişemez. Terapist hastanın ona yansıttığı materyeli gerekli süre kendinde tutar ve bunları olumlu yönde harmanlayıp, zamam geldiğinde hastaya geri verirse hasta yeni ve daha besleyici bir materyeli içine alabilir. Terapistin amacı intrapsişik olana odaklanmaktır; hasta da bunu yapmayı başardığında önemli düzeyde

kendine güven kazanır ve terapistle özdeşim kurmak yoluyla, kendisine yansıtılanları dağılmadan uzun süre tutabileceğini öğrenir.

Zamam geldiğinde, hastanın çarpıtmaları ve çelişkileri terapide belirginleşip ona korku, acı veya vecd hali yaşatmaya başladığında, terapist yumuşak biçimde bunları yorumlar. Terapist hastanın sanrılarım veya psikotik davranışlarını onaylamak veya onaylamamak durumunda değildir; onun hedefi zamanı geldiğinde psikotik ürünlere açıklık kazandırmak* ve/veya bunların savunmacı işlevlerini yorumlamaktır. Bununla birlikte, hastanın bu açıklamaları ve/veya yorumlan uzun süre işitmeyebileceğim aklımızda tutmalıyız; önemli olan terapistin eşduyumla yanıt vermesi, ve zorlayıcı, sevimsiz, öğüt verici veya baştan çıkancı olmaksızın iletişim kurma girişiminde bulunmasıdır. Şizofren bir hastayla konuşurken terapist is-temdışı sözsüz ve söz öncesi iletişimlerin yanı sıra, mantıksal önermeler de kullanır. Hastanın zihninin önemli bir bölümü bu tür bir konuşmayı tam olarak kavrayamayabilir, ama terapistin bir yerlerden başlaması gerekir, ve tekrar tekrar söylediği kısa, eşdu-yumlu sözler hastanın yeni mantıklı düşünce sisteminin öncülleri haline gelebilir.

Hastanın terapistle ve onun temsilleriyle kurduğu ilişkinin yüzeyinde, örneğin yamyamlık fantezileri gibi, ilkel biçimde içselleştirmeyi simgeleyen materyelle karşılaşabiliriz. Terapist, hasta nevrotik olsaydı *derin materyel* şeklinde adlandıracağımız bu materyeli tamamlamaktan ve/veya yorumlamaktan kaçınmamalıdır, çünkü bu hastanın bir türlü anlamlandıramadığı sanrılarını, fantezilerini ve yaşantılarını (özellikle savunmaya yönelik olanları) tuhaf ve normal insan deneyiminin ötesinde görmekten vazgeçip, gelişimsel süreçteki adımlar olarak kabul etmesine yardımcı olur. Sözgelimi terapistin hastanın yamyamlık arzularına tepkisi, basitçe bunun onun kendisiyle ilişki kurma arzusunu temsil ettiğini söylemek olabilir. Terapist "yenirse" hasta ve terapist bundan sonra hep birlikte olacaktır. Hasta terapistin temsilini tükürmeye çalışıyorsa, terapist hastaya onun kendisini korkulacak bir şey gibi algılamakta olduğunu söyleyebilir.

Bazı içe atmalar özdeşimlerin kurulmasına yol açar. Başka bir deyişle, "yenmiş" olan hastanın içinde kalır! Terapi sürdükçe hastanın çeşitli

temsiller ve işlevlerle özdeşleşme çabalan gözlenebilir hale gelir. Okur, tedavisi ilerledikçe Jane'in de bu tür çabalar gösterdiğini görecektir.

Tedavinin farklı aşamalannda hastanın terapistin temsillerini içe atması ve bunlarla özdeşimi farklılık gösterir (Tâhkâ 1984a, Volkan 1976, 1994a,b). Başlangıç aşamasında yapılan girişimlere içe alma (in-

korporasyon) fantezileri eşlik eder. Bunlar, terapistin penisi, meme uçlan, sesi ya da yüzü gibi, kişileştiril-miş kısmi-nesne imgelerinin abartılı, kaba biçimde içe atılmasından oluşurlar. Yeni ve daha sağlıklı bir erişkin kendilik evrildikçe, kaba yamyamlık fantezileri yok olmaya başlar. Terapistin belli temsillerini benimseme çabasında olan hasta bir seanstan ötekine devamlılık gösteren terapötik öykülere kendini kaptırır. İşte hasta, annesiyle (ya da ona annelik yapmış kişiyle) etkileşiminde ihmal edilmiş olan özgül alanla başa çıkmasını sağlayacak yeni ego oluşumlarını bu aşamada geliştirebilir. Aslında, terapistin temsiliyle özdeşimin bu zamanda iyileştirici olduğunu

söylerken, hastanın bir veya daha çok sayıdaki özgül sorunla başa çıkmasını sağlayan bir tek veya çok sayıda farklı terapist temsilinden söz ediyoruz.

Hasta terapistin temsilleriyle özdeşim kurduğunda bile, bunlar onun zihnindeki arkaik kendilik ve nesne temsilleriyle yarışmayı sürdürür (Abse ve Ewing 1960). Terapist hastasını arkaik temsiller yerine onun temsilini yeğlemesi için vaktinden önce zorlamamalıdır. Bununla birlikte, bu yarışmanın yanı sıra, hastanın bunca zamandır tanıdığı arkaik temsilleri yitirmekten duyduğu anksiyetenin de farkında olmalıdır.

(12) Jane Musevi değildi; Batı Dünyasında yaşayanların bilinçdışında Hitler ve Nazizmin nasıl evrensel simgeler haline gelmiş olduğunu görmek ilginçtir (Volkan 1993a; Volkan, Ast, ve Greer, 2002).

(13) Başka bir yazımda, diğer bir psikotik hasta (Joseph) tarafından uğradığım saldırıyı ve bu tür hastaların sergilediği çocuksu hiddetin (ve buna karşı savunmaların) düşünsel ve sözel alt yapışım anlatmıştım (Volkan 1976). Bir hasta bölmeyi aşın derecede kullanıyorsa, terapiste fiziksel saldında bulunması, bir düzeyde, hastanın daha önceden bölünmüş olan zıt temsilleri eylemde bir araya getirme çabasını da simgeleyebilir. Ne var ki,

bu tür saldırgan temas nesne ilişkilerindeki çatışmanın üzerinde çalışılmasına, ya da bunun etkili biçimde onarılmasına yetmez. Gerçek anlamda bir kilometre taşı oluşturan bir deneyim değildir (Volkan 1993b). Saldırganlık eylemini anlamak ve söze dökmek gerekir, sonra da bu rutin analitik sürece eklenmelidir.

(14) Bkz. Donald Winnicott, (1953).

(15) Jane gibi hastalar gerileme içinde gelirler. Bu gerileme durumu çok teatraldir; terapideki gerilemeleri ise

bu teatral gerilemenin de daha gerisinde, yapıcı bir gerilemedir. Bu terapötik gerileme, hastanın ilerlemesine yol açar ve bir anlamda döngüyü tamamlamış olurlar.

(16) Burada William Hoffer'in (1949) "Ağız, El ve Ego Bütünleşmesi" başlıklı makalesini anımsadım. Hof-fer'e göre çocuk, gelişimindeki en önemli organ olan ağzına sokarak elinin kendisine ait olduğunu öğrenir; böylece, Hoffer'in el-ağız egosu dediği, psikanalizdeki son eğilimlere uyarak benim el-ağız kendiliği (self) demeyi yeğlediğim şeyden yavaş yavaş bütün beden kimliği gelişir.

(17) Jane, hazır olsa da olmasa da, çocuksu psikotik kendiliğinin başlangıcım incelemeye başlamıştı.

(18) Jane başım sallamakla, uzun süre önce Rene Spitz (1957, 1965) tarafından tanımlanmış olan, bebeğin ilk simgesel "hayır" ifadesini kullanıyordu. Yani, o sırada içini doldurmuş olan kötü duygulara hayır deyip onları denetim altına almaya çalışıyordu.

(19) Hastaların anne memesindeki deneyimi algısal olarak yeniden yakalamaları üzerine daha fazla bilgi için

"Isakovver görüngüsü"nü (Isakower, 1938) ve "boş düşler"i (Lewin, 1948) okuyun.

(20) Sigmund Freud (1905) kahkaha atılması için gereken koşulların, daha önce bazı yolaklara duygusal yatırım yapılırken kullanılmış olan psişik

enerjinin yemden kanalize edilmesine bağımlı olduğunu belirtir, böyle-ce psişik enerji serbestçe boşaltılabilir. Emst Kris (1952) *birdenbire* sözcüğünün formülasyona eklenmesi gerektiğini öne sürmüştür. Ona göre, kahkaha için özgül önkoşul boşalımın aniliği ve şok niteliği taşımasıdır, bu yüzden de birdenbire sözcüğü anahtardır. Jane kozmik kahkaha deneyiminden söz ederken ve sonra çağrışımlarında *ans>z>n* sözcüğünü kullanmıştı.

(21) Jane'in "iyi" duygularla dolu, çekirdeğinde istikrarlı ve sağlam bir anne-çocuk ilişkisinin bulunduğu bir ruhsal yapı geliştirmesi olanaksızdı. Böyle bir örgütlenme var olmuş olsaydı, çekirdek kendilik temsili "kötü" duygulan soğurabilir ve ehlileştirebilir, bu sayede yavaş yavaş evrilebilirdi. Bunun yerine, Jane'in psişik çekirdeğinin "kötü" duygularla dolu halde kaldığını, böylece sabitlendiğini (fikse edildiğini) ve çocuksu bir psikotik kendilik oluşturduğunu düşündüm.

(22) Bir kişinin diğerini "delirtmesi" konusunda Harold Searles (1959) ve Sheldon Heath'in (1991) yazdıklarım okuyun.

(23) Jane Kedicik Kız'ı yeniden etkinleştirilmiş geçiş nesnesi olarak kullanıyordu.

Bir şizofrenle ilk çalışmaya başladığımda yeniden etkinleştirilmiş geçiş nesneleri olarak kullandığı nesneleri veya görüngüleri seanslarımıza getirmesine yasak koymam. Bu bir bez parçası, kaset çalar, kaplumbağa, ya da bir şarkı nakaratı, bir deyiş veya bir saç tutamıyla büyüsel şekilde oynayıp durma hareketi olabilir. Bu tür bir nesne veya görüngüyü, önü şeffaf, arkası ışık geçirmez bir gaz lambasına benzetirim (Volkan 1976). Hasta kendini yanımda rahat hissettiğinde şeffaf yanım bana çevirir, ışık üzerime düşer ve beni tanır. Benim varlığım ona kendini rahatsız hissettiriyorsa, ışık geçirmez yanını bana doğru çevirir ve beni karartır. Zamanı gelince bunu hastaya açıkladığımda, söz konusu büyüsel nesne veya etkinliğin hem ilerletici hem de geriletiri yönleri olduğunu açıklarım (Modeli 1970). Bu nesne veya etkinliğin kullanımının ya beni ulaşılır kıldığım, ya da beni göz önünden kaldırdığım, ve benim bu ikinci duruma da katlanabileceğim! hastaya gösteririm. Büyüsel nesne veya etkinliğin hastanın denetimi altında olduğunu düşündüğümü açıkça belirtirim ve beni daha iyi tanıdıkça bunun ilerletici yanını daha sık

kullanacağım ve önünde sonunda, beni sevmek veya nefret etmek için büyüsel yanma gereksinim duymaktan vazgeçeceğini söylerim.

Yıllar geçtikçe, ve şizofren kişi benim imgelerimi ve temsillerimi kendisininkilerden ve başka insanlann-kilerden giderek daha fazla ayırdedebilir oldukça, geçiş nesnesi veya etkinliğinin ilerletici yanını daha sık kullanmaya başlayacak ve günün birinde, bu olmadan benimle ilişki kurmayı deneyecektir. Bu ilerleme genellikle cesaret ister ve terapistin ilgi göstermesini gerektirir. Hasta büyüsel nesneden vazgeçmeyi korkutucu bulabilir, bu yüzden bu nesneyi bırakması için baskı yapılmamalıdır; hastanın savaşımını takdir etmek ve onu artık kendisiyle terapist arasında büyüsel bir tampon olmamasının sonuçlan konusunda merak etmeye yüreklendirmek en iyisidir. Geçiş nesnesinden veya bu amaçla kullanılan kendine özgü davranıştan vazgeçilmesi kendilik ve nesne temsillerindeki farklılaşmayı iyice berraklaştırır.

(24) Bkz. Rene Spitz (1957, 1965) ve Vamık Volkan (1982)

(25) Vamık Volkan (1973). Normal gelişmekte olan bir bebeğin geçiş nesnesine benzer bir işlev gören ve daha sonraları "geçiş fantezileri" olarak adlandıracağım olguyu bana ilk öğreten Jane'le yaptığım çalışmalardır. Bu tür fantezilerin içeriğini ele almadan önce bunların işlevini anlamak ve buna odaklanmak önemlidir. Hasta analistin müdahalesi olmaksızın geçiş fantezisiyle yeterince uzun süre oynarsa, aktarımda bunu analistin temsiliyle giderek daha fazla ilişki-lendirir. Bu sayede daha fazla psişik gelişme olur ve gerçekliğin daha iyi sınanmasına kapı açılır.

(26) Edvvard Glover (1955) "gözden geçirme düşleri" konusunda yazan ilk analisttir.

(27) Hastalık tablosunun tam olarak bulunduğu bir şizofrende, kendilik ve nesne temsilleri tümüyle farklılaşmamıştır ve sabit bir nesne sürekliliğinden yoksundurlar. Bu durum hastanın yas tutmasını da engeller. Her ne kadar bir şizofren erişkin psikotik kendiliğini terk ettiğinde bir tür yas (üzgün bir duygulanım) yaşayabilirse de, erişkin tarzda yas tutabilmesi için tu-

tarlı ve kararlı bir nesne temsilinden farklılaşmış yine tutarlı ve kararlı bir kendilik temsili geliştirmesi gerekir (Volkan 1981, Volkan ve Zintl 1993).

Erişkin tipte yas tutmak için, ölmüş olan kişinin zihindeki temsilini hem bilinçli hem de bilinçdışı olarak kademeli biçimde inceleyebilme yetisinin varlığı, ve anı oluşturma düzeyine ulaşılmış olması gerekir. Veikko Tâhkâ (1984b) bunu bir zamanlar dış dünyada var olarak algılanan bir kişinin, yitirilmiş bir nesnenin amsı haline geldiği ruhsal süreç olarak tanımlar. “Bu süreçte nesne temsilinin doğası değişir, şimdiye ve dış dünyaya ait olan bir nesne, geçmişe ve anılar diyarına ait bir nesneye dönüşür” (s. 17-18). Ayrıca olgun yas tutma sürecinde, yas tutan kişinin yitirdiği kişinin belli yönleriyle bir kez daha seçici olarak özdeşim kurduğu da anımsanmalıdır (Volkan 1981, Volkan ve Zintl 1993).

Eskiden şizofren olan bir bireyin analisti bırakırken erişkin olarak gerçek bir yas tutması, ancak sonlandırma aşamasında beklenebilir. Bu tarzda yas tutabilme yetisi tedavinin başardı olduğunun bir göstergesidir ve hastanın sağlıklı olmayı sürdüreceğine dair olumlu prognoz belirtisidir. Çoğu eski şizofrende tedavi sona erdikten sonra sessiz bir yas yıllarca sürer.

Aslında bu, birçok erişkin işlevinin özümsenmesi ve berraklaştırılması yoluyla erişkin dünyada nasıl daha iyi işlev göreceğini öğrenmenin bir yoludur. (Okur bunu Jane olgusunda da görecektir; bkz. Bölüm 9 “îzleme”.) Analist uzun bir yas dönemi geçirme olasılığına karşı hastayı hazırlasa iyi olur. Hasta buna dikkat eder ve üzerinde yorum yaparsa, terapist de kendisinin hastayı bırakmaktan duyduğu kederi yad-sımamalıdır. Hasta son önemli özdeşimini, birinin gitmesine izin verebilen, kederlenen ve kendisi için önemli bir insanın gerçekten bağımsız olmasına göz yumabilen bir terapist temsiliyle kurar. Hasta, buyandan analistin onsuz (duygusal yaşamında bunca zaman ayırmış olduğu kişinin yer almadığı) yaşamına dönmesine izin verirken, bir yandan da nasıl yas tutacağım öğrenir.

(28) Bir keresinde bir meslektaşım tarafından, profesyonel yaşamımda şizofren, sınırda ve narsisistik hastaların tedavisine bu kadar zaman ayırmama karşın, gerilemiş hastalarla uğraşırken önemli bir mesele olan karşı aktarım üzerine çok az şey yazdığım için eleştirilmiştim. Meslektaşım tam anlamıyla haldi sayılmazdı. Analistlerin olgularım uzun uzun anlatmalarından, tedavi sürecinin ayrıntılarım vermelerinden

yanayımdır. Bu kitapta, karşı aktarım örnekleri ve bu konudaki göndermeler boldur. Karşı aktarım sorunlarının gerilemiş hastaların psikanalitik

tedavisindeki en büyük tehdidi oluşturdukları ve analistlerin karşı aktarım duygularını terapötik süreci araştırmak için bir işaret ve terapötik bir gereç olarak kullanmaları gerektiğini söyleyen L. Bıyce Boyer'a (1983) katılıyorum. Thomas Ogden'in (1994) sözlerini yineleyelim, "analitik bağlamda analizandla ilişkiden bağımsız, ayrı biri olarak analist diye bir şey yoktur" (s.4).

Şizofrenlerle yoğun çalışmalara giren analistlerin ve terapistlerin psikolojisi de göz önünde bulundurulmalıdır; sözgelimi bu kişilerin "başka birinin hizmetinde gerileme" yetileri (Olinick 1980) anahtar rol oynar. Psikotik hastaların tedavisinde gösterilmesi gereken tahammül ve karşı aktarımın terapötik kullanımı, terapistin hastayla onun gerilemiş durumunda buluşmasım ve bir anlamda, terapötik alana zorla girmeksizin, bu gerilemeyi geçerli kılmasını gerektirir (Loewald 1982). Hasta yabancı bir yerde tek başına bırakılmamış olduğunu hissetmelidir. Bu tür bir yaklaşım hastanın gerilemesini kaotik olmaktan çıkartıp terapötik hale getirir.

Kendi psikolojik donanımları sayesinde bazı terapistler veya analistler hastanın ilkel etkinliklerine yanıt olarak kendi kişisel tepkilerini kullanmayı diğerlerinden daha iyi becerirler. Eğitim de önemlidir; ama ne yazık ki çoğu psikanaliz enstitüsü psikozun analitik tedavisi için gerekli eğitimi sunamamaktadır.

Abse, D.W. ve Ewing, J. (1960). Some problems in psychothe-rapy with schizophrenic patients. *American Journal of Psychotherapy* 14:505-519.

Boyer, L.B. (1983). *The Regressed Patient.* New York: Jason Aronson.

Freud, S. (1905). *Jokes and their relations to the unconscious. Standard Edition*, Vol.8.

Giovacchini, P.L. (1969). The influence of interpretation upon schizophrenic patients. *International Journal of Psycho-Analysis* 50:179-186.

Glover, E. (1955). Technique of Psychoanalysis. New York: International Universities Press.

Heath, S. (1991). *Dealing with the Therapist's Vulnerability to Depression.* Northvale, NJ: Jason Aronson.

Hoffer, W. (1949). *Mouth, hand and ego-integration. The Psychoanalytic Study of the Child* 3(4):49-56. New York: International Universities Press.

Isakower, O. (1938). A contribution to the patho-psychology of phenomena associated with falling asleep. *International Journal of Psycho-Analysis* 19:331-345.

Kemberg, O.F. (1972). Treatment of borderline patients. *Tac-*

tics and Techniques in Psychoanalytic Therapy içinde, editör P.L. Giovacchini. New York: Science House, s. 254-290.

Kris, E. (1952). *Psychoanalytic Exploration in Art.* New York:Intemational Universities Press.

Lewin, B.D. (1948). Inferences from the dream screen. *International Journal of Psycho-Anatysis* 29:224-231.

Loewald, H.W. (1960). On the therapeutic action of psycho-analysis. *International Journal of Psycho-Analysis* 41:16-33.

Loewald, H.W. (1982). Regression: some general considerati-ons. *Technical Factors in the Treatment of the Severely Dis-turbed Patient* içinde, editörler LJB.Boyer ve P.L. Giovacchini, s. 107-130. New York: Jason Aronson.

Modeli, A.H. (1970). The transitional objects and the Creative art. *Psychoanalytic Quarterly* 39:240-250.

Ogden, T.H. (1994). *Subjects of Analysis.* Northvale, NJ: Jason Aronson.

Olinick, S.L. (1980). *The Psychotherapeutic bıstrument.* New York: Jason Aronson.

Rosenfeld, D. (1992). *The Psychotic: Aspects of Personality.* Londra: Kamac Books.

Rosenfeld, H.A. (1965). *Psychotic States: A Psychoanalytic Approach.* Londra: Hogarth Press.

Searles, H.F. (1959). The effort to drive the other person crazy: an element in the aetiology and psychotherapy of schizoph-rena. *Collected Papers on Schizophrenia and Related Sub-*

jects içinde, s.254-283. New York: International Universiti-es Press, 1965.

Spitz, R.A. (1957). *No and Yes: On the Beginning of Human Communication.* Ne w York: International Universities Press.

Spitz, R.A. (1965). *The First Year of Life: A Psychoanalytic Study of Normal and Deviant Develepment of Object Rela-, tions.* New York: International Universities Press.

Tahkâ, V. (1984a). Psychoanalytic treatment as a developmen-tal continuum: consideration on disturbed structuralization and its phase-specifîc encounter. *Scandinavian Psychoanalytic Review* 7:133-159.

Tâhka, V. (1984b). Dealing with object loss. *Scandinavian*

Psychoanalytic Review 1:13-33. 165

Tausk, V. (1919) On the origin of the “influencing machine” in schizophrenia. *Psychoanalytic Quarterly,* 2:519-556,1933.

Volkan, V.D. (1968). The introjection of and identification with the therapist as an ego-building aspect in the treatment of schizophrenia. *British Journal of Medical Psychology* 41:369-380.

Volkan, V.D. (1973).Transitional fantasfes in the analysis of a narcissistic personality. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 21: 351-376.

Volkan, V.D. (1976). *Primitive Intemalized Object Relations:*

A Clinical Study of Schizophrenic, Borderline and Narcissistic Patients. New York: International Universities Press.

Volkan, V.D. (1981). *Linking Objects andLinking Phenomena.*

New York: International Universities Press.

Volkan, V.D. (1982). A young woman's inability to say no to needy people and her identifıcation with the frustrator in the analytic situation. *Technical Factors in the Treatment of the Severely Disturbed Patient* içinde, editör P.L. Giovacchini ve L.B. Boyer (pp.439-465). New York: Jason Aronson.

Volkan, V.D. (1993a). What the Holocaust means to a non-Je-wish psychoanalyst. *Persistent Shadows of the Holocaust: The Meaning to Those Not Directly Affected* içinde, editör R. Moses, s. 81-117. Madison, CT: International Universities Press.

Volkan, V.D. (1993b). The intrapsychic story of integration in a borderline patient. *Master Clinicians on Treating the Reg-ressed Patient* içinde, editörler L.B.Boyer ve P.L. Giovacchini, s. 279-297. Northvale: Jason Aronson.

Volkan, V.D. (1994a). Psychodynamic formulations for psychotherapy of schizophrenic patients. *Directions in Psychiatry* (Özel Rapor), cilt 14, Mart 9.

Volkan, V.D. (1994b). Identification with the therapist fiıncti-ons and ego-building in the treatment of schizophrenia. *Bri-tish Journal of Psychiatry,* 23 (suppl.):77-82.

Volkan, V.D. (1995). *The Infantile Psychotic Self and its Fates.* Northvale, New Jersey: Jason Aronson.

Volkan, V.D.; Ast, G.; Greer, W. (2002). *The ThirdReich in the Unconscious: Transgenerational Transmission and its Con-seguences.* New York ve Londra: Brunner-Routledge.

Volkan, V.D. ve Itzkowitz, N. (1980). *The Immortal Atatürk: A*

Psychobiograpy. Chicago: University of Chicago Press. (Ölümsüz Atatürk: Bir Psikobiyografı. Bağlam Yayınlan) Volkan, V.D. ve Luttrell, A.S. (1971).

Aspects of the object re-lationships and developing skills of a “mechanical boy.” ***British Journal of Medical Psychology*** 44:101-116.

Volkan, V.D. ve Zintl, E. (1993). ***Life afterLoss: The Lessons of Grief.*** New York: Scribner’s Sons. (Kayıptan Sonra Yaşam, çeviren I. Vahip ve M. Kocadere, İzmir Meta basım). Winnicott, D.W. (1953). Transitional objects and transitional phenomena. International Journal of Psycho-Analysis 34:89-97.

okuyan/us

YAYINLANAN KİTAPLAR:

SANAT

1- Desen mi Demesen mi? Cem Mumcu, Yıldırım B. Doğan, Desenler Selçuk Demirel

2- Artrit ve Sanat, Kolektif

3- Çocuk ve Sanat, Kolektif

4- Bedava Gergedan, Orhan Cem Çetin

5- Orson Welles, Andrâ Bazin - Çev. Senem Deniz

6- Sinema Köklerinde, Ilhan Mimaroğlu

EDEBİYAT ROMAN

1- Planımız Katliam, Haldun Aydıngün

2- 7, Cem Aka;

3- Altın, Blaise Cendrars - Çev. Nuriye Yiğitler

4- Bir Kuzgun Yaz, Mehmet Ünver

5- Mariella, Max Gallo - Çev. Asena Sarvan

6- Mathilde, Max Gallo - Çev. Işıl Bircan

7- Sarah, Max Gallo - Çev.: Asena Sarvan

8- Ziyaretçiler, Giovanni Scognamillo

9- Salta Dur, Semra Topal

10- Pus, Mehmet Ünver

11- Kentlerin Kraliçesi, Hakan Senbir

12- Covvrie, Cathie Dunsford - Çev. Funda Tatar

13- Selkie'lerin Şarkısı, Cathie Dunsford - Çev. Funda Tatar

14- İstifa, Akça Zeynep

15- Acayip Hisli, Kate Atkinson, Çev. Devrim Kılıçer Yarangümeli

16- Makber, Cem Mumcu

17- Kötü Ölü, Erkut Deral

18- Boşlukta Sallanan Adam, Saul Bellovv - Çev. .Neşe Olcaytu

19- Tuhaf Bir Kadın, Leylâ Erbil

20- Hazdan Kaçan Kadınlar, Fidan Terzioğlu

21- Kurban, Saul Bellovv, Çev. Perran Fügen Özûlkü

22- Hey Nostradamus, Douglas Coupland, Çev. İrem Başaran

23- Kâseden Hisse, Tibor Fischer, Çev. Duygu Gûnkut

24- Getrude 2'ye nasıl bölündü?, Şule Öncü

25- Üç Başlı Ejderha, Leylâ Erbil

EDEBİYAT ÖYKÜ

1- Beyoğlu Kâbusları ve Diğer Öyküler, Giovanni Scognamillo

2- Bir Gamze-Bir Kuştüyü Yastık, Gülseren Tuğcu Karabulut

3- Üçüncü Sayfa Güzeli / Binbir İnsan Masalları-I, Cem Mumcu

4- Cinsel Öyküler, Kolektif - Editör: Cem Mumcu

5- Hepimiz Gogol'un Palto'sundan Çıktık, Süreyyya Evren

6- Muallâkta, Araf'ta ve Düşlerde / Binbir İnsan Masalları n, Cem Mumcu

7- r, Cem Akaş

8- Âşık *öyküler,* Kolektif - Editör: Sevengül Sönmez

9- Deli Öyküler, Kolektif - Editör: Cem Mumcu

10- Suçlu öyküler, Kolektif - Editör: Halil Gökhan

11- Gelecek Öyküler, Kolektif - Editör: Deniz Koç

12- Erotik Öyküler, Kolektif - Editör: Halil Gökhan

13- Sahici Aşklar Külliyatı / Binbir İnsan Masalları-lll, Cem Mumcu

14- Absürd Öyküler, Kolektif, Editör: Nida Nevra Savcılıoğlu

15- Sidre, Berrin Karakaş

16- Aşk ve Öbür Duygular, Türkay Demir

17- Hassas Ruhlar Terazisi / Binbir İnsan Masalları-IV, Cem Mumcu

18- Su Kedileri, Mustafa Ziyalan

19- Tül, Berrin Karakaş

20- Mevt Tek Hecelik Uyku, Feryal Tilmaç

21- Bütün Hikâyeleri, Fikret Ürgüp

22- Hayat Gerçeğe Perde *i* Binbir İnsan Masallart-V, Cem Mumcu

23- Aradım Yaz Dediniz, Feryal Tilmaç

EDEBİYAT ŞİİR

1- Ahkâm Vakti Tohumları, Yusuf Eradam

2- Enel Aşk, Yelda Karata;

ÖZEL DİZİ

1- Kahramanlar Kitabı, Kolektif Editörler: Cem Mumcu, Nida Nevra Savcılıoğlu

2- Mazruf, Enis Batur

3- Bu Kalem Un(ufak), Enis Batur

4- Koşarak Geldim Çorabı Deldim, Kornet

5- Hayat Kırıklığı, Cem Mumcu

PSİKOLOJİ / PSİKİYATRİ

1- Majör Depresif Bozukluk Hastalarının Tedavileri İçin Uygulama Kılavuzu, Çev. Ayla Yazıcı

2- Şiir ve Psikiyatri Kavşağında, Yusuf Alper

3- Duygudurum Bozukluklarında Atipik Antipsikotik Kullanımı, Editör: SimaviVahip

4- Öteki Peygamberler, Amhony Storr - Çev. Aslı Day

5- Biz - Romantik Aşkın Psikolojisi, Robert A. Johnson, Çev. Işılar Kür

6- Buradan Böyle / Hayatın Psikososyopolitiği, Erol Göka

7- İç Bahçe, Betül Yalçıner, Lütfü Hanoğlu

8- Psikiyatri ve Sinema, Krin O. Gabbard, Glen Gabbard, Çev. Yusuf Eradam, Haşan Satılmışoğlu

9- Psikiyatri Tarihi, Ali Babaoğlu

10- Yaşlılık ve Depresyon - Cem Mumcu, çağrı Yazgan

11- Kadın ve Depresyon - Cem Mumcu, Suzan Saner, Peykan G. Gökalp

12- Az Rastlanır Psikiyatrik Sendromlar - David Enoch, Hadrian BalI, Çeviren: Banu Büyükkal

13- Nöroloji ve Psikiyatrinin örtüşen Yüzleri, Betül Atabey Yalçıner, Lütfü Hanoğlu

14- Âşiyan'daki Kâhin - Tevfik Fikret'in Melankolik Dünyası, Serol Teber

15- Ajk ve Kıskançlık, Ayala Malach Pines - Çev. Canan Yönsel

16- Kozmik Kahkaha, Vamık D. Volkan, Çev. Banu Büyükkal

17- Cesur Yeni Beyin, Nancy C Andreasen, Çev. Yıldırım B. Doğan

18- Atlarla Yaşayan Kadın, Vamık D. Volkan, Çev. Banu Büyükkal

19- 'Bilimsel Bir Peri Masalı'- Sigmund Freud'un "Aile-ve Tarihsel Romanı', Serol Teber

20- Kusursuz Kadının Peşinde, Vamık D. Volkan, Çev. Banu Büyükkal

21- Şizofreni: Sesler, Yüzler, Öyküler, Editör: Haldun Soygür

22- Depresyon Atlası, Andrevv Solomon, Çev. Berna Çapçıoğlu, Gülderen Dedeağaç, Funda Tatar

23- Şizofreni Hastalığı Anlamak ve Onunla Yaşamayı Öğrenmek, Dr.Mustafa Yıldız

24- Kış Bakışı, Bir Ruh Hekiminin İç Bahçesi, Haldun Soygür

25- Canavar ve Kurbanı, Çocuk Ruhunu Anlamak, Türkay Demir

26- İnsan ve Sembolleri, C. G. Jung, Çev. Ali Nahit Babaoğlu

27- Aşk ve İrade, Rollo May, Çev. Yudit Namer

28- Kim Bu Çılgın Türkler?, Ali Nahit Babaoğlu

29- Dinamik Psikiyatri, Edvvin R. VVallace, Çev. Hakan Atalay

30- İnsanın Anlam Arayışı, Vıktor E. Frankl, Çev. Selçuk Budak

İLETİŞİM

1- Basın İlanı Böyle Yapılır, Jim Aitchison, Çev. Serkan Balak MİZAH

1- Yamyamın Yemek Kitabı, Yusuf Eradam

2- Kafadanbacaklılar, Mehmet Ulusel

3- F, Izel Rozental

4- Geç, Kadir Doğruer

5- B, Izel Rozental

GEZİ

1- Dikkat! Buda, Izel Rozental

2- Fethiye'den Antalya'ya Likya Yolu, Barış Doğru

FELSEFE / DİN

1- Bir Sevdâ Yorumu Kitabı, Ahmet İnam

2- Hz. Muhammed'in Yolunda *I* Günümüz Dünyasında Islâmiyeti, Yeniden Düşünmek, Cari W. Ernst-, Çev. Cangüzel Güner Zülfikar

TARİH / İNCELEME

1- Medya Tarihi / Diderot'dan İnternete Frödöric Barbier,

Catherine Bertho Lavenir Çev. Kerem Eksen

2- Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması, Samuel P. Hurıtington - Çev. Cem Soydemir, Mehmet Turhan

3- Labirentin Tarihi, Jacques Attali, Çev. Selçuk Kumbasar

4- Ütopya: Hayali Ahali Projesi, Akın Sevinç

5- Körü Körüne İnanç, Vamık D. Volkan - Çev. Dr. özgür Karaçam

6- Türkiye'nin Çıplak Tarihi, Kolektif Editör Cem Mumcu

7- Bakırköy Akıl Hastanesi'nin Gizli Tarihi, Editörler Betül Yalçıner, Peykan Gökalp, Cem Mumcu

EROTİK US

1- Kadınlar İçin Erotik Astroloji, Olivia -Çev. Işılar Kür

2- Yatağında Yalnız mısın? Eski Japon Ozanlarından Aşk ve Özlem Şiirleri -Çev. Celâl Üster

3- Kimsenin Konuşmadığı Dil, Eugene Mirabelli, Çev. Ahu Antmen

4- Çifte Alev / Aşk ve Erotizm, Octavio Paz - Çev. Tomris Uyar

5- Ezgiler Ezgisi 'Neşideler Neşidesi' - Çev. Samih Rifat

6- Bahar Noktası, William Shakespeare - Can Yücel

7- Sevdâ Lügati, Mehmed Celâl - Günümüz Diline Aktaran: Sevengül Sönmez

8- Samuraylar Arasında Aşk, Ihara Saikaku, Çev. Fatih Özgüven

9- Lulu, Almudena Grandes, Çev. Nejat Bayramoğlu

ANI

1- Şanslı Adam, Michael J. Fox - Çev. Oytun Süngü

2- Bostancı Masalları, K. Özcan Davaz

3- Paşama Mektuplar, Ayşe Nil

... ŞEYSİ

1- Terapi Şeysi, Cem Mumcu, Yıldırım B. Doğan, Desenler: Mehmet Ulusel

2- Hukuk Şeysi, Kadir Şinas

ÇOCUK

1- Filmimin Hikâyesi 1, Kolektif

2- Filmimin Hikâyesi 2, Kolektif

3- Noel Baha'dan Mektuplar, J.R.R. Tolkien, Çev. Leyla Roksan Çağlar

SAĞLIK / YAŞAM / KİŞİSEL GELİŞİM

1- Melekler Okulu, Antero Alli, Çev. Deniz Duruiz

2- Fark Etmeden Diyet, Selahattin Dönmez

3- 'Fark Etmeden Diyet'le Yeni Bir Hayat, Selahattin Dönmez

4- Feng Shui-Pusula İçinizde, Esra Koyuncu

5- ‘Fark Etmeden Diyet'le Kalıcı Kilo Verme, Selahattin Dönmez

6- İmdat! Bir Adamla/Çocukla Yaşıyorum, Betty McLellan, Çev. Oytun Süngü

7- ABcD / ABD'de Eğitimin ABC'si, Ayşe Kora

8- Kokoloji 1, Isamu Saito, Tadahiko Nagao, Çev. İpek Djafer

9- Kokoloji 2, Isamu Saito, Tadahiko Nagao, Çev. Adile Sevinç İpekçi

10- Melekler Okulu, Antero Alli, Çev. Deniz Duruiz

11- A'dan Z'ye Kişiliğiniz, Dr. Ailen fi. Miller, Susan Shelly, Çev. Sıla Alayunt

12- Anne Baba ve Çocuk Arasında, Dr. Haim Gnott, Çev. Arzu Tüfekçi

13- Çekim Yasasını Yaşamanın Anahtar'ı, Jack Cankfield, Çev. Arzu Tüfekçi

14- Kim Olmak İstiyorsunuz?, Maria Shriver, Çev. Kenan Şahin

15- Mücadele Eden Herkes İçin Strateji, Hakan Senbir

POPÜLER KÜLTÜR

1- Z "Son İnsan" mı?, Hakan Senbir

2- Popllsans, B. Volkan Yücel

3- Biri, Kemal Tümerkan

4- Sana Bi'şey Olmasın, Ayşe Özyılmazel

EDEBİYAT ROMAN

1- Güllerim Açtı Seni Görünce, Hande Özcan

2- Evden Uzakta, Cathie Dunsford, Çev. Taşkın Ermişoğlu

3- Aşk Bir Varmış Bir Yokmuş, Tom Perrotta, Çev. Duygu Akın

4- Beni Kalbimden Vuranlar Var Ya, Reşat Çalışlar

5- Kırmızı Fener Sokağı, Mehmet Ünver

6- Konuşmayan Tavuskuşu Camio, Berrak Yurdakul

7- Saatçi Bayırı, Ayça Şen

8- Gece Gelini, Erkut Deral

9- Aşka Şeytan Karışır, Hande Altaylı

10- Hayta, Ergin Atlıhan, Çev. Nejat Bayramoğlu

11- Kentlerin Kraliçesi, Hakan Senbir

12- Rolkesen, Millenia Black, Çev. Perran Fügen özülkü. Deniz Pehlivaner

13- Türk Diplomatın Kızı, Deniz Goran, Çev. Burcu Küheylan Uyurkulak

14- Bir Yazarın Romanı, Mert Özmen

15- Kemal'e Eren Kadınlar, Melike llgün

16- Her Şeyin Bittiği Yerden, Sami Dündar

EDEBİYAT ÖYKÜ

1- Pornovida, Zafer ilbars

2- Aşk Yüzünden, Evren Yiğit

3- Hayat Bu İşte, Suzan Mumcu

ÖZEL DİZİ

1- Sallama Klasikler, Greg Nagan, Çev. M. Onur Duman

2- The Stage in the Text, Özden Sözalan

EROTİK US

1- Yatmadan önce 100 Fırça Darbesi, Metissa P.

2- Yusufçuk Gece Gelir, Melissa P. ,

3- Penisin Katı Gerçekleri, Alexandra Parsons, Çev. Ulaş Erkal

4- 7 Gece, Alına Reyes, Çev. Buket Yılmaz

5- Haram, Selva Nuaymi, Çev. Nehir Su

6- Mutluluk, Deniş Robert, Çev. Mehmet Demirtaş

ANI

1- Yarım Asırlık Asker, Orgeneral (E) M. Hikmet Bayar

2- Kırk Yılın Penceresi, Suzan Mumcu

Kozmik Kahkaha ile başlayan olgu öyküleri dizisi, hem sıradan okura hem psikanaliz öğrencilerine sesleniyor. Bu olgu öyküleri dizisi ile, psikanalitik tedavi süreci, psikiyatri dışındaki insanlar tarafından da anlaşılıp değerlendirilebilecek. Olabildiğince teknik jargondan uzak durularak yazılan öyküler, sürükleyici ve etkileyici.

Kozmik Kahkaha'da, çocukluğunda geçirdiği örseleyici deneyimlerin izleriyle başa çıkmaya çalışan Jane'in öyküsünü bulacaksınız. Kitap, bu izleri yaşamından silerek "büyümeye" çalışan Jane'in uzun ve zahmetli psikanaliz yolculuğunun; cinselliğe, hayata, aşka, kendisi ve başka insanlarla ilişkilerine bakışını değiştirmesinin, hayatı "yük" olmaktan çıkarıp yaşamaya değer kılmasının öyküsü...

Vamık D. Volkan

Dünyanın politik psikiyatri konusunda ilk akla gelen isimlerinden biri olan Prof. Dr. Vamık D. Volkan, Kıbrıs'ta doğdu ve tıp eğitimini Ankara'da tamamladıktan sonra ABD'ye yerleşti.

Yıllardır dünyanın çok çeşitli yerlerinde çatışan gruplar arasında arabuluculuk görevini sürdürüyor.

Kitapları ve makaleleri 12 dile çevrildi. Çok sayıda ödül aldı. Dünya Psikoterapi Konseyi'nce Sigmund Freud Ödülü'ne layık görüldü.

Ortaya koyduğu psikopolitik teoriler ve dünyanın çatışan birçok yerinde barış için yaptığı çalışmalar nedeniyle 2005 yılında Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterildi.

okuyan us

PSİKİYATRİ 17

Psikanalitik Öyküler-1

Çeviren:M.Banu Büyükkal

Kozmik Kahkaha

Vamık D. Volkan

4. Baskı

okuyan us

Okuyan Us Yayın

Psikiyatri 17

Psikanalitik Öyküler-1 Kozmik Kahkaha Vamık D. Volkan

ISBN: 975-8420-74-7

I. Baskı: İstanbul, Nisan 2003

II. Baskı: İstanbul, Ekim 2005

III. Baskı: İstanbul, Ocak 2008

IV. Baskı: İstanbul, Eylül 2009

İngilizce'den (eviren: M. Banu Büyükkal

Yayına hazırlayan: Şenol Ayla

Grafik tasarım: Öznur Erman

Kapak tasarımı: Okuyan Us

Film, baskı ve cilt: Matbaa Çözümleri San. ve Dış Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu Sok. Fatih San. Sit. No: 12/102 Topkapı, Zeytinburnu, İstanbul

Tel: (0212) 674 39 80, Faks: (0212) 565 0061

Alemdar Mah. Salkımsöğüt Sok. Keskinler I; Merkezi. No:8/311 Cağaloğlu İstanbul

Telefon: (0212) 519 93 87

okuyanus@okuyanus.com.tr